

STRATEGIJA RAZVOJA KMETIJSTVA V OBČINI RADOVLJICA DO LETA 2035

Razvojna agencija Zgornje Gorenjske

Januar 2024

Vsebina

1.	Uvod.....	3
2.	Priprava Strategije razvoja kmetijstva v občini Radovljica do leta 2035.....	5
2.1.	NAMEN STRATEGIJE RAZVOJA KMETIJSTVA V OBČINI RADOVLJICA DO LETA 2035	5
2.2.	POSTOPEK PRIPRAVE DOKUMENTA STRATEGIJE	5
2.3.	IZVLEČKI STRATEŠKIH DOKUMENTOV	7
2.3.1.	Izveček iz Skupne kmetijske politike 2021–2027 v EU in Sloveniji	7
2.3.2.	Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027 – Strateški razvojni cilji in razvojne smernice regije	9
2.3.3.	Izveček iz Razvojnega programa Občine Radovljica do leta 2030 usmerjen na razvoj kmetijstva	10
2.3.4.	Turistična strategija Občine Radovljica 2023–2028	11
3.	Opis območja	13
3.1.	NARAVNE DANOSTI	15
4.	Finančna sredstva iz proračuna Občine Radovljica, namenjena kmetijstvu	24
5.	Rezultati ankete	26
5.1.	ANKETA.....	26
5.1.1.	Povzetek analize ankete	26
6.	Analiza stanja kmetijstva v občini Radovljica	31
6.1.	PREGLED PODATKOV SURS ZA LETA 2000, 2010 IN 2020	31
6.2.	PODATKI IZ ZBIRNIH VLOG ZA LETO 2022	33
6.3.	GOZDARSTVO V OBČINI RADOVLJICA	36
6.4.	PAŠNIŠTVO	40
6.5.	ČEBELARSTVO V OBČINI RADOVLJICA.....	42
6.6.	RIBIŠTVO	43
6.7.	DOPOLNILNE DEJAVNOSTI	43
6.8.	SEMENJALNIŠTVO V OBČINI RADOVLJICA	44
7.	Kmetijstvo in njegova vloga v prostoru	46
7.1.	POMEN LOKALNE SAMOOSKRBE	46
7.1.1.	Lokalna samooskrba	46
7.1.2.	LOKALNO GOR	46
7.2.	VLOGA KMETIJSTVA V RAZVOJU TURIZMA OBČINE RADOVLJICA.....	47
7.3.	LAS ZGORNJA GORENJSKA – BOJA	48
7.4.	PODPORNE INSTITUCIJE	49
7.5.	INTERESNA ZDRUŽENJA IN DRUŠTVA	52
8.	SWOT analiza	53
9.	Opredelitev strateških in operativnih ciljev	54
10.	Ukrepi in projekti.....	55
	UKREP 1: Povečanje zavedanja o pomenu kmetijstva in lokalno pridelane hrane	55
	UKREP 2: Spodbude malim in srednjim kmetijam za povečevanje lokalne samooskrbe.....	56

UKREP 3: Povezovanje kmetov s kupci v najširšem smislu	59
UKREP 4: Pospeševanje dopolnilnih dejavnosti in povezovanje s turizmom	60
UKREP 5: Spodbujanje aktivnega delovanja različnih interesnih skupin s področja kmetijstva in ohranjanje narave	61
11. Zaključek.....	64
12. Seznam slik, tabel in grafov	66
13. Seznam prilog.....	68
14. Viri	69

---

1. Uvod

Kmetijstvo se v zadnjih letih spopada s številnimi izzivi, ki so rezultat okoljskih sprememb, socialno-demografskih vplivov in političnih odločitev. Osnovna funkcija kmetijstva je še vedno pridelava varne in kakovostne hrane. V času pandemije so se ljudje soočili z novo resnico, da sta jih globalizacija in koncentracija v zadnjih desetletjih naredili izredno ranljive in da se globalne verige lahko prekinejo v trenutku, zaradi česar lahko ostanejo brez osnovnih dobrin.

Poleg osnovne samooskrbne funkcije ima kmetijstvo s svojo gospodarsko in socialno vlogo velik pomen pri ohranjanju poseljenosti in vitalnosti podeželja, predvsem pa je izrednega pomena za ohranitev kulturne krajine in preprečevanje zaraščanja območja. Na območju Zgornje Gorenjske imajo pomembno vlogo manjše, visokogorske kmetije, ki svojo živino še vedno vodijo na pašnike. Ta format kmetij je zaradi velike delovne intenzivnosti pred največjimi izzivi obstoja. Ravninski deli kmetijskih površin omogočajo uspeh in dobre pogoje živinorejskih kmetijam, usmerjenim v prirejo mleka ter dejavnostim, usmerjenim v pridelavo sadja.

Strategija razvoja kmetijstva Občine Radovljica je dodaten dokument, ki izhaja iz RAZVOJNEGA PROGRAMA OBČINE RADOVLJICA DO LETA 2030. S tem dokumentom si je Občina Radovljica zastavila vizijo:

**Leta 2030 bo občina Radovljica vrhunsko alpsko okolje,
kjer bo preprosto združevati bivanje z ustvarjalnim delom in zdravim življenjskim okoljem.**

Za doseganje te vizije razvojni program opredeljuje sedem strateških ciljev:

1. sodobne in dostopne javne storitve za vse generacije,
2. urejeno okolje za preživljanje prostega časa,
- 3. trajnostno upravljanje s prostorom, naravo in okoljem,**
4. nizkoogljična občina,
5. zelena turistična destinacija,
6. prostor za podjetne in ustvarjalne ljudi,
7. pametna in sodelujoča skupnost.

Kmetijstvo kot ena pomembnejših gospodarskih panog v občini se bolj ali manj dotika vsakega od teh ciljev in zato je pomembno, da je razvoj kmetijstva strateško načrtovan na nivoju Občine Radovljica.

Slika 1: Radovljica, avtor: Žan Kolman (vir: arhiv JZTK Radovljica)

V Razvojnem programu Občine Radovljica 2030 je kmetijstvo v občini Radovljica opredeljeno kot dejavnost za zagotavljanje podjetniških priložnosti in večjo prehransko samooskrbo. Kot prvi ključni korak na poti k temu program predvideva pripravo strategije razvoja kmetijstva, ki bo povezala znanje najmočnejših v radovljiškem kmetijstvu. Večji poudarek bo namenjen pridelavi rastlinske hrane za lokalne potrebe in posebni podpori za male kmetije ter novim kmetom/pridelovalcem, ki vstopajo v panogo. Potrebni so projekti povezovanja lokalnih pridelovalcev in predelovalcev z lokalnimi javnimi zavodi.

Občina Radovljica je heterogena glede naravnih danosti, s čimer daje različne pogoje za kmetovanje. V ravninskih predelih je razvoj kmetijstva v smeri zmanjševanja števila kmetijskih gospodarstev, povečevanja površin in števila glav živine. Na drugi strani pa so številna kmetijska gospodarstva na območju z naravnimi in drugimi posebnimi omejitvami, kjer prihaja do opuščanja kmetovanja in posledično zaraščanja kmetijskih zemljišč.

Poleg naravnih danosti na razvoj kmetovanja vplivata predvsem trg oziroma tržna organiziranost posameznih kmetijskih panog ter zagotavljanje rednega odkupa in primernih cen kmetijskih pridelkov.

V prihodnjih letih bo potrebno vlagati v povezovanje na lokalni ravni, ozaveščati potrošnika o pomenu lokalno pridelane hrane in povrniti ugled kmetijstvu. Potrošniki so čedalje zahtevnejši in bolj ozaveščeni, čemur se mora prilagajati tudi kmetijska praksa in jim ponuditi varno pridelano hrano s čim manj negativnega vpliva na okolje.

Osnovni cilj politike razvoja podeželja v novem programskem obdobju je usmerjen k povrnitvi in h krepitvi konkurenčnosti podeželskih območij in tako posredno k ohranjanju in ustvarjanju delovnih mest na teh območjih. Na lokalni ravni je dolgoročno potrebno krepiti lokalnost, sodelovanje med sektorji v kmetijstvu in izven njega v smislu povečanja potrošnje lokalno pridelane hrane in pomoči kmetijam za zeleni prehod.

---

2. Priprava Strategije razvoja kmetijstva v občini Radovljica do leta 2035

2.1. NAMEN STRATEGIJE RAZVOJA KMETIJSTVA V OBČINI RADOVLJICA DO LETA 2035

Namen Strategije razvoja kmetijstva v občini Radovljica je izoblikovati strateški dokument razvoja podeželja na lokalnem nivoju, ki je nadgradnja Razvojnega programa Občine Radovljica do leta 2030.

Cilji strateškega dokumenta so:

1. celovit pregled stanja kmetijstva v občini,
2. opredelitev strateških ciljev razvoja kmetijstva s širokim krogom deležnikov na področju kmetijstva,
3. oblikovanje ukrepov in projektov, ki bodo omogočili podjetniški razvoj kmetijske panoge in povečanje prehranske samooskrbe območja.

Obdobje veljavnosti:

Dokument je oblikovan za obdobje 2024 do 2035.

2.2. POSTOPEK PRIPRAVE DOKUMENTA STRATEGIJE

Priprava strategije je bila grajena na štirih temeljnih strateških dokumentih: Skupna kmetijska politika 2021–2027 v EU in Sloveniji, Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027, Razvojni program Občine Radovljica do leta 2030, Turistična strategija Občine Radovljica 2023–2028.

Pri pripravi Strategije razvoja kmetijstva v občini Radovljica je kot strokovni partner sodeloval KGZS – Zavod Kranj, katerega predstavniki so sodelovali v vseh fazah priprave. Pripravili so ključne statistične podatke, sodelovali na delavnicah in sestankih z različnimi deležniki ter pri oblikovanju ukrepov in projektov znotraj posameznih ukrepov.

Priprava strategije je vključevala vse deležnike, ki delujejo na področju kmetijstva v občini Radovljica:

- kmete,
- zadruge, delujoče na območju občine,
- agrarne skupnosti,
- društva, delujoča na področju kmetijstva,
- strokovne službe (KGZS – Zavod Kranj, Zavod za gozdove Slovenije, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Zavod RS za varstvo narave, BC Naklo itn.)
- ostale organizacije (Javni zavod turizem in kultura Radovljica, Čebelarski razvojno izobraževalni center Gorenjske, Inštitut Ekosemena itn.).

V **prvi fazi** je bila na osnovi statističnih podatkov in podatkov iz zbirnih vlog, ki jih je obdelal KGZS – Zavod Kranj, ter na osnovi izvedene ankete in individualnih razgovorov z nosilci kmetijske dejavnosti oblikovana analiza stanja kmetijstva v občini Radovljica. Analiza je pripomogla k poglobljenemu razumevanju stanja in ključnih razvojnih trendov na območju občine Radovljica. Z namenom pridobiti dodatne informacije in mnenja deležnikov, definirati slabosti in prednosti ter priložnosti in nevarnosti na področju kmetijstva so bile izvedene posvetovalne delavnice z zainteresiranimi kmeti in predstavniki različnih društev. Opravljeni so bili številni razgovori s predstavniki strokovne javnosti:

DELAVNICE:

- delavnica za kmete, 25. maj 2023, Radovljica,
- delavnica za kmete, 29. maj 2023, Brezje,
- delavnica za kmete, 30. maj 2023, Lancovo,
- delavnica z Društvom žensk z dežele občine Radovljica, 4. september 2023, Lesce,
- delavnica s predstavniki agrarnih skupnosti, 6. september 2023, RAGOR, Jesenice.

SESTANKI S STROKOVNO JAVNOSTJO:

- sestanek z JZ Turizem in kultura Radovljica, 23. maj 2023, Radovljica,
- sestanek s KGZ Sava, 1. junij 2023, Lesce,
- sestanek z LUR-ČRIC-RAGOR, 6. junij 2023, Lesce,
- sestanek z Zavodom za varstvo kulturne dediščine, 12. junij 2023, Kranj,
- sestanek s čebelarji (ČRIC, ČD Begunje, ČZS, ČZG), 12. junij 2023, Lesce,
- sestanek z Zavodom RS za varstvo narave, 15. junij 2023, Kranj,
- sestanek s Čebelarskim muzejem, 16. junij 2023, Radovljica,
- sestanek z Inštitutom Ekosemena, 23. junij 2023, Lesce,
- sestanek z ornitologom, 16. avgust 2023, Hraše,
- sestanek z Zavodom za gozdove Slovenije, OE Bled, 1. september 2023, Bled,
- sestanek z Biotehniškim centrom Naklo, 14. september 2023, Strahinj.

Slika 2: Utrinki z delavnic (vir: arhiv RAGOR-ja)

Rezultat prve faze oblikovanja strateškega dokumenta je bila analiza prednosti, slabosti ter nevarnosti in priložnosti.

V **drugi fazi** je Razvojna agencija Zgornje Gorenjske oblikovala strateški okvir, ki je predstavljal oblikovanje strateških in operativnih ciljev. Na osnovi postavljenih ciljev so bili oblikovani ključni ukrepi, potrebni za doseganje zastavljenih ciljev. Znotraj posameznih ukrepov so bili

definirani operativni projekti.

Predlagan strateški okvir je bil usklajevan s predstavniki Občine Radovljica in na seji Odbora za kmetijstvo. Na osnovi teh srečanj je bil dokument nadgrajevan in dopolnjen.

- Sestanek z naročnikom OBČINA-RAGOR, 11. avgust 2023, Radovljica (pregled SWOT analize in predloga strateških ciljev in aktivnosti),
- sestanek usmerjevalne skupine, 7. september 2023, RAGOR, Jesenice,
- seja Odbora za kmetijstvo, 26. september 2023, Občina Radovljica (obravnavo izvlečka osnutka strategije),
- seznanitev deležnikov z izvlečkom osnutka strategije.

»Izveček osnutka Strategije razvoja kmetijstva Občine Radovljica« je bil oktobra 2023 predstavljen v drugem sklopu delavnic za kmete in ostalo zainteresirano javnost. Izveček je bil sočasno posredovan v pregled vsem strokovnim službam, ki so sodelovale v prvi fazi priprave dokumenta.

DRUGI SKLOP DELAVNIC:

- delavnica za kmete, 12. oktober 2023, Radovljica,
- delavnica za kmete, 17. oktober 2023, Brezje,
- delavnica za kmete, 19. oktober 2023, Lancovo.

V **tretji fazi** je bil na podlagi komentarjev in predlogov za izboljšavo pripravljen predlog Strategije razvoja kmetijstva Občine Radovljica do leta 2035 in usklajen z izvedbenimi partnerji na usklajevalnih sestankih:

- Inštitut Ekosemena,
- KGZ Sava,
- Optifarm,
- LUR (ČRIC),
- JZ turizem in kultura Radovljica.

V **četrti fazi** bo dokument predstavljen in obravnavan na sejah pristojnih odborov občinskega sveta in na seji Občinskega sveta Občine Radovljica.

Razvojni dokument sestavljajo: izvlečki strateških dokumentov, predstavitev občine s fokusom na kmetijstvu, SWOT analiza, opredelitev razvojnih izzivov, definicija ciljev in ukrepov s projekti za doseganje teh ciljev.

2.3. IZVLEČKI STRATEŠKIH DOKUMENTOV

Strategija razvoja kmetijstva Občine Radovljica do leta 2035 je zgrajena na štirih ključnih dokumentih:

- Skupna kmetijska politika 2021–2027 v EU in Sloveniji,
- Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027,
- Razvojni program Občine Radovljica do leta 2030,
- Turistična strategija Občine Radovljica 2023–2028.

2.3.1. Izveček iz Skupne kmetijske politike 2021–2027 v EU in Sloveniji¹

Skupna kmetijska politika EU (SKP) se mora nenehno prilagajati izzivom, s katerimi se srečuje evropsko kmetijstvo. SKP po letu 2020 naj bi bila enostavnejša in še bolj prilagojena potrebam kmetov. Namesto dosedanjih pravil in skladnosti je poudarek na rezultatih in smiselnosti (smotrnosti) ukrepov. Države članice v večji meri same odločajo, kako najbolje izpolniti skupne cilje evropske kmetijske politike in se hkrati odzvati na specifične potrebe svojih kmetov, podeželskih skupnosti in širše družbe.

Evropska unija je sprejela vrsto **strateških dokumentov, na katere se naslanja SKP 2021–2027**. Navajamo najpomembnejše:

---

¹ Avtor izvlečka Tomaž Cör, KGZS Kranj

- Evropski zeleni dogovor,
- Strategija Od vil do vilic,
- Zagotavljanje prehranske varnosti in krepitev odpornosti prehranskih sistemov,
- Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030,
- Strategija EU za zmanjševanje emisij metana,
- Oblikovanje Evrope, odporne proti podnebnim spremembam – nova strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam,
- Evropski akcijski načrt za razvoj ekološke pridelave,
- Pripravljeni na 55: uresničevanje podnebnega cilja EU za leto 2030 na poti do podnebne nevtralnosti,
- Nova strategija EU za gozdove do leta 2030,
- Dolgoročna vizija za podeželska območja EU – do močnejših, povezanih, odpornih in uspešnih podeželskih območij do leta 2040.

SKP 2021–2027 temelji na treh splošnih in devetih specifičnih ciljih.

Splošni cilji so:

1. spodbujanje pametnega, konkurenčnega, odpornega in raznolikega kmetijskega sektorja, ki zagotavlja dolgoročno prehransko varnost,
2. podpora in krepitev varstva okolja, vključno z biotsko raznovrstnostjo, in podnebnih ukrepov ter prispevanje k doseganju okoljskih in podnebnih ciljev Unije, vključno z njenimi zavezami iz Pariškega sporazuma,
3. krepitev socialno-ekonomskega tkiva podeželja.

Specifični cilji SKP 2021–2027 so:

1. podpora vzdržnim dohodkom kmetij in odpornosti po vsej uniji za povečanje prehranske varnosti,
2. krepitev tržne usmerjenosti in povečanje konkurenčnosti, tudi z večjim poudarkom na raziskavah, tehnologiji in digitalizaciji,
3. izboljšanje položaja kmetov v vrednostni verigi,
4. prispevanje k blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter k trajnostni energiji,
5. spodbujanje trajnostnega razvoja in učinkovitega upravljanja naravnih virov, kot so voda, tla in zrak,
6. prispevanje k varstvu biotske raznovrstnosti, krepitev ekosistemskih storitev in ohranjanje habitatov ter krajine,
7. privabljanje in zadrževanje mladih kmetov in drugih novih kmetov v tem poklicu ter spodbujanje trajnostnega razvoja podjetij na podeželju,
8. spodbujanje zaposlovanja, rasti, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželskih območjih, vključno z biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom,
9. izboljšanje odziva kmetijstva EU na potrebe družbe na področju hrane in zdravja, vključno z zdravo, hranljivo in trajnostno hrano, zavrženo hrano ter dobrobitjo živali.

Splošni in specifični cilji so podkrepjeni s horizontalnim ciljem spodbujanja znanja, inovacij in digitalizacije v kmetijstvu in na podeželskih območjih.

Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (SN 2023–2027)

je Slovenija pripravila na podlagi Priporočila Evropske komisije za države članice glede njihovih strateških načrtov za skupno kmetijsko politiko. Poleg prilagajanja evropskim strateškim dokumentom je moral upoštevati tudi usmeritve nacionalnih strateških dokumentov, kot so Resolucija »Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021«, Strategija razvoja Slovenije 2030, Nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije. Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020, Načrt upravljanja voda, Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 ter Resolucija o dolgoročni podnebni strategiji Slovenije do leta 2050 (REDPSS).

Nedavne krize kažejo, kako pomembne so močne in odporne verige preskrbe s hrano in zlasti kako pomembno je kmetijstvo v času kriznih razmer, zato SN 2023–2027 poudarja **trajnostno pridelavo hrane** na celotnem območju države in povečanje samooskrbe, za katero so pomembna vsa območja in vsa kmetijska gospodarstva, ne glede na velikost, usmeritev ali tržno usmerjenost.

SN 2023–2027 tako zagotavlja pogoje za odporno in konkurenčno pridelavo in predelavo hrane, prepoznava, da imajo **mladi kmetje** osrednje mesto v razvoju slovenskega kmetijstva, spodbuja **povezovanje akterjev** znotraj agroživilskih verig in **izboljšanje položaja kmeta** s kolektivnimi naložbami in drugimi spodbudami poslovnega povezovanja, oblikovane so linije enostavnejšega dostopa do investicijskih podpor za majhne kmetije, poseben poudarek pa je namenjen pridelavi hrane z višjo dodano vrednostjo, zlasti ekološki pridelavi in predelavi ter drugih proizvodov iz shem kakovosti.

Strateški načrt je po vseh kriterijih (finančnih, površinskih, vsebinskih) daleč najbolj **okoljsko ambiciozen programski** dokument v zgodovini slovenskega kmetijstva. Med drugim bolj ciljno naslavlja območja, ki imajo specifične okoljske pritiske (vode, NATURA 2000 ...), povečuje obseg izvajanja kmetijsko-okoljskih ukrepov in spodbuja ohranjanje biodiverzitete.

Strateški načrt pa ne obravnava zgolj kmetijstva – to je bistveno širši dokument, ki **naslavlja tudi podeželska območja in njihove specifične izzive**. Poudarjen je skladen razvoj podeželja, ki povečuje kakovost življenja, vključuje lokalne pobude, ohranja kulturno dediščino in krepi razvoj podeželskega gospodarstva.

Evropska komisija je 28. 10. 2022 potrdila Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (SN 2023–2027), izvajati pa se je začel 1. 1. 2023.

2.3.2. Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027 – Strateški razvojni cilji in razvojne smernice regije²

Trije **STRATEŠKI RAZVOJNI CILJI** Regionalnega razvojnega programa Gorenjske 2021–2027 se neposredno dotikajo kmetijstva:

- **4.2. Pametna Gorenjska: Podjetno podeželje,**
- **4.3. Gorenjska za ljudi: Zdrav življenjski slog:** telesna aktivnost je poleg prehrane ključni dejavnik varovanja in krepitve zdravja; in **Trajnostna prehranska samooskrba:** avtohtona semena, prehranska varnost, podnebni vplivi, samooskrba, kratke oskrbovalne verige, nizek ogljični odtis, prenos znanja,
- **4.4. Zelena, nizkoogljična Gorenjska: Zatiranje tujih invazivnih vrst:** identifikacija mest, odstranjevanje.

Projekti regije, ki se dotikajo kmetijstva:

Podporno okolje za lesarstvo na Gorenjskem: kompetenčni center, natečaj za lesne izdelke, model sodelovanja, ozaveščanje.

Podjetno gorenjsko podeželje: sonaravni sistem kmetovanja, iskanje podjetniških priložnosti, povezovanje (kratke verige, skupno trženje, digitalizacija).

Kulinarično popotovanje – Okusi Gorenjske: kolektivne blagovne znamke, povezovanje, ocenjevanje, razvoj gastronomske znamke, trženje in promocije – festivali).

Api destinacija Gorenjska, apiturizem – ekološki, zdravstveni in trajnostni turizem: api tematske poti, doživetja, certificiranje storitev,

---

² Vir: REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM GORENJSKE 2021–2027; Regionalna razvojna agencija Gorenjske, BSC, poslovno podporni center, d.o.o., Kranj

ozaveščanje, promocija in trženje.

Povečanje lokalne prehranske samooskrbe Gorenjske: povečanje obsega lokalne pridelave/prireje in predelave, povečan obseg visokogorskih proizvodov, ohranjanje biotske pestrosti, kratke prehranske verige, dostopnost lokalne pridelave, večja pridelava hrane za lastne potrebe, kulinarčna regija, trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri, krepitev zdravega življenjskega sloga, izobraževanja, regijska promocijska kampanja.

Invazivke in naravovarstvo: akcije odstranjevanja in deponije tujerodnih vrst, širjenje medovitih rastlin, avtohtona semena, ozaveščanje.

2.3.3. Izvleček iz Razvojnega programa Občine Radovljica do leta 2030 usmerjen na razvoj kmetijstva³

Med 12 ključnimi izzivi, s katerimi se občina Radovljica sooča v svojem razvojnem programu **izziv 6: Izraba kmetijskih površin in sončne lege za prehransko in energetska samooskrbo** neposredno naslavlja kmetijstvo. Kmetijska zemljišča (še posebej ravninska) in sončna lega predstavljajo dva strateška potenciala občine za dvig prehranske in energetske samooskrbe.

Posredno pa so s kmetijstvom povezani še trije izzivi:

IZZIV 3: Ravnotežje mesto–podeželje

S strani občanov je bila izražena potreba po večji samooskrbi, kjer bi lahko tudi podeželje predstavljalo pomembnejšo funkcijo zaledja mesta, skupaj s kulturnimi, turističnimi in rekreacijskimi možnostmi.

IZZIV 4: Pritiski na okolje in naravo ter naravne vire

Gozdovi, kmetijska zemljišča, vodotoki, vodni viri in kulturna krajina so najpomembnejši atributi in naravni viri občine. Strateška tranzitna lokacija in izjemen naravno-kulturni ambient občine ne prinašata le prednosti kakovostnega bivanjskega prostora, ampak tudi vse večje pritiske urbanizacije in prometa na naravne vire (kmetijska zemljišča, voda, zrak ...).

IZZIV 12: Ranljivost lokalnega okolja na globalne spremembe

Občina Radovljica je s svojo tranzitno lego ob X. prometnem koridorju, vpetostjo v mednarodni turizem in poslovanjem podjetij ter občutljivim prostorom podvržena nepredvidljivim zunanjim vplivom (naravne nesreče, suše, pozebe in neurja v kmetijstvu in turizmu, invazivne vrste ...).

Projekti, zapisani v Razvojnem programu Občine Radovljica do leta 2030, usmerjeni v razvoj kmetijstva:

Urbani vrtovi:

- i) pregled stanja in lastniških razmerij na večjih območjih vrtov,
- ii) priprava usmeritev za lastnike in uporabnike za bolj celostno urejanje,
- iii) pridobitev dodatnih občinskih površin za skupnostne urbane vrtove.

Ohranjanje čebel, kulturne krajine in biotske raznovrstnosti:

- i) spodbujanje sajenja avtohtonih in medovitih rastlin, ohranjanje cvetočih nepokošenih zelenic in obcestnih pasov,
- ii) kontinuirano ozaveščanje o pomenu čebel in oprasovalcev,
- iii) lokalne spodbude za ohranjanje in širjenje čebelarstva,
- iv) podpora pilotnim projektom ohranjanja kulturne krajine, biodiverzitete, obnove manjših habitatov in akcij proti invazivnim tujerodnim vrstam,
- v) preveritev potrebe po vzpostavljanju dodatnih varovanih območij narave v občini.

Zelena soseska: podpora pilotnemu projektu večstanovanjske skupnosti, ki izrazi interes za sočasno uvedbo več ukrepov za zeleni prehod (npr. skupinsko kompostiranje, sončne elektrarne, polnilnice za e-vozila, kolesarnice, zasaditve z medovitimi rastlinami,

³ Vir: Razvojni program Občine Radovljica do leta 2030

urbani čebelnjaki ...).

Nadgradnja OKUSI RADOL'CE v smeri kolektivne blagovne znamke:

- i) krepitev pozicije kulinarične prestolnice Julijskih Alp,
- ii) nadgradnja Okusov Radol'ce v »kolektivno blagovno znamko« visokokakovostnih lokalnih proizvodov in storitev destinacije,
- iii) povezovanje z oskrbnimi verigami in digitalnimi platformami v lokalnem kmetijstvu, obrti, industriji,
- iv) razvoj kulinaričnih doživetij,
- v) dvig ravni kulinarične ponudbe na celotni destinaciji.

Kmetijstvo 2030 – podjetniška priložnost in večja prehranska samooskrba:

- i) strategija trajnostnega kmetijstva,
- ii) sprememba pravilnika o dodeljevanju spodbud skladno z novo strategijo,
- iii) ozaveščanje in izobraževanje o pomenu trajnostnega kmetijstva ter koristih lokalno pridelane hrane in poklica kmeta (promocija »obrazi kmetijstva«).

Inkubator za ekološko in trajnostno kmetijstvo: pilotni projekt vseh ključnih deležnikov v kmetijstvu in nadgradnja ter optimizacija Semenjalnice, eko vrta, ČRIC-a in drugih pobud.

Pristop po korakih vključuje:

- i) razvoj ideje in prijavo,
- ii) pilotni projekt vzpostavitve in izvedbe programa in svetovanj za sonaravno, ekološko kmetovanje in biodinamično z mehanizmi podpore za lokalne pridelovalce (npr. izobraževanje o tehnikah pridelovanja, spodbujanje medsektorskega in medgeneracijskega povezovanja lokalnih pridelovalcev (starejši-mlajši kmetje oz. prevzemniki, »novi kmetje«, čebelarji, hranilnica semen, vrt pri OŠ, kulinarika)) in
- iii) zasnovano trajnejšega organizacijskega in poslovnega modela.

Lokalne verige in sodobni načini trženja lokalno pridelane hrane in drugih lokalnih proizvodov s podporo:

- i) projektom kratkih dobavnih verig med kmetijstvom, turizmom/gastronomijo, šolami, obrtnimi in kulturnimi dejavnostmi,
- ii) digitalizaciji trženja in logistiki,
- iii) vzpostavljanju logističnih točk, tržnih in prevzemnih mest.

Osnovna oskrba podeželja in starega mestnega jedra Radovljice:

- i) spremljanje stanja oskrbe, še zlasti v tržnih in (nelokalnih) javnih storitvah in službah (npr. pošte, lekarne ...) in preventivno ukrepanje pri izvajalcih,
- ii) podpora novim modelom oskrbe, tudi v povezavi z mobilno-digitalnim socialnim servisom in mikromobilnostjo.

2.3.4. Turistična strategija Občine Radovljica 2023–2028⁴

Akcijski načrt Turistične strategije je sestavljen iz sedmih skupin aktivnosti, ki so medsebojno povezane. Spodaj so navedeni načrtovani projekti, ki so povezani s kmetijstvom.

Priprava izobraževalnih vsebin za obiskovalce: spodbujanje pozitivnega vedenja obiskovalcev prek učenja o tradicijah, vrednotah, predpisih in omejitvah na destinaciji z namenom bolj tvornega vključevanja obiskovalcev na destinacijo. Pomemben poudarek na vsebinah, ki zmanjšujejo pritisk na okolje: napotki o manjši porabi vode in energije, ozaveščanje o varnih in manj motečih obiskih gora. Tovrstne vsebine niso ločene od drugih, ampak so del komunikacije na vseh kanalih (tiskovine, splet, na lokacijah ...).

Še bogatejši Okusi Radol'ce: skrb za ohranjanje kakovosti ponudbe, izobraževanje in spodbujanje mladih kadrov za gostinstvo, širitev kroga dobrih restavracij na destinaciji, podpiranje sodelovanja in povezovanja ter skupna promocija. Nadgradnja meseca

---

⁴Vir: Turistična strategija Občine Radovljica 2023–2028

lokalne kulinarike s kulinaričnimi produkti za butične skupine in z dogodki na kmetijah, pri lokalnih pridelovalcih. Na trgu ponuditi lokalno kolesarsko oz. pohodniško malico, ki jo lahko obiskovalci naročijo v svojo nastanitev ter vzamejo s seboj na dnevni izlet s kolesom, peš, z vozilom.

Nadaljnji razvoj kmetijsko-turističnih produktov: skupaj s kmeti oblikovati sezonsko obarvane oskrbovalne pakete za turistično in gostinsko ponudbo z namenom čim krajših nabavnih verig. Razvoj doživetja Kmetova miza (dogodek vrhunske kulinarike na kmetiji) in kolesarsko-kulinarične ture.

Nadaljevanje tradicionalnih periodičnih dogodkov v mestnem jedru Radovljice: Radolška tržnica z bolšjakom, četrtkovi večeri na trgu in decembrski program. Ti dogodki so namenjeni domačinom, slovenskim gostom in tujim obiskovalcem ter so usmerjeni k povezovanju kulture, kulinarike in druženja. Njihova nadgradnja je možna v smeri kakovosti in trajnosti. Nove prireditve v mestnem jedru v organizaciji JZTKR niso predvidene. V mestu se odvijajo tudi prireditve turističnih in drugih društev, ki jih je smiselno ohranjati, nadgrajevati in povezovati v turistično ponudbo (npr. Festival Radovljica, srednjeveška tržnica, pustni sprevod, klavirsko tekmovanje).

Narejen v Radol'c: Spodbujanje lokalnih ustvarjalcev in obrtnikov k odprtim delavnicam ustvarjalcev in razvoju lokalnih spominkov.

3. Opis območja

Občina Radovljica z 119 km² predstavlja 0,5 % površine cele Slovenije. Leži na severozahodu Slovenije, natančneje na skrajnem SZ delu Ljubljanske kotline. Na severu sega skoraj do meje z Avstrijo, na zahodu meji z občinama Žirovnica in Bled, na vzhodu z občino Tržič, na jugu pa z občinama Kranj in Bohinj. Naravnogeografsko obsega Radovljiško ravnino, imenovano Dežela, Dobrave in Jelovico ter del Karavank. Poimenovanje Dežela je med starejšimi in od sodobnega javnega mnenja neodvisnimi ljudmi še danes živo. Sestavljale so jo katastrske oziroma nekdanje davčne občine Radovljica, Predtrg, Mošnje, Otok, Begunje, Nova vas, Hraše, Doslovče, Zabreznica in Žirovnica.

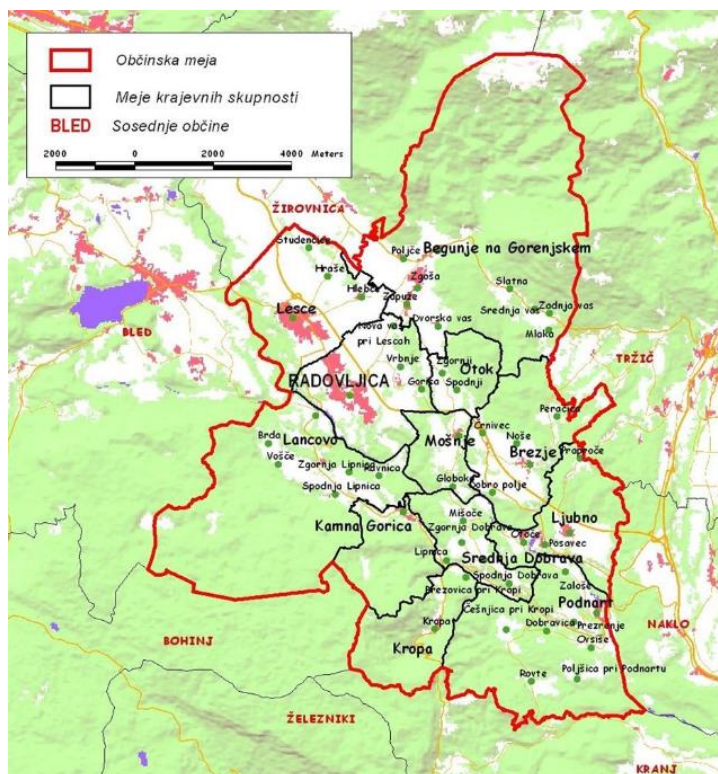
Slika 3: Geografski položaj občine Radovljica (vir: Razvojni program Občine Radovljica do leta 2030)

V občini Radovljica se nahajajo tri večje geografske enote: Jelovica (del planote Jelovica in njena vzhodna pobočja), Karavanke (del pogorja Karavanke, zahodna pobočja, Begunjščica) ter nižinski del med obema gorskima območjema, v osredju katerega teče reka Sava. Nižinski del se deli na tri geografske podenote: Radovljiško-Brezjanska ravnina, Lipniško-Kroparske Dobrave in Gorenjske Dobrave.

Najvišja vzpetina v občini je vrh Begunjščica z 2.060 metri n. v., najnižja točka pa je korito Save ob izlivu Nemiljščice (370 metrov n. v.). Krajinski ambient občine dodatno zaznamujejo odprti pogledi proti Triglavu in celotnim Julijskim Alpam. 61 % od 119 km² površine občine Radovljica pokrivajo gozdovi, 28 % pa je kmetijskih površin. 16,4 % občine je zaradi biotske raznovrstnosti uvrščeno med območja Nature 2000. Celotno območje občine je v Biosfernem območju Julijske Alpe, za katerega je značilno, da vzdržuje ravnovesje med ljudmi in naravo, med biotsko pestrostjo in trajnostnim razvojem z ohranjanjem kulturnih vrednot.

Območje občine vključuje 52 naselij. Razdeljeno je na 12 krajevnih skupnosti: Radovljica, Lesce, Begunje na Gorenjskem, Mošnje, Brezje, Ljubno, Podnart, Kropa, Kamna Gorica, Srednja Dobrava, Lancovo in Otok. Središče občine je mesto Radovljica.

Občina Radovljica je odlično dostopna in povezana z mednarodnimi prometnimi koridorji⁵. Lega neposredno ob avtocestnem in železniškem omrežju X. evropskega koridorja uporabnikom omogoča hitro dostopnost do Ljubljane (slaba ura vožnje), mednarodnega letališča (pol ure vožnje) in mejnega prehoda

Slika 4: Zemljevid in seznam KS (vir: <https://www.radovljica.si/objave/48>)

⁵ Povzeto po Razvojnem programu Občine Radovljica do leta 2030

Karavanke (pol ure vožnje) z različnimi oblikami mobilnosti. Na območju občine je bilo leta 2020 54 km državnih in 194,5 km občinskih cest. K prometni obremenjenosti prispeva migracija prebivalcev na delo iz Radovljice v druge občine, v poletni sezoni pa glavno obremenitev cest predstavljajo turisti. Glavne medobčinske prometne povezave so podprte z javnim avtobusnim in železniškim potniškim prometom, medtem ko je podeželje slabo oskrbovano z JPP.

Občina Radovljica je inovativna turistična vodilna destinacija na pragu Julijskih Alp, z lokacijo v neposredni bližini Bleda in Triglavskega narodnega parka, z bogato kulturno dediščino in inovativnimi pristopi ponudnikov: Festival čokolade, Okusi Radol'ce, blagovna znamka Avsenik, romarsko središče Brezje, Rekreatijski park Šobec. V zadnjem desetletju se je obseg turističnih ležišč podvojil, število gostov in nočitev pa potrojilo. Največ turističnih zmogljivosti in ustvarjenega turističnega prometa je na območju naselja Lesce.

Radovljica z okolico je kot subregionalno središče sedež upravne enote, sodišča, srednjih šol in številnih drugih javnih služb. Kot lokalna skupnost pa je Občina Radovljica skozi leta na območju celotne občine dograjevala mrežo programov in objektov v njeni pristojnosti, od vrtcev, šol, knjižnice, izobraževanja odraslih, kulturne in športne infrastrukture, zdravstva do socialnovarstvenih ustanov in okoljsko-prometne infrastrukture. Samo na področju družbenih dejavnosti deluje več kot 10 javnih ustanov. Slednje skupaj z izvajalci gospodarskih javnih služb predstavljajo stabilno institucionalno ogrodje za servisiranje današnjih in prihodnjih potreb občanov. Močna mreža nevladnih organizacij in kakovostne zasebne ponudbe na področju zdravstva ter vzgoje in izobraževanja otrok bogati programe javnega lokalnega servisa.

Prebivalstvo v občini⁶

Januarja 2022 je v občini prebivalo 19.325 prebivalcev, v primerjavi z letom 2012 je to število zraslo za 2 %. Povprečna starost 44,9 let je višja od slovenskega povprečja (43,8 let) let in je v desetih letih zrasla za 5 %. Močno je zrasel delež starejših od 65 let (za 23 %), za 5 % se je povečalo število otrok do 14 let, za 7 % pa se je zmanjšal delež aktivnega prebivalstva (15 do 65 let). Naravni prirast je negativen, vendar selitveni prirast prispeva k temu, da se število prebivalstva ohranja na enakem nivoju. Gostota naseljenosti je 163 in se je v desetih letih povečala za 2 %.

Med prebivalci občine Radovljica je bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila starih 0–14 let. Indeks staranja je leta 2022 v primerjavi z letom 2012 za 17 % višji in znaša 153,8 (slovensko povprečje leta 2022 je 139,9), povprečna starost prebivalcev se v radovljiški občini dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji.

V občini deluje 9 vrtcev. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1–5 let, jih je bilo 85 % vključenih v vrtec, kar je več kot povprečna vključenost otrok v Sloveniji (82 %). V osnovnih šolah se je v šolskem letu 2021/2022 izobraževalo približno 1.830 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo 750 dijakov, stanujočih v radovljiški občini, kar je 6 % več kot pred desetimi leti. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo 35 študentov in 6 diplomantov; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 39 študentov in 8 diplomantov. Število študentov se je v primerjavi z letom 2012 zmanjšalo za 32 %, število diplomantov pa za 45 %.

Število delovno aktivnih prebivalcev je poraslo za 14 % (enako, kot je slovensko povprečje), predvsem na račun samozaposlenih (22 % rast samozaposlenih v zadnjih desetih letih). Med osebami v starosti 15–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo leta 2022 približno 70 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih), to je več od slovenskega povprečja (68,6 %).

Povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, je bila v tej občini v bruto znesku za približno 9 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 8 % nižja.

Zadovoljstvo z doseženo kakovostjo bivanja v občini so z oceno 3,2 na lestvici od 1 do 4 potrdili občani v anketah v postopku priprave

⁶ Vir podatkov v tem poglavju je bil SURS, podatki za leto 2012 in 2022

razvojnega programa. Čeprav je 88 %⁷ občanov zadovoljnih ali zelo zadovoljnih z bivanjem v občini, pa prepoznavajo tudi izzive in tveganja.

3.1. NARAVNE DANOSTI

Relief in geološka sestava tal⁸

Slika 5: Krajina občine Radovljica, avtor: Rožle Bregar (vir: arhiv JZTK Radovljica)

Radovljiška kotlina je del Ljubljanske kotline, ki je tektonska udorina, ki na severu meji na alpske pokrajine (Julijske Alpe, Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe), na zahodu na Škofjeloško in Polhograjsko hribovje, na vzhodu na Posavsko hribovje in na jugu na dinarskokraške pokrajine. Na območje Ljubljanske kotline se stekajo reke iz alpskih (Sava, Tržiška Bistrica, Kokra, Kamniška Bistrica ...), predalpskih in dinarskokraških pokrajin. Te reke so v kotlini odložile debele plasti usedlin –

sedimentov (prod, pesek, konglomerat, breča), v katere so v času menjave ledenih in medledenih dob vrezale široke rečne terase.

Že ob nastopu kvartarja so se iznad Blejsko-Radovljiške kotline dvigali osrednje Karavanke (Stol 2236 m, Košuta 2133 m), zahodni najnižji del Kamniških Alp (Dobrča 1634 m, Pleče 1131 m), pa tudi največkratnejši del vzhodnih Julijskih Alp, ki se vije v loku, izbočenem proti zahodu iznad Vrat, Kota in Krme prek Triglava (2864 m), sklopa okrog Hribaric, Komenskega pogorja ter spodnjih Bohinjskih gora vse do Ratitovca (1678 m). V objemu tega najvišjega alpskega sveta so se v različnih višinah ohranili ostanki številnih terciarnih uravnav, ki v Pokljuki, Jelovici in Mežakli dosežejo največji obseg. Dno Blejsko-Radovljiške kotline je bilo na začetku kvartarja v višini okrog 600 m oziroma kar 150–200 m nad današnjo ravnico ob Savi. Ustrezno plitveje pa so bile zajedene tudi doline Save Dolinke, Radovne in Save Bohinjke, pa tudi kasneje močno razširjena in poglobljena alpska globel Bohinj.

Zaradi takih orografskih razmer so se v obdobjih močnih ohladitev v kvartarju na visokih kraških planotah okrog Triglava in v zaledju Bohinja, v Karavankah in Kamniških Alpah nakopičile velikanske količine ledu in se stekale v doline. Še posebej obsežen je bil bohinjski ledenik, ki je segel prek Bohinja po dolini Save Bohinjke navzdol proti Bledu. Izpolnjeval je še vso Blejsko-Radovljiško kotlino in ob svojem največjem obsegu segel do Vintgarja, Žirovnice, Begunj in še čez današnjo Radovljico vse do Kamne Gorice. Iz tesne doline Save Bohinjke, v kateri je bilo ledu še čez 800 m na debelo, so ledene gmote segle tudi na Pokljuko proti Mrzlemu studencu, v smeri proti jugu pa so se raztekale čez Jelovico proti Bači, nadalje prek Soriške planine na Sorico in prek Rovtarice v zgornji del doline Češnjice, pritoka Selščice. Na Pokljuko in proti Blejsko-Radovljiški kotlini so segli tudi ledeniki s Pokljuškega grebena ter po dolini Radovne in Save Dolinke. Krajši ledenik je zapolnjeval tudi zgornji del doline Završnice in Tržiške Bistrice, kjer je ob svojem največjem obsegu segel še čez Tržič in se končal med Bistrico in Ročevnico.

⁷ Vir: anketa, izvedena spomladi 2021

⁸ Vir: Slovenia Green, Analiza stanja – Občina Radovljica

Za današnjo podobo Blejsko-Radovljiške kotline pa je bilo nadvse pomembno tudi obdobje po višku würmske ledene dobe (pred okoli 70.000 leti), ko se je pričel bohinjski ledenik od tod umikati.

Pedološke značilnosti tal

Čisto poseben razvoj je v kvartarju doživiljal tedaj nepoledenel svet. Tu še posebej mislimo na zelo strma, nad Blejsko-Radovljiško kotlino dvigajoča se pobočja Kamniških Alp (Peči, Smokuški vrh, Dobrča, Storžič) in Karavank (Stol, Košuta) na eni ter Julijskih Alp z Jelovico na drugi strani. Raziskave so pokazale, da se je ob vsakokratni poledenitvi zaradi zelo nizkih temperatur in ustreznih eksogenih procesov gozd povsem umaknil s teh območij. Prišlo je do močnega mehničnega razpadanja kamnin in do nastanka debelih plasti apniškega in dolomitnega drobirja. Z njim so na debelo pokrita južna pobočja pod Pečmi, pod Dobrčo in Storžičevo skupino, pa tudi ustrezna nižja pobočja Jelovice na nasprotni strani Ljubljanske kotline. Tako kot ob rekah, ki pritekajo izpod ledenikov, ugotavljamo tudi ob potokih v tedaj nepoledenem svetu nad würmsko teraso še tri ali štiri genetsko povsem podobne terase, ki so nastale ob menjavi ledenodobnih nasipan ter toplodobnih poglobitev dolin. Tako kot glaciofluvialne terase se tudi te zajedajo v živoskalno podlago, pokriva pa jih boljše ali slabše ohranjena fluvio-periglacialna prodna nasutina.

Radovljiška kotlina je del Ljubljanske kotline, ki s svojim severozahodnim koncem prehaja med Alpe. Ljubljanska kotlina je največja ravnina v Sloveniji. Zaradi tektonskega ugrezjanja v geološki preteklosti je postala pomembno sotočje alpskih in predalpskih rek. Pri Radovljici je sotočje Save Bohinjke in Save Dolinke. Reke so v ledeni dobi nasule v kotlini plodno prst. Zaradi zmerne nadmorske višine uspevajo vse poljščine, kar je omogočalo gosto poselitev že v preteklosti. Ker se je Ljubljanska kotlina v mlajši dobi pogrezala ali zaostajala v dvigovanju za goratim obodom, priteguje iz široke okolice številne reke. Te so izdolble globoke doline in s tem kotlino prometno odprle na vse strani, razen proti severu, kjer so visokogorske Karavanke. V severozahodnem in jugovzhodnem delu Ljubljanske kotline prevladujejo mlajše pleistocenske kamnine in na Ljubljanskem barju celo holocen. V vsej Deželi in Blejskem kotu prevladuje mlajši prod predvsem zato, ker je starejše naplavine preplaval ledeniški prod zadnje ledene dobe.

Podnebne spremembe v Sloveniji⁹

V Sloveniji je bilo vsako od zadnjih treh desetletij toplejše od vseh predhodnih, razen desetletja 2001–2010, ki ni statistično značilno toplejše od desetletja 1991–2000. Temperatura ozračja v Sloveniji je bila v prvih dveh desetletjih tega tisočletja (2001–2020) za 1,8 [1,5 do 2,0] °C nad tisto v obdobju 1850–1900, v zadnjem desetletju (2011–2020) pa za 2,1 [1,9 do 2,4] °C.

V Sloveniji je medletna spremenljivost višine padavin (standardni odklon) okrog 167 mm. Od začetka šestdesetih let prejšnjega stoletja se je višina padavin na letni ravni zniževala, po letu 2000 pa ponovno višala. Razlika dvajsetletnih povprečij višine padavin v obdobjih 1951–1970 in 2001–2020 je okrog 80 mm, razlika pa statistično ni značilna. Tudi rahlo padajoč linearen trend (–9 [–26 do 6] mm/desetletje) v obdobju 1951–2020 statistično ni značilen.

Veliko sprememb v podnebnem sistemu s povečevanjem globalne temperature postaja večjih. Povečali se bosta pogostost in jakost vročinskih izjemnih dogodkov, morskih vročinskih valov, obilnih padavin, kmetijskih suš površinskega sloja tal v nekaterih regijah, delež intenzivnih tropskih ciklonov, istočasno pa se bo zmanjšal obseg arktičnega morskega ledu, snežne odeje in permafrosta.

Podnebje v občini Radovljica

Radovljica sodi med gorenjska mesta z največ sončnimi dnevi. Poleti ozračje prijetno osvežuje nočni veter z gora, pozimi pa se megla, ki se zadržuje v Ljubljanski kotlini, tu že razblini in s soncem obsijana Radovljica se bohota na savski terasi.

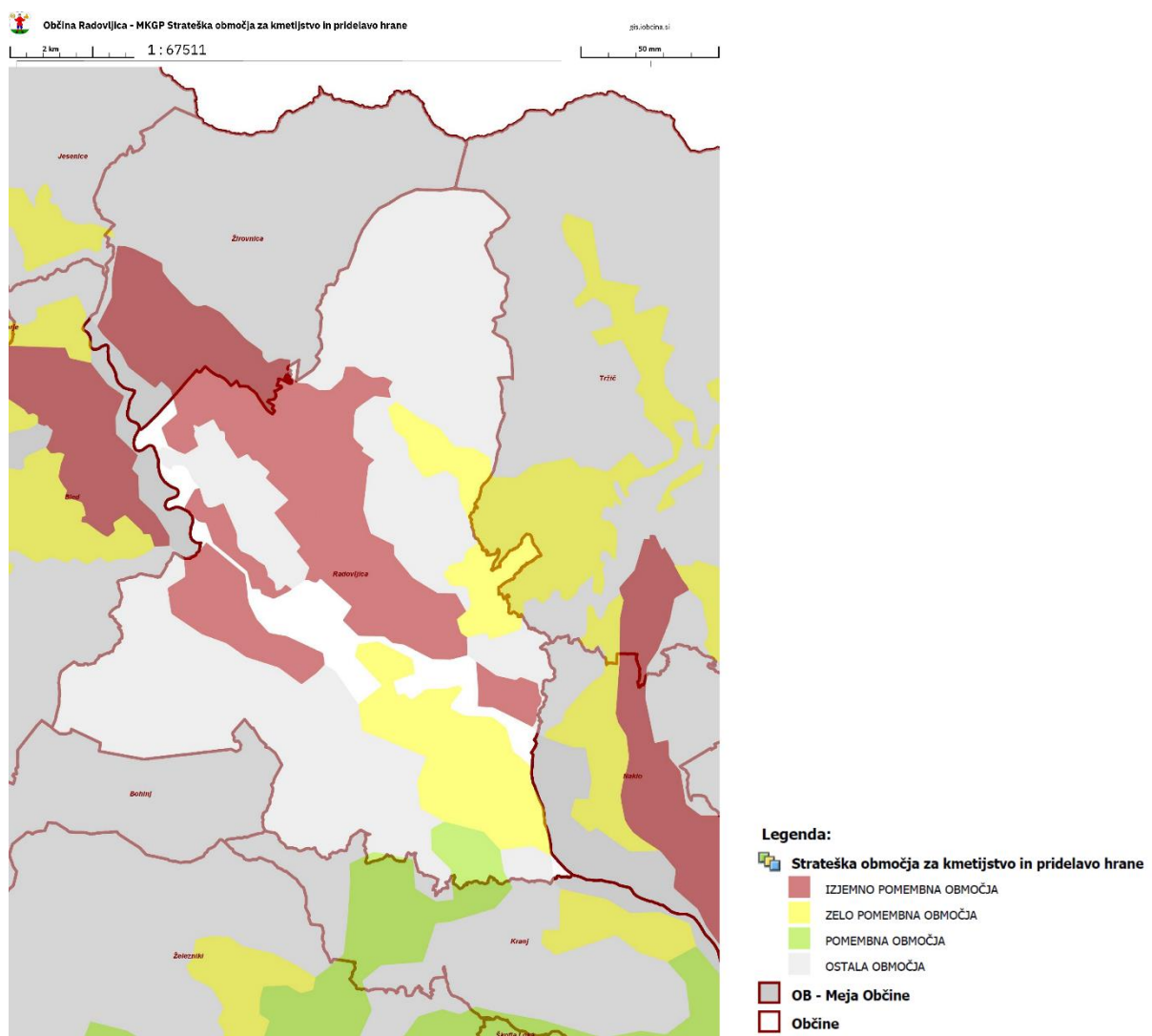
⁹ Vir: *Podnebne spremembe 2021, Fizikalne osnove in stanje v Sloveniji, Poročilo IPCC 2021, Povzetek za odločevalce z dodanim opisom stanja v Sloveniji*

Pravo gorsko podnebje je v Radovljici le v Karavankah. Značilno za vrhove nad 2000 metri nadmorske višine je, da jih predvsem v poletnih popoldnevih zajame sloj oblakov, zato je osvajanje visokih vrhov z željo po čudovitih razgledih bolj priporočljivo dopoldan. Za sredgorje in dno kotlin so značilni toplejša poletja in milejše zime. Poleti se predvsem s soncem obsijana Dežela dobro segreje, a ozračje osvežuje nočni veter z gora. Pozimi, ko okolico prekrije snežna odeja, ki se v povprečju zadrži 60 dni na leto, je pogled posebno slikovit.

Raba tal¹⁰

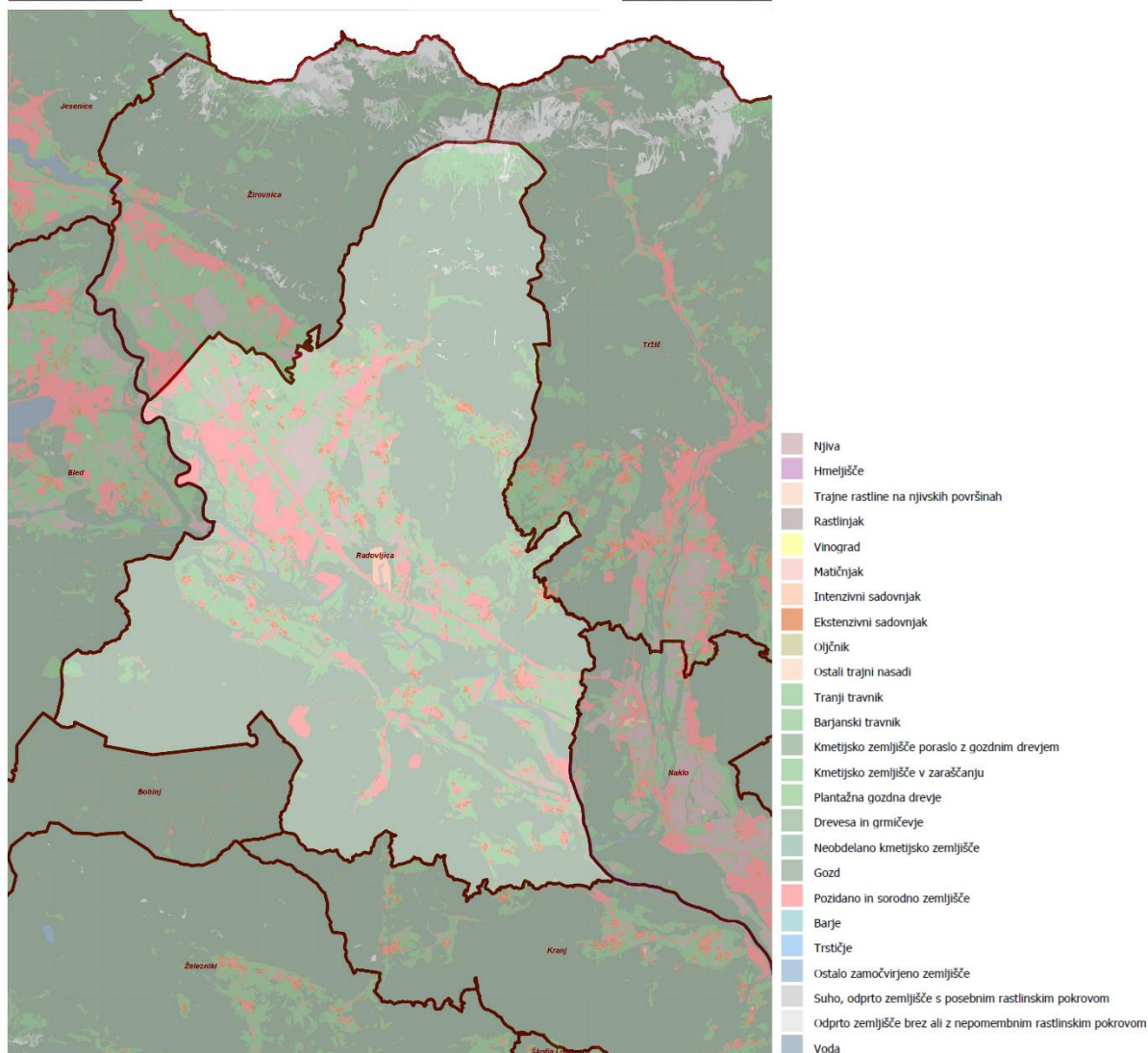
Zavod RS za varstvo narave, OE Kranj, je pripravil strokovna izhodišča s področja varstva narave za pripravo Strategije razvoja kmetijstva v občini Radovljica. Del te vsebine je povzet spodaj, celoten dokument se nahaja v Prilogi številka 1.

Glede na rabo tal v občini Radovljica prevladuje gozd (61 %), sledijo kmetijske (28 %) ter pozidane površine (9 %). Velik del območja zajemajo strateško izjemno pomembna in zelo pomembna območja, kar je razvidno s spodnje slike.

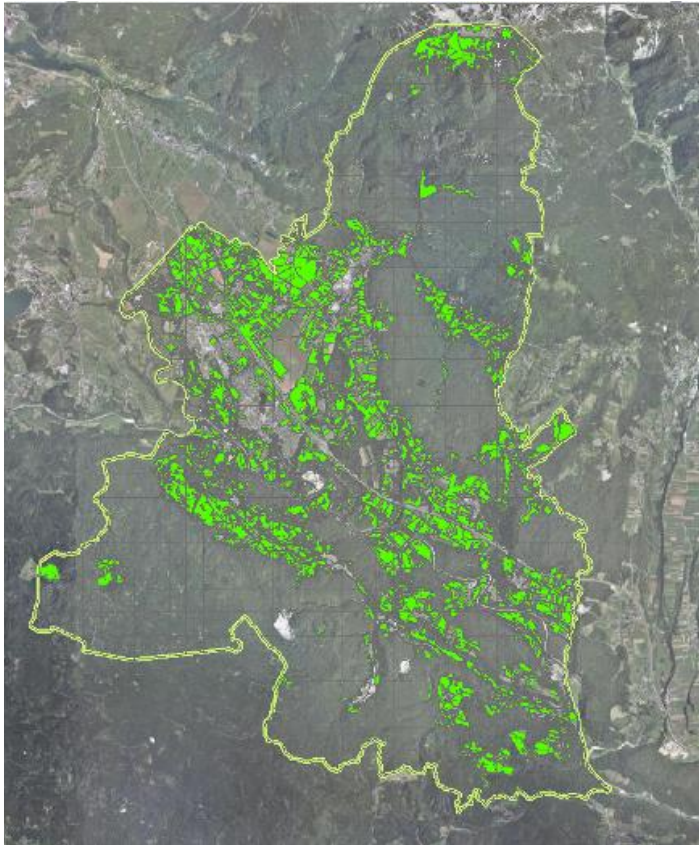
Slika 6: Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)

¹⁰ Povzeto po Strokovna izhodišča s področja varstva narave za pripravo Strategije razvoja kmetijstva v občini Radovljica (vir: ZRSVN)

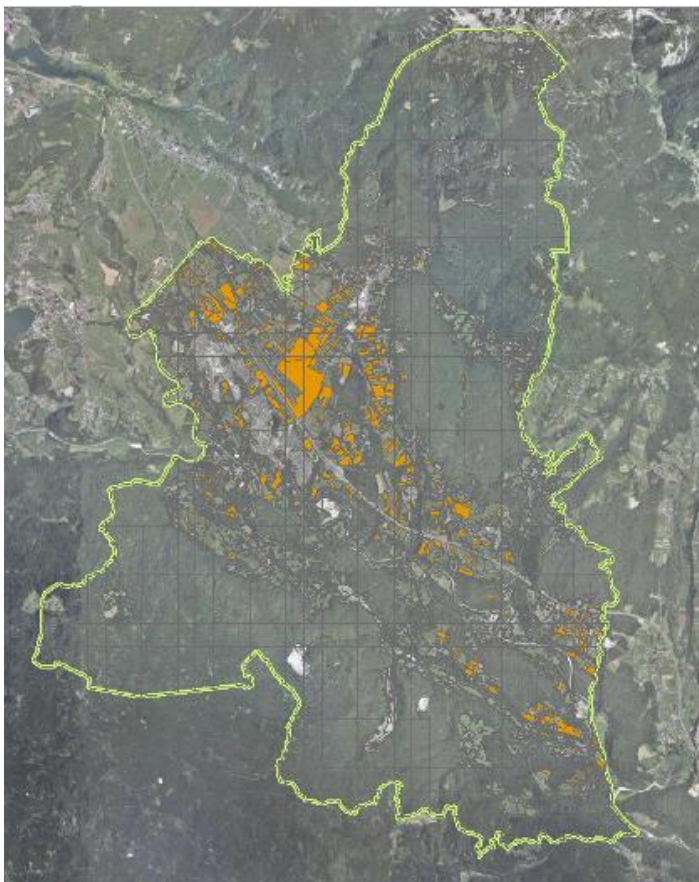

Slika 7: Sloj: Dejanska raba zemljišč (vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)

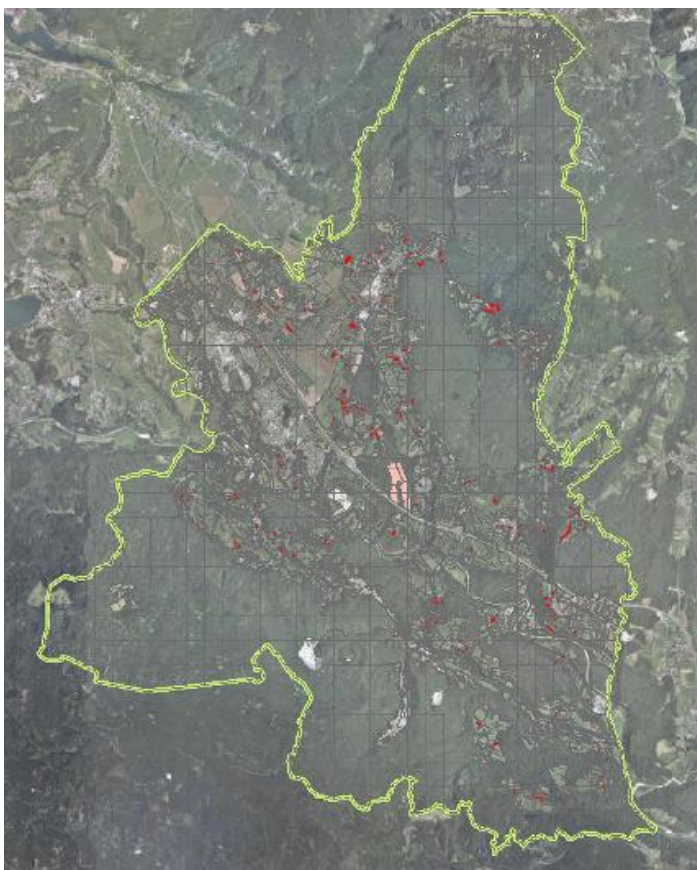
Večina travniških površin se nahaja v nižinskem in predgorskem delu občine, manjši delež pa tudi v višjih legah (planine na Jelovici in v Karavankah). Prav tako se njivske površine nahajajo na ravninskem delu, z večjimi površinami vzhodno od Radovljice (med Radovljico, Begunjami in Brezjami). Travniški sadovnjaki so razdrobljeno prisotni tako po ravninskem kot predgorskem delu občine.

Slika 8: Prostorska razporeditev – travniki (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)

Slika 9: Prostorska razporeditev – njive (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)

Slika 10: Prostorska razporeditev – sadovnjaki (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)

Varovana območja

Določene usmeritve za razvoj kmetijstva v občini Radovljica definira tudi delež območij, ki spadajo v zavarovana območja, naravne vrednote in območje Nature 2000. Površine varovanih območij znotraj kmetijskih zemljišč v uporabi:

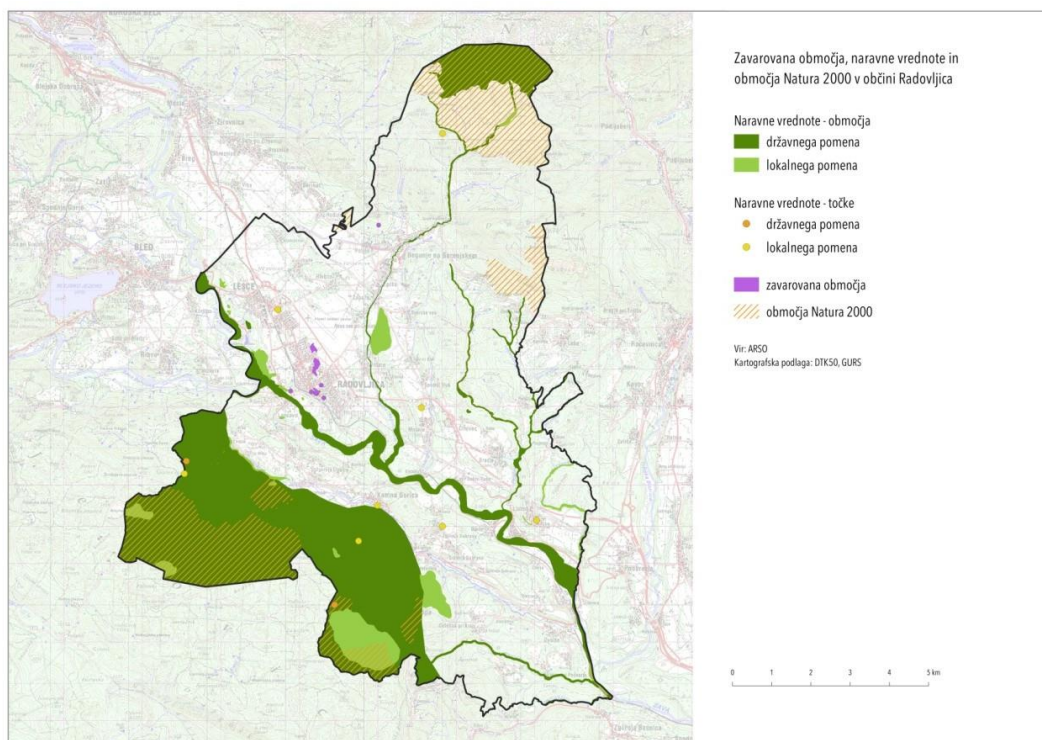
▪ NATURA_PTICE	113 ha
▪ NATURA_HABITATI	129 ha
▪ VVO	130 ha

Pri tem velja opozoriti, da ne gre za enojno štetje, saj so iste površine lahko vključene v vsa tri območja.

Občina Radovljica je v Biosfernem območju Julijskih Alp, za katero je značilno, da vzdržuje ravnovesje med ljudmi in naravo, med biotsko pestrostjo in trajnostnim razvojem z ohranjanjem kulturnih vrednot.

Kmetijstvo v zavarovanih območjih zahteva spodbude trajnostne prakse, ki ne ogrožajo ekosistemov in habitatov ter omogočajo sobivanje kmetijskih dejavnosti z naravnim okoljem. To vključuje gojenje lokalnih sort rastlin, uporabo tradicionalnih tehnik obdelave zemlje in reje domačih živali. Močan potencial se kaže tudi v povezavi s turizmom in razvojem dopolnilnih dejavnosti izletniških in nastanitvenih kmetij. Kmetje v občini Radovljica obiskovalcem lahko ponudijo izkušnjo življenja na kmetiji, prodajo lokalno pridelane hrane in poudarjajo pomen trajnostnih praks.

Največji napredek pri oblikovanju ukrepov na tem področju bi bil dosežen z organiziranimi srečanji različnih deležnikov (ZVKDS–ZRSVN–KGZS–OBČINA), ker je v procesu kmetovanja v zaščiteneh območjih izrednega pomena široko razumevanje vseh vpletenih perspektiv.

Slika 11: Zavarovana območja, naravne vrednote in območja Nature 2000 v občini Radovljica (vir: ARSO)

Dežela¹¹

Radovljiška kotlina oziroma Dežela je večinoma ravninski prostor med Mostami pri Žirovnici na severu in Radovljico na jugu, ki ga na JZ zamejuje od Blejskega kota reka Sava, na SV pa pobočje Rebra. Dežela se od okolice razlikuje po svojem nenavadnem topografskem videzu, ki so ga v zadnjih 12.000 letih ustvarili ledenik, reka Prasava in kasneje človek, ki se je na tem prostoru, po do zdaj zbranih podatkih, prvič stalno naselil ob koncu bronaste dobe.

Velik del osrednje Dežele prekriva registrirana kulturna krajina Studenčice (EŠD 23128), ki je v Registru kulturne dediščine opisana kot »njivska krajina na ravnici okrog gručastih vasi z deželno cesto. Pretežno pravokotna poljska razdelitev ustvarja mozaični preplet njiv, travnikov, pašnikov, sadovnjakov in drevesnih obmejov. Potencialni sledovi rimske centuriacije, ledeniške morene«. Območje je zgodovinsko, etnološko in arheološko pomembno in kot tako zavarovano. Pomembno je, da kmetje ohranjajo krajino, npr. ohranjanje gomil, ki so za kmetovanje sicer ovira.

Kulturna krajina Studenčice predstavlja edinstven primer povezave med naravo in delom človeka v zadnjih tisočletjih. Poleg tipične poljske razdelitve, visokodebelnih sadovnjakov, drevesnih šopov in mejic, gozdov s pretežno lipovimi sestoji, pašnikov, travnikov in njiv, ledeniških moren in teras pomemben prepoznavni element krajine predstavljajo groblje in potencialne gomile.

Na območju Studenčic obstaja en vodotok, Blatnica, ki v tem območju tudi ponikne. Blatnica bi bila lahko dober vir vode za namakanje kmetijskih površin, vendar bi bilo potrebno izdelati celostno hidrološko študijo območja Studenčic, ki bi pokazala oz. dala osnovo za odločanje o možnosti razvoja tega območja. Dobrodošel bi bil tudi popis vodnih štern. Glede na omejitve na zavarovanih območjih bi z olajšavami lahko spodbudili lastnike k urejanju v skladu z zakonodajo.

Osrednji del kulturne krajine Studenčice sestavljajo hraški steljniki, ki predstavljajo edinstven primer ohranjene večnamenske rabe prostora. Gre za preplet svetlih, pretežno lipovih gozdov s posameznimi njivami, travniki, obraščenimi mejicami in posameznimi

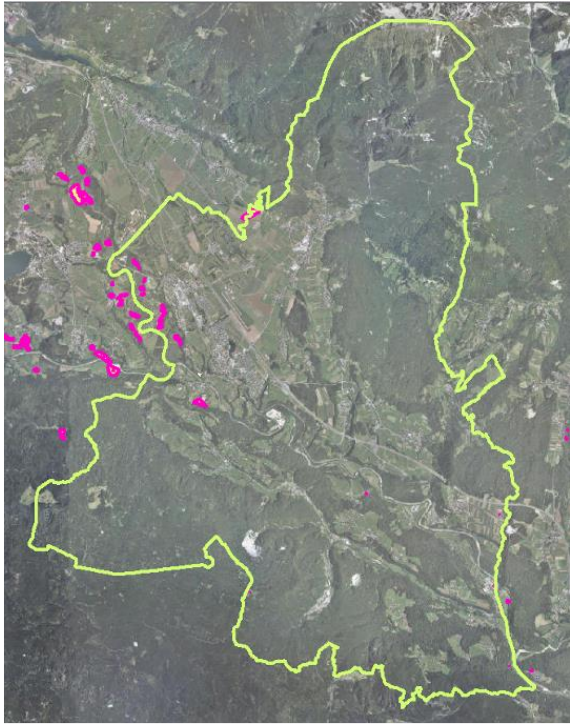
¹¹ Vir: Zbornik predavanj 10. Valičev arheološki dan, Gorenjski muzej

drevesi. Znotraj hraških steljnikov je večje število relativno dobro ohranjenih pravilno okroglih grobelj oz. potencialnih gomil, ki so postavljene na dominantnih mestih v ponavljajočih se vzorcih. Vse naštete sestavine krajine, skupaj z veduto okoliškega hribovja in dominantnostjo Belščice in Stola, prostoru dajejo rustikalen, skoraj romantičen videz, ki ga lahko z gotovostjo primerjamo s krajino v času Prešerna in drugih znanih učenjakov iz teh krajev.

Slika 12: Hraški listneki (vir: Geografski vestnik 90-1, 2018, 61–84)

Mokrišča v občini Radovljica se nahajajo predvsem v njenem SZ delu, ob reki Savi, v sklopu mreže mokrišč med Bledom in Radovljico.

Slika 13: Mokrišča v občini Radovljica (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)

4. Finančna sredstva iz proračuna Občine Radovljica, namenjena kmetijstvu

V tem poglavju so zbrani podatki Občine Radovljica glede koriščenja finančnih sredstev iz občinskega proračuna za obdobje 2015–2023, namenjenih razvoju kmetijstva na podlagi Razpisa za dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja v občini Radovljica.

Pravna podlaga za dodeljevanje pomoči je Pravilnik o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v občini Radovljica za programsko obdobje 2015–2020 (DN UO št. 201/2015). V pripravi je nov Pravilnik za programsko obdobje 2023–2027.

Tabela 1: Sredstva iz proračuna Občine Radovljica, namenjena razvoju kmetijstva in podeželja, in njihovo koriščenje skozi leta (vir: interni podatki Občine Radovljica)

LETO	SREDSTVA ZA KMETIJSKO PO RAZPISU	ŠTEVILO VLOG	DEJANSKO REALIZIRANO	% REALIZACIJE
2015	30.000,00	34	19.553,53	65,18
2016	35.000,00	36	35.000,00	100,00
2017	40.000,00	63	39.286,94	98,22
2018	40.000,00	56	34.373,29	85,93
2019	40.000,00	42	38.754,25	96,89
2020	40.000,00	42	39.649,13	99,12
2021	50.000,00	48	50.000,00	100,00
2022	50.000,00	57	48.858,28	97,72
2023	60.000,00	51	58.000,00	96,67
SKUPAJ	385.000,00	429	363.475,42	94,41

Tabela izkazuje letne višine proračunskih sredstev za namen Javnega razpisa za dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja v občini Radovljica. Proračunska postavka je v večini vsako leto skoraj v celoti realizirana. V prikazanem obdobju sta slabše realizirani leti 2015 in 2018.

Tabela 2: Analiza porabe sredstev v obdobju 2015–2023 po ukrepih, skladno s pravno podlago za dodeljevanje pomoči (vir: interni podatki Občine Radovljica)

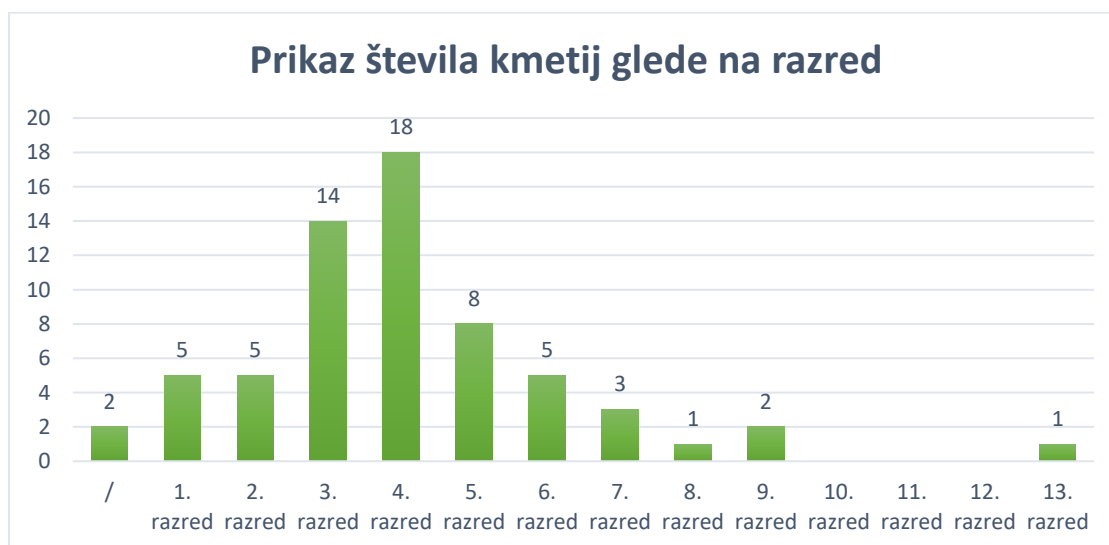
LETO	DODELJENA SREDSTVA UKREP 1	ŠT. VLOG	DODELJENA SREDSTVA UKREP 5	ŠT. VLOG	DODELJENA SREDSTVA UKREP 7A	ŠT. VLOG	DODELJENA SREDSTVA UKREP 7B	ŠT. VLOG	DODELJENA SREDSTVA UKREP 8	ŠT. VLOG
2015	0,00	0	1.475,99	1	7.139,52	21	1.082,75	2	9.855,27	10
2016	20.044,07	12	4.433,51	3	3.950,29	10	468,88	1	6.103,27	10
2017	18.472,55	25	5.000,00	4	7.282,45	20	2.245,00	3	7.000,00	11
2018	19.000,00	20	5.710,14	8	5.889,86	14	2.400,00	3	7.000,00	11
2019	20.982,23	13	4.409,06	6	3.939,36	10	1.568,60	2	7.855,00	11
2020	24.700,52	21	3.579,77	2	3.577,83	8	0,00	0	7.791,04	11
2021	30.851,24	26	6.733,71	4	4.916,33	11	0,00	0	7.498,72	7
2022	27.000,00	23	4.862,72	4	9.137,28	21	0,00	0	9.000,00	9
2023	35.120,12	26	10.440,04	8	4.846,46	7	0,00	0	9.593,34	10
SKUPAJ	196.170,73	166	46.644,94	40	50.679,38	122	7.765,23	11	71.696,64	90
DELEŽ	51 %	39 %	12 %	9 %	13 %	28 %	2 %	3 %	19 %	21 %

Tabela 3: Gnojevka - pregled razdeljenih sredstev po letih (vir: interni podatki Občine Radovljica)

LETO	SREDSTVA ZA SOFINANCIRANJE DODATKOV ZA ZORENJE GNOJEVKE	ŠT. VLOG	DODELJENA SREDSTVA UKREP 1	DEJANSKO REALIZIRANO	% REALIZACIJE
2020	10.000,00	13	6.885,59	6.885,59	68,86
2021	10.000,00	10	7.237,40	7.104,25	71,04
2022	10.000,00	11	8.005,25	7.813,79	78,14
2023	10.000,00	9	8.207,55	8.207,55	82,08
SKUPAJ	40.000,00	43	30.335,79	21.803,63	54,51

Analiza porabe sredstev za obdobje veljavnosti pravne podlage za dodeljevanje pomoči – Pravilnik o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v občini Radovljica za programsko obdobje 2015–2020 (DN UO št. 201/2015) – pokaže, da je več kot polovica sredstev Občine Radovljica namenjena za **Ukrep 1: Pomoč za naložbe v opredmetena ali neopredmetena sredstva na kmetijskih gospodarstvih v zvezi s primarno kmetijsko proizvodnjo**, skoraj 20 % sredstev se nameni za **podporo delovanju društev s področja kmetijstva, gozdarstva in razvoja podeželja (Ukrep 8)**, za **Ukrep 7: Gozdarski ukrepi – investicije za delo v gozdu** 15 %. Za **Ukrep 5: Pomoč za naložbe v dopolnilne dejavnosti na kmetijah – de minimis** pa je bilo v celotnem obdobju namenjenih 12 % sredstev.

Od leta 2020 Občina Radovljica namenja še dodatnih 10.000,00 eur letno za sofinanciranje dodatkov za zorenje gnojevke.

Graf 1: Prikaz števila kmetij glede na standardni prihodek kmetijskega gospodarstva (vir: interni podatki občine Radovljica)

Izdelana je bila analiza prijaviteljev, ki se javljajo na občinski razpis po velikostnih razredih¹², ki temeljijo na skupnem standardnem prihodu kmetijskega gospodarstva, izraženem v evrih. Iz spodnje tabele je vidno, da se je na razpise v zadnjih treh letih prijavilo dobrih 60 % kmetov, ki spadajo v velikostne razrede od 3 do 5 (standardni prihodek med 4.000 in 25.000 eur), kar pomeni, da je trenutni občinski razpis oblikovan tako, da je zanimiv za manjše kmete.

¹² 1. razred – do manj kot 2.000 eur, 2. razred – od 2.000 do manj kot 4.000 eur, 3. razred – od 4.000 do manj kot 8.000 eur, 4. razred – od 8.000 do manj kot 15.000 eur, 5. razred – od 15.000 do manj kot 25.000 eur, 6. razred – od 25.000 do manj kot 50.000 eur, 7. razred – od 50.000 do manj kot 100.000 eur, 8. razred – od 100.000 do manj kot 250.000 eur, 9. razred – od 250.000 do manj kot 500.000 eur, 10. razred – od 500.000 do manj kot 750.000 eur, 11. razred – od 750.000 do manj kot 1.000.000 eur, 12. razred – od 1.000.000 do manj kot 1.500.000 eur, 13. razred – od 1.500.000 do manj kot 3.000.000 eur skupnega standardnega prihodka kmetijskega gospodarstva (vir: Izvedbena uredba komisije EU 2015/220)

5. Rezultati ankete

5.1. ANKETA

Anketa je bila pripravljena v sodelovanju Razvojne agencije Zgornje Gorenjske (RAGOR), Kmetijsko gozdarske zbornice (KGZ) in Občine Radovljica. Povezavo do ankete je Občina objavila na svoji spletni strani dne 20. 3. 2023, povabilo k izpolnjevanju pa je KGZ poslala na 182 kontaktnih elektronskih naslovov nosilcev kmetijskih dejavnosti v občini Radovljica. Skupno število celotno ali delno izpolnjenih anket je 28. Večina anket je bila spletno izpolnjena s strani kmetov, nekaj jih je vnesenih s strani pripravljavca strategije na podlagi individualnih razgovorov.

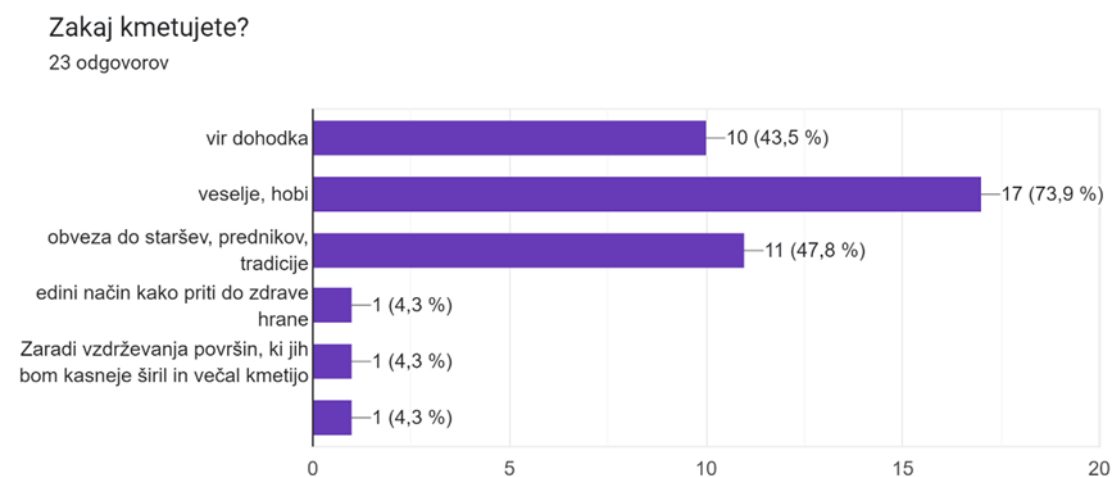
Glede na poslano povabilo k izpolnjevanju ankete je bila odzivnost anketirancev 15 %. Delež je razmeroma majhen, vendar se je glede na izpeljane delavnice, individualne razgovore in sestanke z ostalimi deležniki izkazalo, da podatki iz analize ankete v večini kažejo stanje, kot je bilo analizirano na podlagi ostalih aktivnosti v postopku priprave strategije. Sodelujoči so v odzivih podajali konkretne predloge in pobude ter opozorili na ovire, kar je bilo vključeno v pripravo SWOT analize.

Določeni odgovori iz ankete niso vključeni v analizo ankete, ker zaradi majhnega vzorca analiza določenih vsebin ne bi bila reprezentativna. Gre predvsem za podatke o rabi površin oz. za druge statistične podatke, ki so v celoti zajeti v analizi stanja kmetijstva na podlagi zbirnih vlog. Analizo stanja kmetijstva je pripravil KGZS – Zavod Kranj in je predstavljena v poglavju 6.

Celotna analiza Ankete je Priloga številka 2.

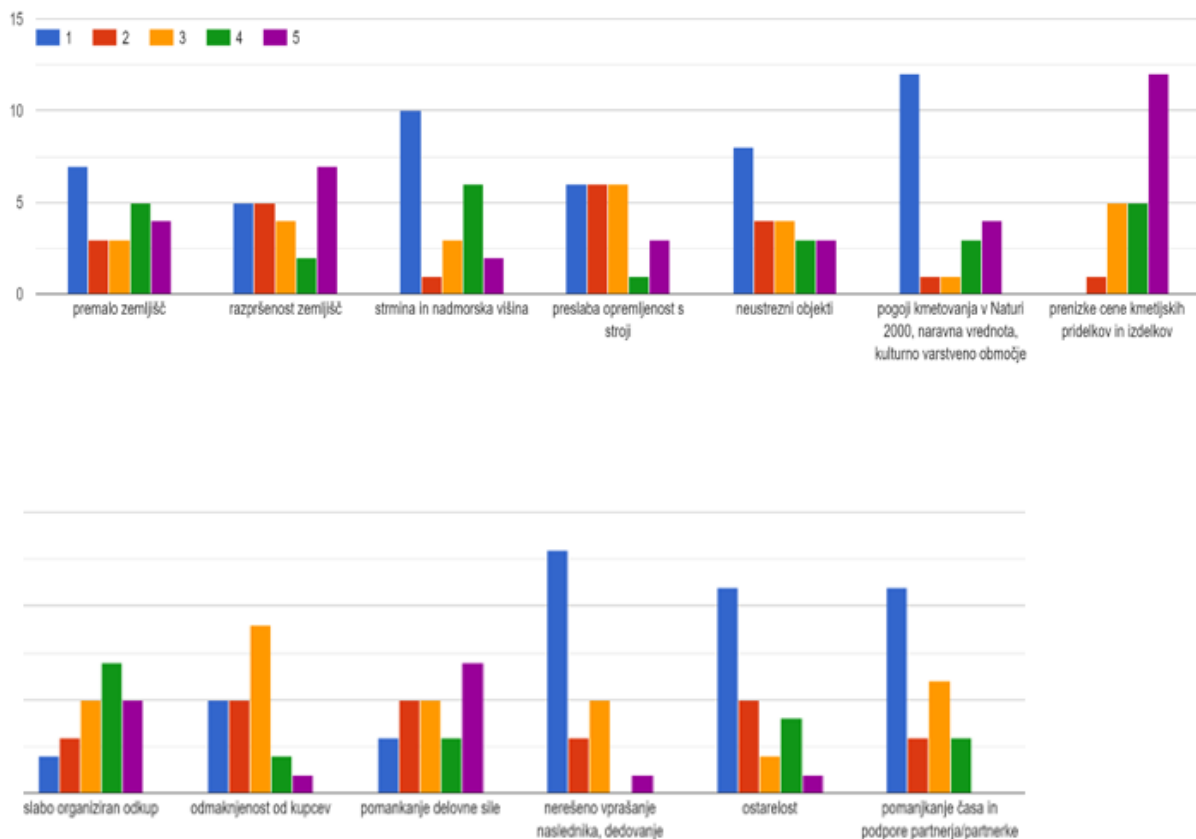
5.1.1. Povzetek analize ankete

Glede na podatke o starosti izpolnjevalcev anket se je izkazalo, da so anketo izpolnjevale mlajše osebe. Povprečna starost nosilcev kmetij v občini Radovljica je 60,29 let (podatki KGZS), povprečna starost izpolnjevalca ankete pa je 44,4 leta. Večini anketirancev je kmetovanje v veselje in hobi, kar je pozitivna osnova za razvoj kmetije ob ustrezni zunanji podpori. Le slabih 4 % vprašanih ima probleme z nasledstvom, več kot polovica ima nasledstvo že urejeno.

Graf 2: Zakaj kmetujete? (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)

Kaj vas ovira pri boljšem kmetovanju? Ocenite težo problema za vašo kmetijo od 1 (me ne ovira) do 5 (me zelo ovira)

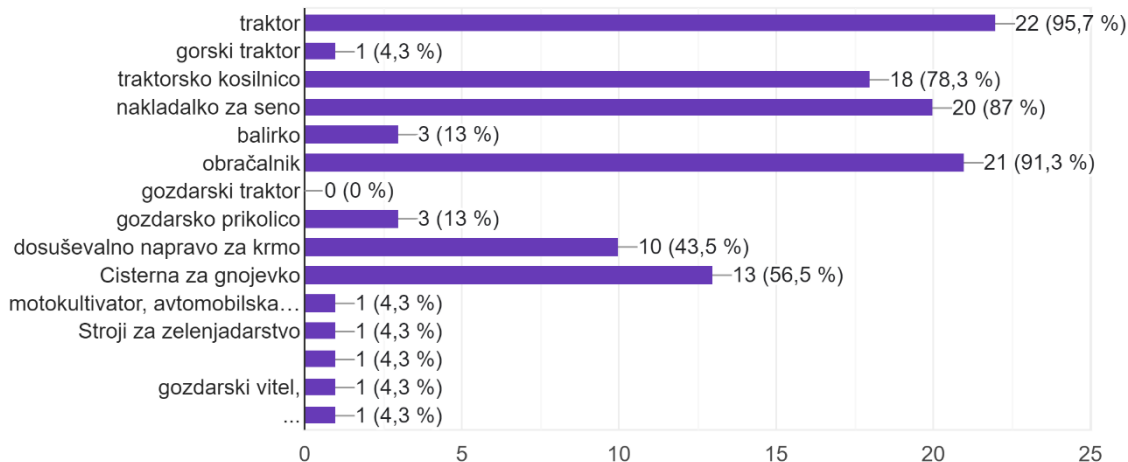

Graf 3: Ovire pri kmetovanju (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)

Največje ovire pri kmetovanju, ki so jih navedli anketiranci, so pre nizke cene kmetijskih pridelkov in izdelkov, slabo organiziran odkup, razpršenost zemljišč in pomanjkanje delovne sile. Navedene ovire so ovire, ki jih kmetijski sektor izpostavlja tudi na ravni države in predstavljajo splošne probleme, ki bodo terjali sistemske rešitve.

Ali imate na kmetiji?

23 odgovorov

Graf 4: Opremljenost kmetij z mehanizacijo (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)

Podatki iz ankete kažejo, da vsak izmed anketirancev v povprečju poseduje 5 strojev za različna kmetijsko-gozdarska opravila. Opremljenost kmetij s strojnimi pripomočki je torej dobra.

Avtohtone pasme živali redi 34,6 % anketirancev, 24 % pa živali daje na planinsko pašo. Krmo za svoje živali dokupuje 33,3 % anketirancev, polovica vprašanih svojo živino žene na pašo.

Kozolec ima v lasti 57,7 % anketirancev, od tega jih 68,2 % lastnikov ne uporablja za sušenje. Če bi bila možna obnova kozolcev s sofinanciranjem občine, bi k obnovi pristopilo 59,1 % lastnikov.

Med pridelovalci mleka jih 42 % anketirancev ne oddaja oz. prodaja mleka, porabijo ga v lastnem gospodinjstvu.

84 % vprašanih goji krmo za živino, slaba polovica vprašanih pa se ukvarja tudi s pridelavo vrtnin, poljščin in sadja (28 % z jagodičevjem). Anketa je pokazala na različno paleto pridelkov in predelkov kot tržnih presežkov, ki se v večini prodajo na pragu kmetije. To kaže na močan interes po lokalnih izdelkih in zavedanje o pomenu lokalne hrane ter hkrati na diverzifikacijo pridelave in predelave.

Posodobitev kmetije v prihodnjih petih letih načrtuje 70,4 % anketirancev. Posodobitev načrtujejo v smislu nakupa kmetijske mehanizacije, opreme v hlevu, obnove ali gradnje novih objektov (hlevi, rastlinjaki), nakupa oz. najema zemljišč, izgradnje obratov za predelavo, ureditev infrastrukture za potrebe turizma ... Slaba polovica anketirancev namerava povečati svojo proizvodnjo in v kmetovanju torej vidi priložnost ter zaslužek.

48 % anketiranih v prihodnosti vidi možnosti za trženje novih pridelkov, izdelkov in storitev, ki bi jih njihova kmetija lahko ponudila na trgu. Deset (10) anketirancev je pritrdilno odgovorilo na vprašanje, ali bi bili pripravljeni pridelovati semena. To je spodbudno, ker je semenjska dejavnost v občini slabo razvita, so pa z obstojem aktivne Semenjalnice v Lescah na voljo strokovna podpora ter pogoji za raziskave in razvoj.

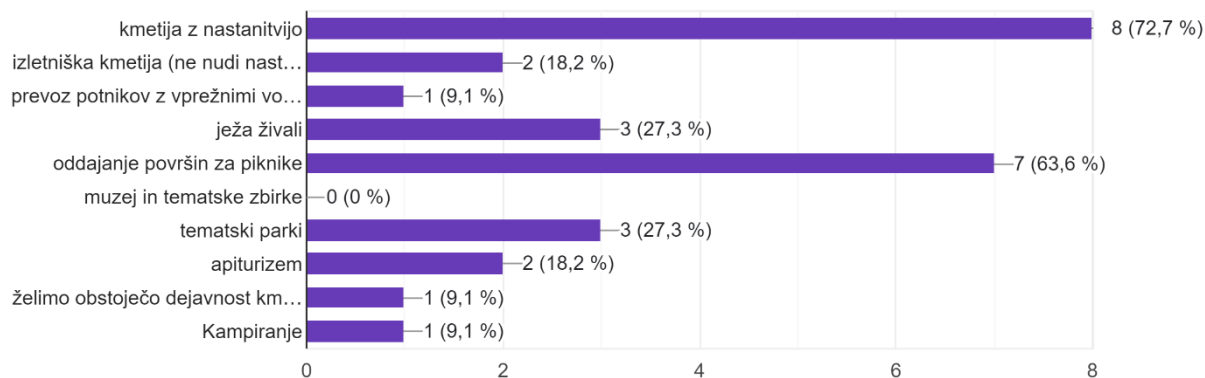
Izvečki analize ankete kažejo na obstoj interesa za preusmeritev v ekološko kmetovanje, registriranje (dodatnih) dopolnilnih dejavnosti in uvedbo novih tržnih izdelkov in predelkov, kar bi lahko vplivalo na povečan zaslužek na kmetiji oz. omogočalo vzpostavitev novega delovnega mesta. Dopolnilne dejavnosti na kmetiji ima registrirane 46,2 % anketiranih. Največji interes je izkazan za:

- prodajo kmetijskih pridelkov in predelkov,

- predelavo primarnih kmetijskih pridelkov,
- turizem na kmetiji (kmetija z nastanitvijo, oddajanje površin za piknike, izletniška kmetija, tematski parki in ježa živali),
- predelavo rastlinskih odpadkov ter proizvodnjo in prodajo energije iz obnovljivih virov.

Če ste obkrožili turizem na kmetiji, za katero od možnih oblik bi se odločili?

11 odgovorov

Graf 5: Turizem na kmetiji (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)

Med kmeti, ki so izrazili interes za razvoj dopolnilne dejavnosti povezane s turizmom, bi se največkrat odločili za kmetijo z nastanitvijo ali oddajanje površin za piknike.

Največje ovire za odločitev za dopolnilno dejavnost anketiranci vidijo v pridobivanju gradbene in ostale dokumentacije, pomanjkanju denarnih sredstev in delovne sile.

22 % anketiranih svoje pridelke oz. izdelke daje na ocenjevanje: jogurt, sir, skuto, maslo, kislo smetano, sladko smetano, zeliščni čaj, bučkin kompot, grozdni sok in vložene paprike. Pravico uporabe blagovne znamke »Blejski lokalni izbor« imajo jagodni džem, zeliščni čaj, zeliščne soli, konopljin čaj, konopljne testenine.

Preko 80 % vprašanih svoje proizvode proda na domu, dodatni prodajni kanali so še splet, lokalne tržnice, šole in zadruga.

Ali menite, da bi se v vašem okolišju kmetje lahko povezali in organizirali skupno ponudbo za javne zavode, turiste, naključne obiskovalce, goste itd. Bi imeli kaj ponuditi?

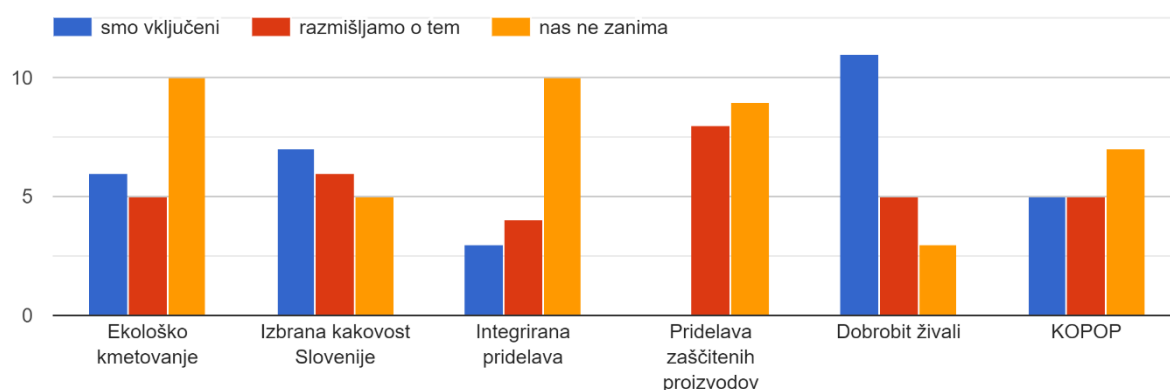
(21 odgovorov)

Graf 6: Povezovanje in sodelovanje (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)

Sodelujoči v anketi izkazujejo željo, voljo in potrebo po povezovanju ter organizaciji skupne ponudbe ob podpori zunanje pomoči. Prav tako pričakujejo pomoč in podporo Občine na področjih sofinanciranja, hitrejšega pridobivanja dokumentacije in ozaveščanja o pomembnosti kmetijske proizvodnje in ohranjanja poseljenosti podeželja.

Ali ste vključeni v katero od shem kakovosti (možno več odgovorov)?

Graf 7: Vključenost v sheme kakovosti (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)

Največ kmetov, ki so sodelovali v anketi, je vključenih v shemo kakovosti Dobrobit živali in Izbrana kakovost Slovenije. Med anketiranci bi se dobrih 45 % odločilo za prehod na ekološko kmetovanje, če bi pri tem imeli strokovno pomoč.

Odgovori, vezani na izobraževanja, so pokazali, da največ dodatnega znanja potrebujejo na področju predelave, pridelave ter znanja o trženju. V 80 % bi anketirancem koristili individualni strokovni terenski posveti, organizirani v živo, s fokusom na praktičnih primerih, in več krajših, skupinskih srečanj.

Glede na odzive iz ankete se lahko povzame, da pri radovljiških kmetih obstajajo pogoji, interes in znanje. Izkazujejo pa potrebo po podpori, povezovanju, spodbudah in promociji.

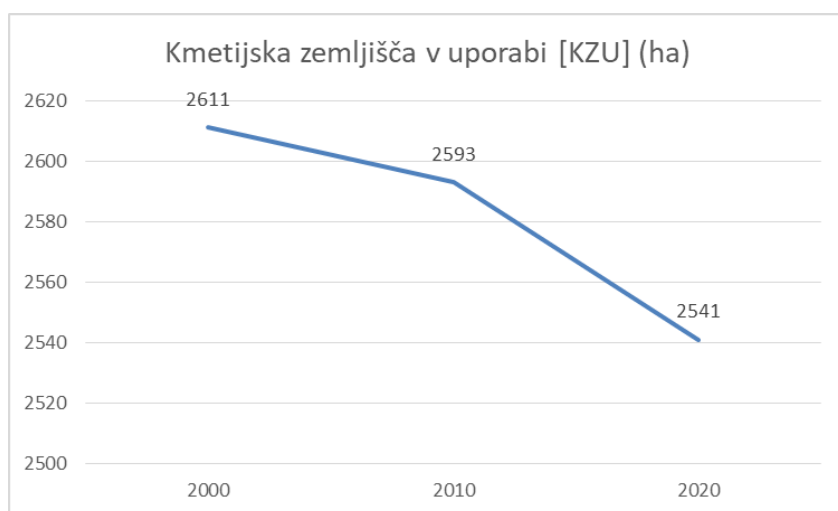
6. Analiza stanja kmetijstva v občini Radovljica¹³

Analizo stanja kmetijstva v občini Radovljica je julija 2023 pripravil KGZS – Zavod Kranj. Pripravljena je bila na osnovi podatkov, zbranih iz zbirnih vlog za ukrepe kmetijstva, nekaj pa tudi iz podatkov popisa kmetij Statističnega urada Slovenije (SURS) v letih 2000, 2010 in 2022 ter iz baz registra kmetijskih gospodarstev. Celoten dokument Analize stanja kmetijstva Občine Radovljica v prilogi (Priloga številka 3)

Slika 14: Kmetijske površine v občini Radovljica, avtor: Jani Kolman

6.1. PREGLED PODATKOV SURS ZA LETA 2000, 2010 IN 2020

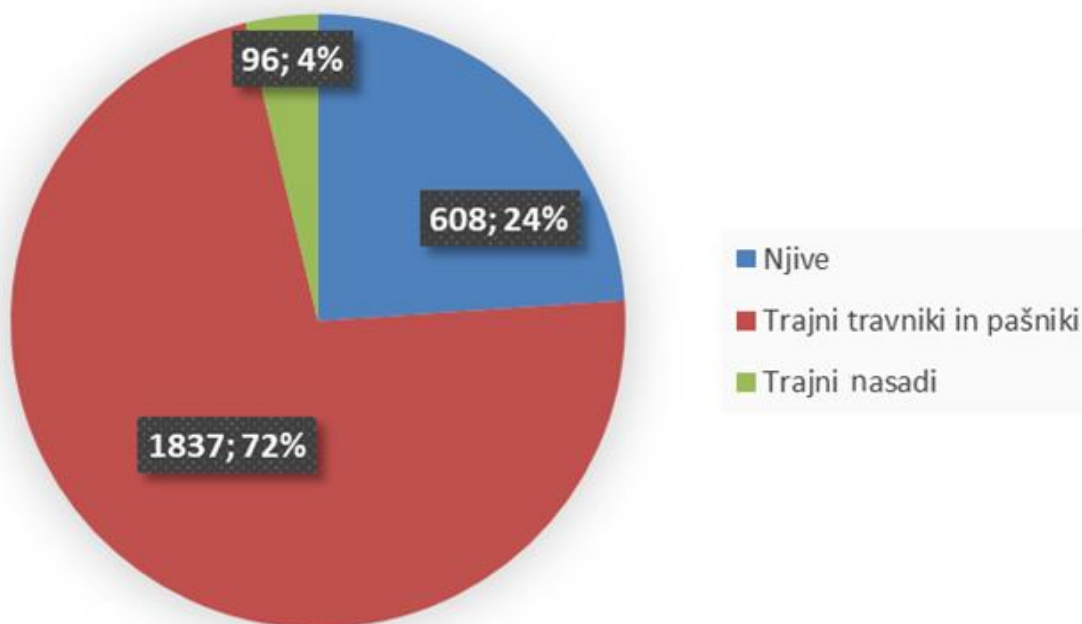
Graf 8: Obseg kmetijskih zemljišč v uporabi v občini Radovljica med leti 2000 in 2020 (vir: SURS)

Po podatkih SURS-a iz leta 2022 območje občine Radovljica obsega 4.807 ha vseh zemljišč v uporabi. Kmetijskih zemljišč je 2.628 ha, kar predstavlja skoraj 55 % vseh zemljišč. Kmetijskih zemljišč v uporabi je 2.541 ha, njihov obseg se je med leti 2000 in 2022 zmanjšal za 70 ha.

¹³ Pripravil: KGZS – Zavod Kranj, julija 2023

Struktura kmetijskih zemljišč v uporabi

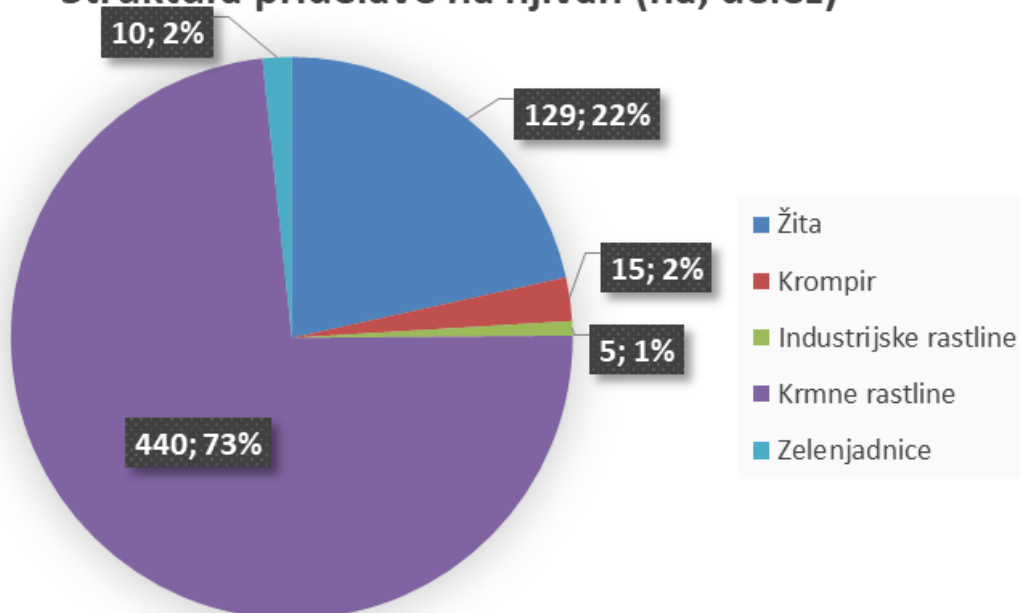

Graf 9: Struktura kmetijskih zemljišč v uporabi (vir: SURS)

Struktura kmetijskih zemljišč v uporabi prikazuje, da največji delež predstavljajo trajni travniki in pašniki s 1.837 ha, kar predstavlja 72 %. Njiv je 608 ha oziroma 24 %, trajnih nasadov je po podatkih SURS-a 96 ha.

Na njivah se je po podatkih SURS-a za leto 2020 največ pridelovalo krmnih rastlin, in sicer na 73 % njiv. Na 22 % so pridelovali žita, vendar je tudi tu velik del namenjen prehrani živali. Krompirju in zelenjadnicam je bilo namenjenih 25 ha njiv.

Struktura pridelave na njivah (ha; delež)

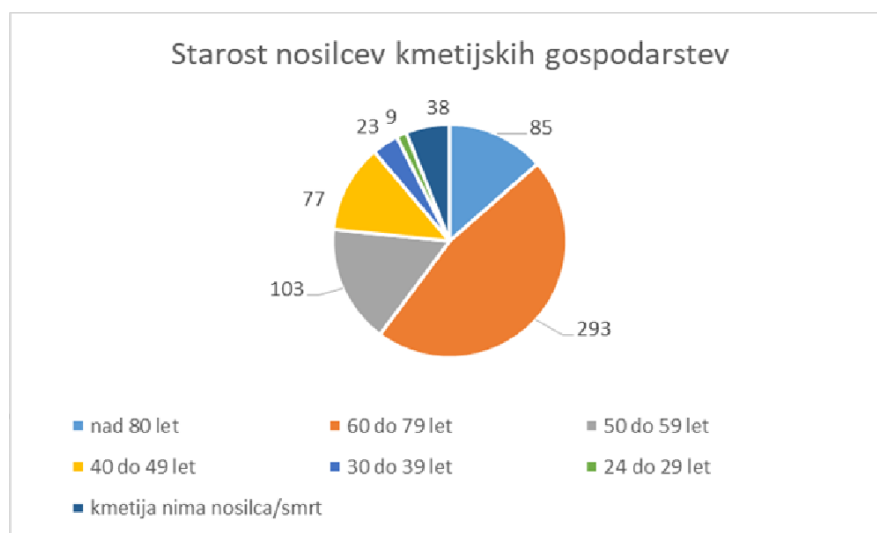
Graf 10: Struktura uporabe njiv (vir: SURS)

Na območju občine Radovljica se je po podatkih SURS-a med leti 2000 in 2020 zmanjšalo število kmetijskih gospodarstev, prav tako tudi število glav velike živine (GVŽ). Na kmetijskem gospodarstvu v povprečju redijo 7,4 GVŽ, s tem, da se je to število med leti 2000 in 2010 povečalo, med leti 2010 in 2020 pa se je zmanjšalo, a je še vedno nad povprečjem iz leta 2000. Obtežba, preračunana z glavami velike živine na hektar, se je tudi nekoliko zmanjšala. Kmetijska gospodarstva imajo v povprečju v uporabi 7,32 ha kmetijskih zemljišč in to povprečje se je od leta 2000 povečalo za 1,46 ha.

Tabela 4: Kmetijska gospodarstva v občini Radovljica, skupni KZU, GVŽ in povprečni GVŽ na ha KZU po letih (vir: SURS)

	2000	2010	2020
Število kmetijskih gospodarstev	445	385	347
Kmetijska zemljišča v uporabi [KZU]	2611	2593	2541
Kmetijska zemljišča v uporabi [KZU] na kmetijo	5,86	6,7	7,32
Število glav velike živine [GVŽ]	3.248	2.937	2.587
Število glav velike živine na kmetijo [GVŽ]	7,2	7,6	7,4
Obtežba GVŽ/hektar KZU	1,24	1,13	1,01

Po podatkih SURS-a za leto 2020 je območje občine Radovljica bogato tudi z gozdom, saj predstavlja dobrih 43 % vseh zemljišč v uporabi in se razprostira na 2.075 ha. Ostale površine so nerodovitne površine, površine v zaraščanju ali neobdelane površine.

Starostna struktura nosilcev kmetij v občini Radovljica je zelo neugodna. Povprečna starost nosilcev je po podatkih Registra kmetijskih gospodarstev 60,29. Tu je potrebno vedeti, da je to podatek o vseh KMG v registru, teh je 618, in ne samo o tistih, ki oddajajo zbirno vlogo (282). Sem so vštet tudi čebelarji, ki nimajo svojih površin. Samo 109 oziroma 18 % nosilcev kmetijskih gospodarstev je mlajših od 50 let.

Graf 11: Starost nosilcev kmetijskih gospodarstev (vir: Register kmetijskih gospodarstev)

6.2. PODATKI IZ ZBIRNIH VLOG ZA LETO 2022

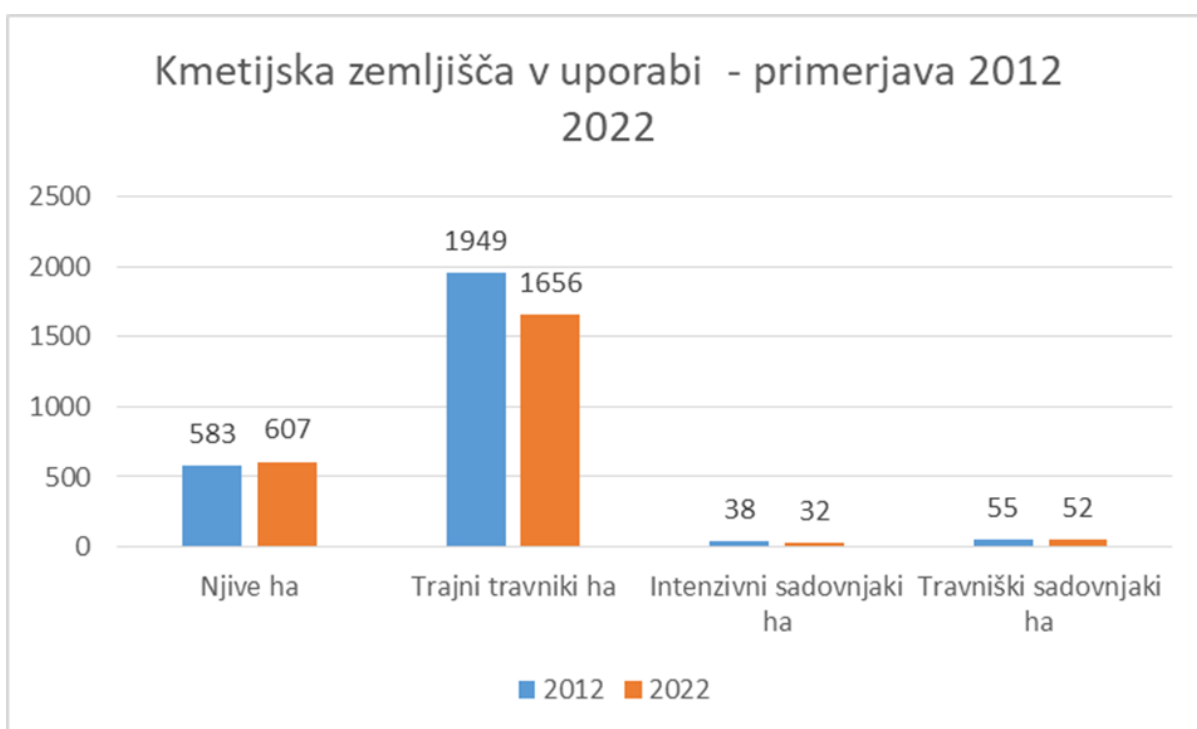
Za območje občine Radovljica so bili pridobljeni podatki kmetij, ki so vlagale zbirno vlogo za ukrepe kmetijske politike za leto 2022, in so bili primerjeni s podatki iz leta 2012. Podatki so analizirani in prikazani glede na bivališče nosilca KMG in zaradi tega lahko prihaja do določenih odstopanj od dejanskega stanja. Na primer Kmetijska zadruga Sava ima svoje površine v uporabi tudi na področju več drugih občin, a smo jih prišteli na območje občine Radovljica.

Število kmetijskih gospodarstev, ki so oddala zbirno vlogo, kaže, da jih je v letu 2022 oddalo 12 več kot v letu 2012, in sicer 282. Tu se pokaže velika razlika med podatki SURS-a in tistimi iz zbirnih vlog. Na KGZS – Zavodu Kranj se smatrajo tista, ki oddajajo zbirne vloge, kot živa kmetijska gospodarstva, saj bi v celotni Sloveniji našli le malo takih, ki bi se aktivno ukvarjali s kmetijstvom, pa jih ne bi vlagali. SURS upošteva tudi ostarele kmetije, kmetije, ki nimajo gospodarja/nosilca. Zanimivo je, da je kar četrtina vlagateljev ženskega spola.

Tabela 5: Kmetijska gospodarstva v občini Radovljica, skupni KZU, GVŽ in povprečni GVŽ na ha KZU v letih 2012 in 2022 (vir: Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja ter KGZS)

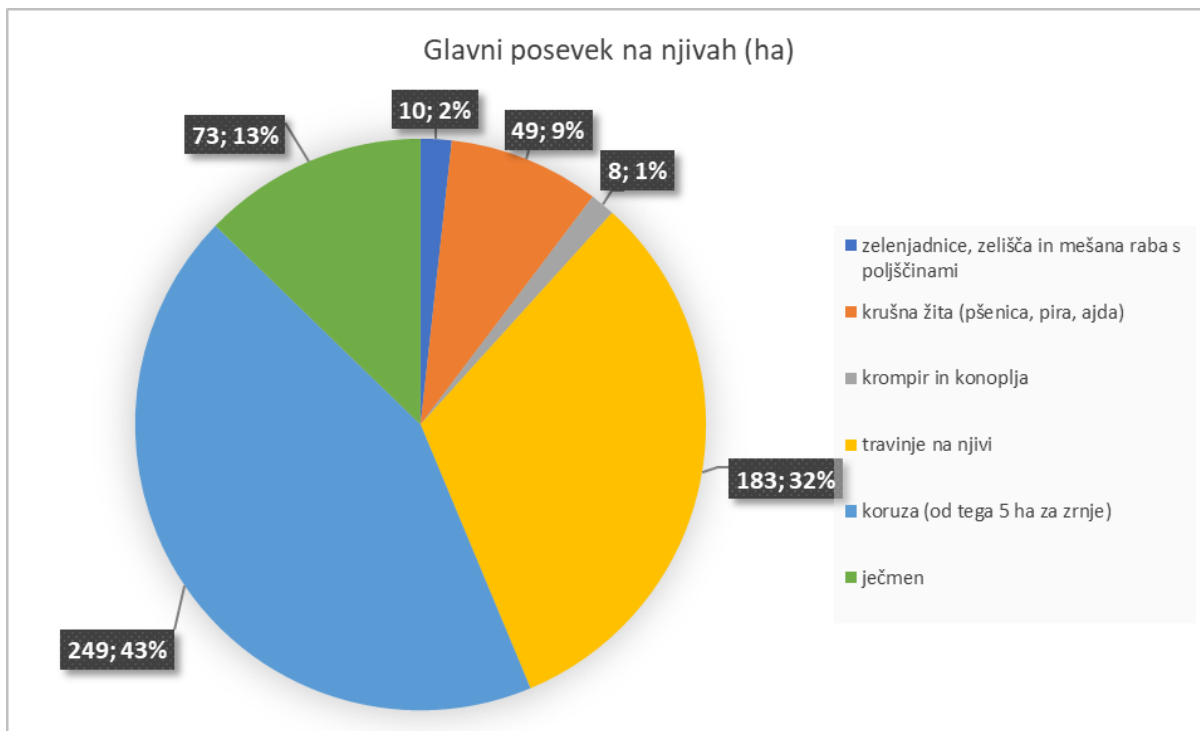
	2012	2022
Vlagatelji - število	270	282
Od tega žensk	ni podatka	73
Kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) - ha	2.619	2.349

Tudi po podatkih iz zbirnih vlog se je v desetih letih površina kmetijskih zemljišč v uporabi zmanjšala, in sicer za 270 ha. Površina njiv se je nekoliko povečala, površine s travnimi nasadi pa so se nekoliko zmanjšale. Največ izgub se izkazuje pri travinju, glavni razlogi za to so urbanizacija, izgradnja prometne infrastrukture in opuščanje površin z oteženo obdelavo.

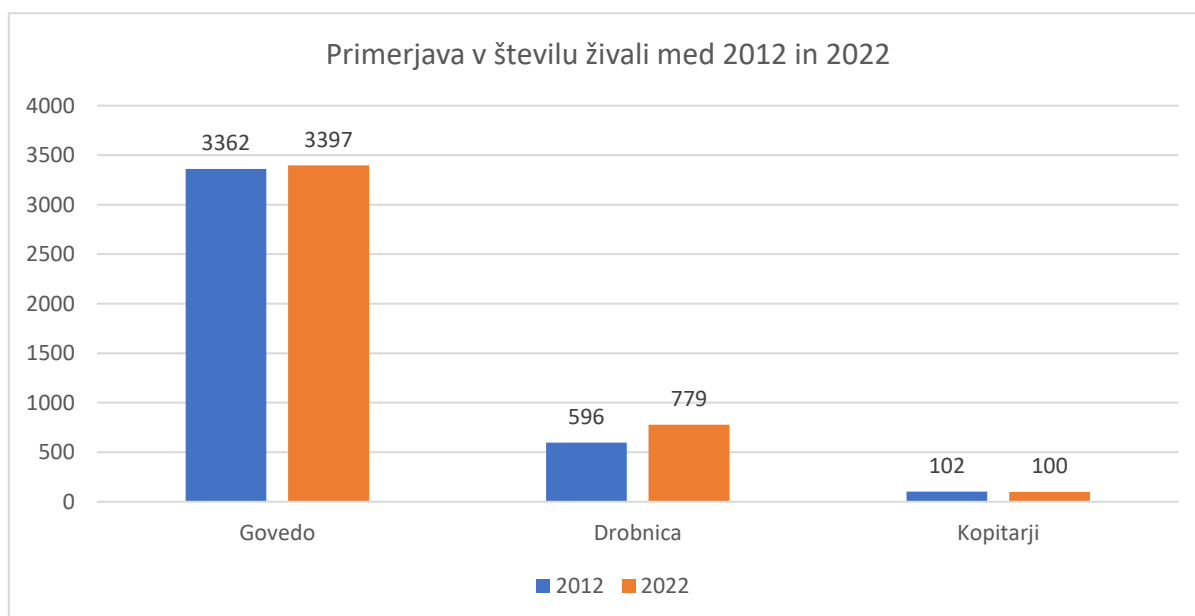
Graf 12: Kmetijska zemljišča v uporabi - primerjava 2012–2022 (vir: AKTRP in KGZS)

Glavni posevek na njivah je koruza, in sicer jo pridelujejo na 249 ha ali 43 % njiv. Od tega je le 5 ha namenjenih koruzi za zrnje, ostalo je silažna koruza. Če se k temu doda še travinje na njivah (32 %) in ječmen (13 %), se ugotovi, da je prehrani živali namenjenih 88 % njivskih površin, prehrani ljudi pa zgolj 12 %. S takim deležem je zelo težko zagotavljati samooskrbo.

Graf 13: Glavni posevek na njivskih površinah v letu 2022 (vir: AKTRP in KGZS)

V občini Radovljica je v letu 2022 živali redilo 207 kmetijskih gospodarstev, in sicer redijo 2.407 GVŽ. V povprečju na kmetijo torej 11,6 GVŽ na hektar, če pa se izvzame KGZ Sava z njenimi farmami, pa je v povprečju na kmetiji 9 GVŽ. Ker je največ površin v občini pod travinjem, je razumljivo, da na kmetijah v večini redijo travojede živali, od tega največ goveda.

Graf 14: Število živali v občini Radovljica: primerjava 2012–2022 (vir: AKTRP in KGZS)

Število goveda in kopitarjev je v 10 letih ostalo na enakem nivoju, povečala pa se je reja drobnice. Prašičev na kmetijah redijo malo, v glavnem za porabo v lastnem gospodinjstvu.

Omeniti je potrebno tudi pomen planinskih pašnikov. Njihov obstoj zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti pa tudi kulturne

krajine, ki je pomembna z vidika privlačnosti za obiskovalce. Ob opuščanju manjših rej lahko pride do težav pri zagotavljanju ustreznega števila pašnih živali na planinah, to pa bi lahko privedlo do opuščanja planin in s tem zaraščanja.

V občini Radovljica ima 52 kmetij (s 53 nosilci dejavnosti) registriranih skupaj 273 dopolnilnih dejavnosti, kar pomeni v povprečju 5,25 registriranih dejavnosti na kmetijo. Najbolj pogoste so storitev dela s traktorjem in drugo strojno opremo (19), turistična kmetija z nastanitvijo (17), storitev vzdrževanja cest in pluzenje snega (12), predelava in konzerviranje sadja in zelenjave (11), proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov (9), izdelava enostavnih izdelkov iz lesa (8), proizvodnja moke in drugih mlevskih izdelkov in prodaja na lokalnem trgu (po 7). Kmetija z največ registriranimi dopolnilnimi dejavnostmi jih ima kar 17.

Na območju Radovljice primanjkuje površin za najem za potrebe kmetijstva. Več je pridelave hrane za potrebe živali kot za potrebe ljudi. Je pa med ljudmi opazen trend manjše uporabe mesa v prehrani ljudi ter zavedanje o pomenu lokalno pridelane hrane in kratkih dobavnih verig (npr. prevzemne lokacije kot paketomati s hladilnimi enotami). Dobrodošlo bi bilo izvesti anketo med radovljiškimi gostinci glede oskrbe z lokalno hrano.

Tabela 6: Kmetije EK in OMD v občini Radovljica 2012 in 2022 (vir: AKTRP in KGZS)

	2012	2022
Vlagatelji - število	270	282
Kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) - ha	2.619	2.349
Kmetije v EK	19	23
KZU v EK - ha	186	149
Kmetije s površinami v OMD	204	176
KZU v OMD - ha	1.423	1.325

Število kmetij, ki so vključene v ekološko pridelavo, se je povečalo z 19 na 23, vendar so se vključene površine zmanjšale za 40 ha, razloga za to pa sta zmanjšanje plačil in povečanje zahtev pri obtežbi z živalmi. Zmanjšalo se je tudi število kmetij, ki imajo površine na območjih z omejenimi dejavniki OMD, v glavnem zaradi spremenjene metodologije uvrščanja površin v ta območja. V preteklosti so se kmetije uvrščale v območje glede na lego katastrske občine, zdaj pa se omejitve glede strmine nagiba in nadmorske višine določajo na enoto rabe natančno. Temu ustrezno so se zmanjšale tudi površine, vključene v OMD.

6.3. GOZDARSTVO V OBČINI RADOVLJICA

Strokovni del dokumenta Strategija kmetijstva v občini Radovljica, ki obravnava gozdarstvo, skupaj z opredeljenimi ključnimi problemi v občini Radovljica, je pripravil Zavod za gozdove Slovenije, OE Bled. Povzetek je naveden v nadaljevanju, celoten dokument pa je Priloga številka 4.

Površina gozdov v občini Radovljica znaša 7.113 ha, kar predstavlja 60 % gozdnatost.

Povprečna lesna zaloga vseh gozdov v občini je 335m³/ha. V skupni lesni zalogi prevladujejo iglavci (188 m³/ha), lesna zaloga listavcev je 147 m³/ha. Možni 10-letni posek v obdobju 2021–2030 je 19 % skupne lesne zaloge oz. 76 % celotnega lesnega prirastka v tem obdobju. Tekoči letni prirastek vseh gozdov v občini je 8,2 m³/ha; od tega 4,6 m³/ha pri iglavcih in 3,6 m³/ha pri listavcih.

V občini močno prevladuje zasebna lastniška kategorija gozdov, saj je v zasebni lasti kar 90,9 % celotne površine gozdov. Državnih gozdov je le še 7,1 %, 2,0 % od skupne gozdne površine pa ima v lasti občina.

Tabela 7: Gozdarski podatki v občini Radovljica (vir: Zavod za gozdove Slovenije, OE Bled)

LESNA ZALOGA (m ³ /ha)			PRIRASTEK (m ³ /ha)			MOŽNI POSEK (% od lesne mase)			%
Iglavci	Listavci	SKUPAJ	Iglavci	Listavci	SKUPAJ	Iglavci	Listavci	SKUPAJ	na PR
188	147	335	4,6	3,6	8,2	21	16	19	76

Tabela 8: Površina gozdov po obliki lastništva (vir: Zavod za gozdove Slovenije, OE Bled)

	ZASEBNI GOZDOVI	DRŽAVNI GOZDOVI	GOZDOVI LOKALNIH SKUPNOSTI	SKUPAJ
Površina gozda (ha)	6.462	508	144	7.114
Delež (%)	90,9	7,1	2,0	100,0

V gozdovih se prepletajo številne funkcije in interesi, ki jih je potrebno upoštevati pri gospodarjenju z gozdovi. Gozdovi občine Radovljica so prepoznani po pomembnih ekoloških funkcijah, po drugi strani pa tudi po rabi z vidika socialnih funkcij. Po površini najbolj obsežna je lesnoproizvodna funkcija, ki je na prvi stopnji določena večini gozdnega prostora. Med ekološkimi funkcijami s prvo stopnjo poudarjenosti je najpomembnejša funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti. Omeniti je potrebno še hidrološko funkcijo ter funkcijo varovanja gozdnih zemljišč in sestojev. Socialne funkcije na prvi stopnji niso močno izražene, večja je prisotnost na drugi stopnji poudarjenosti. V ospredju so funkcija varovanja naravnih vrednot, rekreacijska funkcija, funkcija varovanja kulturne dediščine in turistična funkcija.

Pogoji gospodarjenja z gozdom so določeni v gozdnogospodarskih načrtih, kjer so opredeljeni pogoji za usklajeno rabo gozdov in poseganja v gozdni prostor, najvišja možna stopnja njihovega izkoriščanja, potreben obseg gojitvenih in varstvenih del, pogoji za gospodarjenje z živalskim svetom ter načrt odpiranja gozdov s prometnicami.

V načrtu se upoštevajo tudi usmeritve za gospodarjenje z zavarovanimi območji, naravnimi vrednotami, ekološko pomembnimi območji, območji Nature 2000, vodnogospodarski pogoji in usmeritve za zagotavljanje prisotnih funkcij gozdov.

Načrtovan možni posek je določen na osnovi stanja sestojev in gojitvenih pogojev v posameznih odsekih ter razmerju razvojnih faz in ciljev po rastiščno-gojitvenih razredih. Na višino možnega poseka poleg razvojne faze, ki odločilno vpliva na stanje lesnih zalog, vplivajo tudi negovanost sestojev in sestojni sklep, mešanost drevesnih vrst, dinamika pomlajevanja in stojnost sestojev.

Načrtovana gojitvena dela so določena glede na stanje sestojev ter cilje trajnega, sonaravnega in mnogonamenskega gozda, ki temelji pretežno na naravni obnovi. Zaradi biotskih in abiotičnih motenj v preteklih letih se na ogolelih površinah načrtuje dopolnilna sadnja.

Varstvo gozdov temelji na vzdrževanju naravnih mehanizmov in usklajevanju ravnotežja med rastlinskim in živalskim svetom. Varstvo pred divjadjo zajema zaščito sajenih dreves in naravnega mladja s premazi in količki. Varstvo pred podlubniki pomeni preventivne in kurativne ukrepe. Od preventivnih ukrepov sta najpomembnejša takojšnja sanacija ujm in gozdni red, od kurativnih pa zlasti pravočasno pospravo jeder lubadarja.

Ključni problemi v gozdovih občine Radovljica

Omejujoči naravni dejavniki, zlasti velik razpon nadmorskih višin, oblika površja in nagibi (od ravnice v nižinskem delu do strmih pobočij Jelovice, Dobrče in Begunjščice), gozdove uvrščajo med zahtevne za spravilo in višajo stroške za gospodarjenje z gozdovi.

Večinski delež zasebne posesti z razdrobljenimi gozdnimi zemljišči je v veliki meri ovira pri načrtnem upravljanju z gozdovi.

Biološka in mehanska nestabilnost sestojev, ki so potencialno ogroženi ob vedno pogostejših vremenskih ekstremih (težak sneg, žled, veter, podlubniki). Delež pomanjkljivo negovanih sestojev, ki so mehansko nestabilni in tako občutljivejši na ujme, se je v zadnjem desetletju še povečal. Problematičen je predvsem prevelik delež smreke na zanjo nenaravnih rastiščih, taki sestoji so

občutljivejši na naravne motnje in predvsem na v zadnjem obdobju zelo močne gradacije podlubnikov.

Neizvajanje ukrepov nege, s čimer izpadajo negovalni, stabilizacijski učinki v sestojih. Izraba rastiščnih potencialov je v odsotnosti redčenj in posebne nege nezadostna.

Nezainteresiranost za gospodarjenje z gozdom in neugodna struktura lastnikov gozdov, velikemu delu lastnikov gozdov ti ne pomenijo pomembnega vira dohodka. Neaktivnost lastnikov je pomembna ovira pri zagotavljanju načrtnega gospodarjenja z gozdovi.

Neodprte površine predstavljajo oviro pri gospodarjenju, saj gradnja novih gozdnih prometnic zahteva velika sredstva, ki pa niso več sistemsko zagotovljena. Zastoj v gradnji prometnic onemogoča enakomerno gospodarjenje na celotni površini gospodarskih gozdov. Opremljenost lastnikov in lokalnih izvajalskih podjetij za traktorsko spravilo je pomanjkljiva, za žično spravilo pa minimalna.

Porušeno razmerje razvojnih faz, ki se odraža v prevelikem deležu sestojev v obnovi (del teh, ki so nastali kot posledica gradacije podlubnikov, je slabo pomlajenih) in pomanjkanju drogovnjakov. Sanacija ujm in prenamoženih podlubnikov vsiljuje nenačrtno obnovo debeljakov. Novonastale površine mladovij nimajo ustrezne zasnove, naravna obnova je lahko tudi otežena (pojav erozije, zapleveljenje). Sanacija in umetna obnova ogolelih površin zahtevata velika finančna sredstva.

Neuskajenost med gozdom in velikimi rastlinojedimi parkljarji – visoke stopnje objedenosti predvsem listavcev zavirajo naravno pomlajevanje. Na območjih koncentracij jelenjadi je zaskrbljujoče tudi obgrizanje debel v letvenjakih in drogovnjakov.

Kakovost listavcev ne dosega ciljnih vrednosti. Ob ustrezni negi rastišča omogočajo doseganje boljše kakovosti listavcev, kot jo ti sedaj izkazujejo.

Odsotnost ukrepanja v varovalnih gozdovih lahko v nekaterih predelih ogrozi zagotavljanje varovalne in zaščitne funkcije.

Socialne vloge gozda zahtevajo časovne in prostorske prilagoditve gospodarjenja.

V nižinskem delu enote so zaradi urbanizacije, infrastrukturnih povezav in ostale rabe prostora pogosto izražene zahteve po krčitvah gozdov in spremembi namembnosti gozdnih zemljišč.

CILJI, USMERITVE IN UKREPI

Splošni cilji

Okoljski cilji:

Največji pomen med njimi ima varovalna vloga. Na strmih pobočjih Jelovice in v Karavankah so tla plitva in zaradi velikih strmin erodibilna. Naravno varovalo so gozdna vegetacija, primerne vrstne sestave in strukture. Izpod Karavank in Jelovice se napajajo reke in potoki, ki se zlivajo v Savo. Gozd omejuje erozijo in odtok vode, ki bo v prihodnosti vse pomembnejši resurs.

Poleg varovalne in hidrološke vloge sta pomembni tudi zavarovana narava ter krepitev biotske pestrosti. Velik del gozdov je uvrščen v posebna varstvena območja.

Socialni cilji:

Potrebe po socialnih vlogah gozda niso posebej močno izražene. Skrb za primerno rekreacijsko infrastrukturo, krepitev estetske vloge gozda ter seznanjanje in izobraževanje javnosti o pomenu gozda ter nujnosti sonaravnega gospodarjenja so kljub temu naloge, ki se jih pri usmerjanju razvoja gozdov mora upoštevati.

Proizvodni cilji:

Od ekonomskih vlog gozda je, kljub upadanju interesa za gospodarjenje z gozdovi, še vedno proizvodnja lesa po količini in kakovosti med pomembnejšimi cilji. Rastišča so po lesnoproizvodni funkciji dobro izkoriščena. Regulacija mešanosti s ciljem večje stabilnosti s povečanim deležem listavcev je lahko v proizvodnem smislu dvorezna. Potrebno se je zavedati, da je proizvodni nivo v mešanih sestojih smreke z listavci še nekoliko višji zaradi optimalno zapolnjenega prostora in pospeševanja kvalitete. Skladno s potencialno zmogljivostjo sta pomembni dohodkovna in zaposlitvena funkcija predvsem za domače prebivalstvo oziroma lastnike gozdov. K optimalnemu izkoristku bi pripomogla aktivnejše gospodarjenje z zasebnimi gozdovi ter širša paleta uporabe lesa v lokalnem okolju, zlasti drobnih sortimentov in lesa listavcev.

Od drugih dobrin iz gozda so zanimive gobe, jagode, borovnice, maline in zdravilna zelišča. Lovna funkcija je zelo raznolika: za lov, opazovanje ali fotografiranje je zanimiv zelo širok spekter živalskega sveta v razgibani in vitalni krajini Julijcev in Karavank.

Posebni cilji za reševanje ključnih problemov

Zagotavljanje trajnostnega funkcioniranja gozda in njegove mnogonamenske rabe.

Gozdni prostor opredeljuje zakon: zajema gozdna zemljišča in ekološko ali funkcionalno povezano negozdno zemljišče, ki skupaj zagotavljajo uresničevanje funkcij gozda. Pri usmeritvah za rabo gozdnega prostora ni potrebno stremeti za povečevanjem obsega gozdnega prostora, ampak za funkcionalno rabo, razporeditev in uskladitev drugačne rabe gozdov.

Temeljni pogoj in cilj za doseganje trajnega funkcioniranja gozdnih ekosistemov in krepitve večnamenske vloge gozda je sonaravno gospodarjenje z gozdovi. Opređeljeno je s štirimi najbolj značilnimi karakteristikami, ki pa še zdaleč ne izčrpajo vseh njegovih kvalitiet:

- sonaravno gospodarjenje zajema gozdni prostor celostno,
- primerne so le rastiščno pogojene drevesne vrste in oblika mešanosti,
- naravno pomlajevanje je temeljni pogoj, izjemoma mladje spolnujemo s sadnjo,
- sprejemljivi so le gojitveni sistemi, ki spoštujejo naravno mešanost drevesnih vrst, kombinacijo razvojnih stopenj ter vertikalno in horizontalno zgradbo sestojev,
- sonaravno gospodarjenje sprejema le ekološko sprejemljivo gradnjo gozdnih prometnic in uporabo obzirnih, humanih tehnologij dela.

Enakomerno gospodarjenje na celotni površini gospodarskih gozdov

Zaradi neenakomerne odprtosti gozdov in povečanja stroškov gozdnega dela se sečnje koncentrirajo na najbolj dostopnih in iz ekonomskega stališča najugodnejših legah. Kopičenje intenzivnosti gospodarjenja na določenih delih in odsotnost gozdnogospodarskih ukrepov v odročnejših predelih otežujeta zagotavljanje trajnosti in ne krepita mnogonamenske vloge gozdov. Pri gospodarjenju z gozdovi je zato pomembno, da se poleg količine upošteva tudi prostorsko razporeditev načrtovanih del.

Z gozdnogospodarskimi ukrepi povečati stabilnost varovalnih gozdov predvsem v območju erozijskih žarišč, bližini naselij in infrastrukturnih objektov.

Izboljšati odprtost gozdov

Polaganje prometnic in njihova raba se morata prilagajati ekološki sprejemljivosti naravnega okolja, funkcijam v prostoru, živalskemu svetu in seveda potrebam in možnostim lastnikov. Pomembno dejstvo, ki ga mora načrtovanje prometnic in tehnologija proizvodnje upoštevati, je drobljenje objektov dela. Predvsem so nepredvidljivi slučajni donosi, ki so še posebej raztreseni in z različnimi količinami lesa. Ekonomika takega dela je zelo problematična, zato sta nujni zelo podrobna priprava dela in fleksibilna organizacija izvajalcev del, ki naj bi čim bolj celostno zajemala vsa dela v gozdnem prostoru.

Zmanjševanje rizika gospodarjenja z gozdovi

Zaradi klimatskih sprememb so vse pogostejše različne abiotske in biotske motnje. Z uravnavanjem drevesne sestave, pravočasno obnovo gozdnih sestojev in sprotnim odstranjevanjem oslabilih, obolelih ali drugače poškodovanih dreves se lahko znatno prispeva k stabilnosti gozdnih sestojev in zmanjšanju rizika gospodarjenja z gozdovi.

Upravljanje z divjadjo

Cilj za vsako populacijo rastlinojede divjadi je vitalna populacija naravne spolne in starostne strukture, ki mora biti usklajena z okoljem. Glede na stanje populacije v smislu zdravstvenega stanja, izgub, telesnih in trofejnih tež, realizacije načrta odstrela in trendov vpliva na okolje se lahko odloči za različne cilje upravljanja s populacijami divjadi v smislu vzdrževanja, povečevanja ali zmanjševanja številčnosti.

Konkretnejši cilji za populacije in okolje so navedeni v lovskoupravljaljskih načrtih za Gorenjsko LUO.

Dobršen del gozdov občine Radovljica zajema posebna varstvena območja – območja Nature 2000. Cilj upravljanja na teh območjih je zagotovitev ohranitve ugodnega stanja klasifikacijskih vrst in habitatnih tipov. Predvsem je želja vzdrževati stabilne

populacije posameznih vrst ter ohranjati biotsko pestrost.

6.4. PAŠNIŠTVO

Na območju občine Radovljica in v njeni okolici je pašništvo imelo zgodovinsko in kulturno pomembno vlogo pri oblikovanju kulturne krajine kot tudi v ohranjanju kulturne in naravne dediščine tega območja. Pašništvo je tradicionalna dejavnost, ki je omogočala reje živine na pašnikih, travnikih in obdelovalnih površinah. Ta dejavnost lahko prispeva k povečanju samooskrbe, razvoju dopolnilnih dejavnosti (predelava mleka in mesa, zeliščarstvo) ter vzdrževanju krajinskega videza, kar je ključno za kakovost bivanja prebivalstva območja in ohranja naravno estetiko, ki privablja turiste. Pašništvo lahko postane pomemben element kmečkega turizma, kjer obiskovalci lahko sodelujejo pri dejavnostih, kot je molža krav, prikaz predelave mleka ... Možnost višje dodane vrednosti s to vrsto dopolnilne dejavnosti lahko spodbudi prenašanje tradicionalnih znanj na prihodnje generacije.

Tradicionalne visokodebelne mejice, žive meje in območja z izmeničnimi travniki in gozdom so se oblikovala tudi zaradi potreb pašništva. Pašništvo vpliva na ohranjanje biotske raznovrstnosti. Pašniki in travniki so habitat za različne rastlinske in živalske vrste, ki so prilagojene temu okolju. Ohranjanje pašništva lahko pomaga ohranjati to raznolikost. Spreminjajoči se ekonomski in družbeni pogoji so privedli do izzivov za tradicionalno pašništvo.

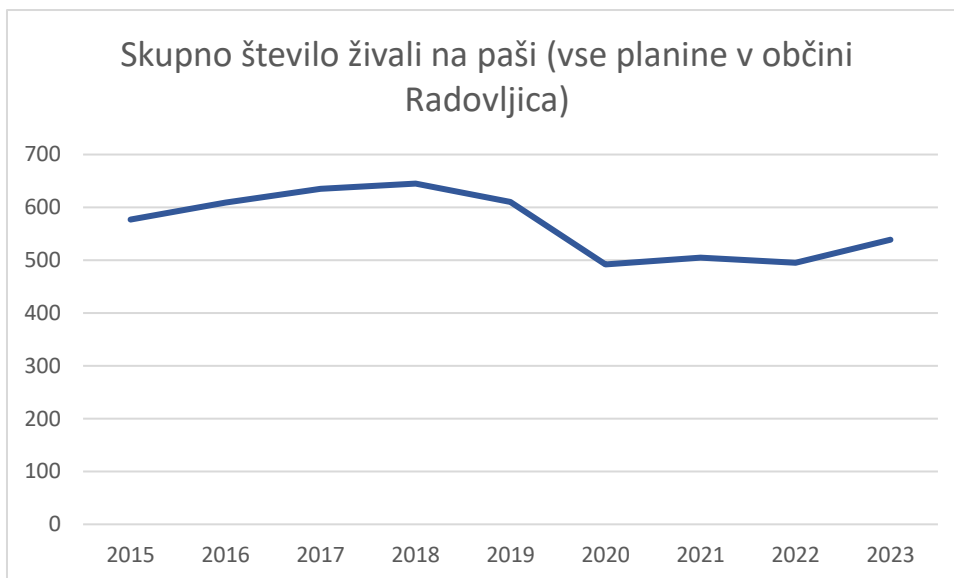
Velik problem, s katerim se soočajo agrarne skupnosti v občini Radovljica, so obiskovalci planin. V zadnjih letih se močno povečuje organiziran in predvsem neorganiziran obisk planin in gozdov s kolesi, motorji in drugimi prevoznimi sredstvi. Obiskovalci motijo pašo živali, kar je še posebej problematično na planinah, ki so enostavneje dostopne. Tu bi bili potrebni ukrepi osveščanja obiskovalcev o vedenju v planinah in konkretni ukrepi za varovanje območij, namenjenih paši, oz. omejevanje dostopa do planin.

Tabela 9: Agrarne skupnosti v občini Radovljica (vir: AJPES)

IME AGRARNE SKUPNOSTI	SEDEŽ
Agrarna skupnost Draga-Kisovec	Begunje na Gorenjskem 62, 4275 Begunje na Gorenjskem
Agrarna skupnost Hraše	Hraše 34, 4248 Lesce
Agrarna skupnost Lipniška planina	Lancovo 11, 4240 Radovljica
Agrarna skupnost Mošenjska planina	Mošnje 7, 4240 Radovljica
Agrarna skupnost Planina Pungrat	Brezje 66, 4243 Brezje
Agrarna skupnost Planine Šija	Peračica 7, 4243 Brezje
Agrarna skupnost Poljče	Poljče 3, 4275 Begunje na Gorenjskem
Agrarna skupnost Zgoša planina Prevala	Vrbnje 1, 4240 Radovljica

Tabela 10: Število živali na paši (vir: KGZS in AS občine Radovljica)

	GOVEDO	OVCE	KONJI	SKUPAJ
2015	309	264	4	577
2016	306	296	7	609
2017	308	325	2	635
2018	296	341	8	645
2019	271	331	8	610
2020	265	219	8	492
2021	286	212	7	505
2022	282	206	7	495
2023	273	261	5	539

Graf 15: Skupno število živali na paši (vse planine v občini Radovljica) (vir: KGZS in AS občine Radovljica)

Opuščanje planin oz. paše na planinah ni nov trend, to se dogaja že 20 let, predvsem zaradi pomanjkanja delovne sile (pastirjev).

Problematika pojava zveri¹⁴

V zadnjih letih je izstopajoč razlog za opuščanje pašništva tudi pojav zveri. V širši Sloveniji in tudi na Zgornjem Gorenjskem se velike zveri intenzivno prostorsko širijo in številčno krepijo. Največjo težavo povzroča prostorsko širjenje volkov, ki po osvojitvi prostora običajno oblikujejo teritorialni trop. V zadnjih štirih letih so se na območju Zgornje Gorenjske izoblikovali trije tropi, in sicer na Jelovici, Pokljuki ter na mejnem območju med Italijo in Slovenijo (Rateče). S prisotnostjo oz. s širitvijo volkov se povečujejo konflikti, ki v alpskem prostoru ogrožajo obstoj tradicionalnega pašništva in s tem kulturne krajine. Največji problemi so na planinah, kjer se pase drobnica, ki je najbolj številčna in ranljiva ter volkovom predstavlja lahek plen. Samo v letu 2022 so volkovi na območju Zgornje Gorenjske v 38 škodnih primerih pokončali najmanj 91 živali, številne pa še vedno ostajajo pogrešane. Vse pogostejši so tudi napadi na druge rejne živali in kar je najbolj zaskrbljujoče, napadi so tudi že v neposredni bližini naselij. Na podlagi obvestila oškodovancev Zavod za gozdove ažurno, običajno v istem ali naslednjem dnevu, popiše škodo in odda zahtevek za izplačilo zavezancu – Ministrstvu za naravne vire in prostor. Žal je odziv oz. izplačilo odškodnine s strani Ministrstva izredno pozno in traja mesece. Prizadetost in nezadovoljstvo rejcev sta zato upravičena in velika.

Velik izziv, ki se je izkazal v alpskem prostoru, je zagotoviti tako imenovano sobivanje z velikimi zvermi. Konfliktnih situacij je vedno več, škode naraščajo, učinkovitih rešitev, vsaj za zahteven alpski prostor, pa žal ni oz. ne delujejo tako, kot bi si želeli. Nezadovoljstvo med rejci drobnice in goveda je vse večje, nezaupanje do pristojnih institucij narašča.

Nezaupanje dodatno spodbuja dejstvo, da tudi vzpostavljeni mehanizmi (odškodnine, odstrel problematičnih zveri), ki zakonsko urejajo področje upravljanja z velikimi zvermi, ne delujejo. Postopki so dolgotrajni, prepozni in s tem neučinkoviti, torej ne delujejo in zato vse bolj oddaljeni od cilja – sobivanja z velikimi zvermi.

S to perečo problematiko se resno ukvarjajo tudi županja in župani sedmih občin Zgornje Gorenjske. Maja 2023 je bil ministru za naravne vire in prostor poslan dopis s spodnjimi zahtevami:

Županja in župani sedmih občin Zgornje Gorenjske zato Ministrstvu za naravne vire in prostor ponovno predlagajo oz. pozivajo Ministrstvo, da takoj:

- *revidira sistem odškodnin za povzročeno škodo po zavarovanih živalskih vrstah (neposredna in posredna škoda, čas izplačila),*
- *ob neposredni ogroženosti ljudi oz. povzročanju večje premoženjske škode izda v istem dnevu odločbo za odstrel oz. ob manj urgentnih zadevah v max. 15 dneh,*

¹⁴ Povzeto po dopisu, naslovljenemu Ministrstvu za naravne vire in prostor, pripravljen v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije, OE Bled, maj 2023.

- zagotovi pogoje za varno pašo v planinah Zg. Gorenjske,
- organizira intervencijsko skupino za posredovanje ob napadih velikih zveri.

Ter čim preje:

- definira ugodno stanje oz. nosilno kapaciteto velikih zveri v Sloveniji,
- določi strategijo upravljanja in akcijski načrt za vse velike zveri v Sloveniji,
- poda pobudo za spremembo Direktive sveta EU o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, kjer naj se velike zveri, ki živijo na ozemlju Slovenije, prenesejo iz Priloge IV v prilogo V ter s tem omogoči njihovo aktivno upravljanje,
- zaradi specifičnosti alpskega biosfernega območja izvede širšo strokovno in javno razpravo, v kateri morajo lokalne skupnosti imeti ključno vlogo, o primernosti in sprejemljivosti prisotnosti volka v tem prostoru.

6.5. ČEBELARSTVO V OBČINI RADOVLJICA

Čebelarstvo ima na območju Radovljice dolgo in bogato tradicijo. Ta se kaže v prisotnosti edinstvenega čebelarskega muzeja v Radovljici, čebelarskega razvojno izobraževalnega centra v Lescah, številčnosti članstva v dveh čebelarskih društvih, s sedežem Čebelarske zveze Gorenjske v ČRIC-u, z nazivom ene izmed osnovnih šol po prvem čebelarskem učitelju in nenazadnje v imenu stavbe Upravne enote Radovljica, znani kot »Čebelica«.

Predstavniki čebelarskih društev, Čebelarske zveze Gorenjske in Čebelarske zveze Slovenije so na sestanku v postopku priprave strategije izpostavili problematike, s katerimi se sooča dejavnost čebelarstva. Navajajo, da je povprečna starost čebelarja v Radovljici 65 let, mladi se za čebelarjenje ne odločajo. Največja ovira za mladega prevzemnika čebelarja je pogoj, da mora imeti v lasti/najemu 1 ha kmetijske površine. Čebelarji, ki niso hkrati tudi kmetje, običajno nimajo v lasti velikih površin travnikov. Izkazuje se potreba po višanju zavesti o pomenu čebel in čebelarstva ter spodbujanju uživanja zdravju koristnih čebeljih izdelkov. Čebelarstvo se sooča s težavami, kot so pomanjkanje paše, preveč monokultur, prevelika uporaba pesticidov, v zadnjem obdobju pa predvsem ekstremni podnebni pojavi (zmrzali, obilna deževja, poznozimski vpadi toplega zraka ...).

Cvetoči travniki z različnimi avtohtonimi medovitimi rastlinami, sajenje medonosnih dreves, kot so javor, kostanj, lipa, ozaveščenost o primernem terminu košnje ... Vse to so potrebni pogoji za kvalitetno in količinsko zadostno čebeljo pašo, za katere se zavzemajo čebelarji na različnih nivojih.

Na območju Zgornje Gorenjske je pašna sezona za čebele kratka in hladna. Ob pomanjkanju paše je potrebno dohranjevanje, kar za čebelarja pomeni dodatno delo in strošek. Poleg tega se pojavljajo razne bolezni čebel, za katere je v Sloveniji malo učinkovitih registriranih zdravil.

Tabela 11: Število članov v čebelarskih društvih (vir: čebelarska društva)

LETO	Čebelarsko društvo Radovljica	Čebelarsko društvo Karavanke Begunje
2013	105 članov	np
2014	115 članov	np
2015	106 članov	np
2016	111 članov	np
2017	108 članov	np
2018	109 članov	23 (od tega 17 iz občine Radovljica)
2019	105 članov	22 (od tega 16 iz občine Radovljica)
2020	109 članov	np
2021	112 članov	np
2022	109 članov	24 (od tega 17 iz občine Radovljica)
2023	113 članov	23 (od tega 16 iz občine Radovljica)

Pomembno vlogo za čebelarje na širšem območju ima Čebelarški razvojno izobraževalni center Gorenjske, katerega osnovni cilj delovanja je povezovanje čebelarjev in čebelarskih društev. Tam se odvijajo strokovna izobraževanja, tečaji, ocenjevanje medu, različni dogodki (Festival medu, Dan medu v kulinariki) ...

Pomembna je tudi turistična ponudba, povezana s čebelarstvom. V prenovljenem Čebelarskem muzeju si obiskovalci lahko ogledajo novo stalno razstavo z naslovom »Živeti skupaj. O čebeli in človeku«. Razstava je zasnovana celostno in interdisciplinarno. Poudarek je na sodobni interpretaciji muzejskih predmetov z več interaktivnimi vsebinami in predstavitvi novih vsebin čebelarstva dediščine. Mladi se lahko podajo na tematsko pot »S čebelico po Radovljici«. V kleti gostilne Lectar na Linhartovem trgu pa je lectarija in hkrati tudi muzej lectarstva, v katerem si gostje lahko ogledajo način priprave, staro opremo in pripomočke za peko ter krašenje. Na ogled so tudi več desetletij stari izdelki iz lecta. Organizirane skupine si lahko ogledajo čebelnjak Luznar in se поблиže spoznajo z življenjem čebel, delom v čebelnjaku in različnimi čebelarskimi izdelki.

Ima pa območje še velik potencial pri razvoju različnih oblik apiturizma.

6.6. RIBIŠTVO

Na območju občine Radovljica sta dve ribogojnici. Ribiška družina Radovljica ima lastno ribogojnico, v kateri goji ribe za vlaganje v odprte vode, poleg šarenke goji tudi potočno postrv in sulca. V skladu z ribiško-gojitvenimi načrti skrbi za vlaganja rib v odprte vode ter ohranjanje ribjih populacij v odprtih vodah.

RD Radovljica je bila ustanovljena leta 1953 in je nastala iz tedanje ribiške zadruge za Gorenjsko. Trenutno ima 150 članov, vključno z mladinci. Člani skrbijo za gojenje avtohtonih in drugih ribjih vrst, varovanje voda in okolja ter poudarjajo predvsem športne užitke ribolova. V RD Radovljici se zavedajo pomena in vrednosti avtohtonih vrst rib v slovenskih rekah. Kakovost voda še vedno omogoča gospodarjenje in uspehe pri vzreji in vlaganju potočnih postrvi, predvsem pa ima družina veliko gojitvenih potokov, v katerih vzrejajo vrhunske potočne postrvi. Imajo ribogojnico, v kateri vzrejajo potočne postrvi ter sulce. Za lastne potrebe vzredijo tudi šarenko¹⁵.

Okanova ribogojnica v Mošnjah se z dejavnostjo akvakulture ukvarja komercialno. Imajo registriran obrat akvakulture in gojijo kalifornijsko postrv oziroma šarenko za prehrano ljudi. Ribogojnica je bila zgrajena leta 2001 in ima zgrajenih šest bazenov, ki so namenjeni selitvi rib, ko dosežejo določeno velikost. Dvakrat letno nabavijo 20-gramske mladice, ki jih večino gojijo do velikosti 350 g filirane ribe. Dodatno imajo še dislociran bazen za hrambo rezervnih rib in rib, ki jih gojijo za filiranje. Gre za družinsko podjetje, ki posluje preko podjetja RIC d.o.o. Letno proizvedejo 8 ton rib, ki jih večinoma prodajo direktno končnim kupcem, nekaj pa tudi lokalnim gostincem in javnim zavodom (OŠ Radovljica). Prodajo rib in ribjih izdelkov izvajajo na sami lokaciji ribogojnice, kjer imajo tudi obrat za predelavo (filiranje rib) in hladilnico. Prodajajo cele in očiščene ribe, ribe pa tudi filirajo in prekajujejo. Za neoporečnost svojih proizvodov skrbijo po načelih HACCP in zagotovljena je sledljivost izdelka po celi dobavni verigi.

Podjetje je bilo vključeno v projekt LAS Gorenjska košarica Ribja narava Gorenjske v preteklem programskem obdobju. V novem programskem obdobju pa je član LASR, ki je novooblikovani LAS za Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo za programsko obdobje 2021–2027 na območju Gorenjske.

6.7. DOPOLNILNE DEJAVNOSTI

V radovljjski občini ima 52 kmetij (s 53 nosilci dejavnosti) registriranih skupaj 273 dopolnilnih dejavnosti – v povprečju 5,25 na kmetijo. Najbolj pogosto so registrirane dejavnosti storitev dela s traktorjem in strojno opremo, turistične kmetije z nastanitvami, vzdrževanje cest in pluzenje snega ter predelava in konzerviranje sadja in zelenjave.

¹⁵ Vir: Strategija lokalnega razvoja za lokalno akcijsko skupino za ribištvo iz Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo za programsko obdobje 2021–2027

Tabela 12: Število največkrat registriranih dopolnilnih dejavnosti (vir: KGZS Kranj)

DOPOLNILNA DEJAVNOST	ŠTEVILO KMETIJ
2001 storitev delo s traktorjem in drugo strojno opremo	19
1401 turistična kmetija z nastanitvijo	17
2002 storitev vzdrževanje cest in pluzenje snega	12
1009 predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	11
1008 proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	9
1104 izdelava enostavnih izdelkov iz lesa	8
1001 proizvodnja moke in drugih mlevskih izdelkov	7
1202 prodaja na lokalnem trgu	7
2003 storitev vzdrževanje zelenic	7
1103 izdelava žaganega, skobljanega in impregniranega lesa (deske, tramovi), izdelava drogov, kolov, železniških pragov	6
1201 prodaja na kmetiji in prodaja od vrat do vrat	6
1701 prevoz potnikov z vprežnimi vozili in traktorji	6
1847 predelava zelišč in dišavnic na tradicionalni način	6
2006 storitev izdelava drv in lesnih sekancev iz gozdnih lesnih sortimentov za proizvodnjo energije	6
2009 storitev žaganje in skobljanje lesa	6
1702 ježa živali	5
2104 prikaz del iz kmetijske, gozdarske in dopolnilne dejavnosti	5

6.8. SEMENJALNIŠTVO V OBČINI RADOVLJICA

Po podatkih Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je bil v Sloveniji v letu 2019 zabeležen več kot 50 % padec semenske pridelave glede na leto 2004. Izgubljenih je bilo že 80 % avtohtonih slovenskih sort semen, ki so slovenska kulturna in naravna dediščina ter so ključ do prehranske varnosti[1]. Občina Radovljica izstopa po številu ekoloških kmetij, predvsem pa po lastni pridelavi semenskega materiala, slednje predvsem po zaslugi Ekosemen, inštituta za ekološke raziskave in trajnostni razvoj. Inštitut Ekosemena je bil ustanovljen z namenom, da bi prispeval k razvoju zdravega življenjskega okolja in uravnoteženi, z naravo usklajeni družbeni rasti ter k višji ozaveščenosti posameznikov na področju trajnostnega razvoja, s poudarkom na pridelavi ekoloških starih sort semen, ekološki pridelavi hrane in varovanju ter zaščiti okolja.

V sklopu LAS projekta Narava nas uči je nastal biodinamični vrt pri Osnovni šoli Antona Tomaža Linhartaradovljica. Kasneje se je združilo vseh 7 občin Zgornje Gorenjske v LAS projektu SEMENJALNICA, v sklopu katerega so vzpostavili mrežo kooperantov, ki pridelujejo ekološko certificirane stare sorte semen, zagotovili prostor za strokovno hrambo semen ter vzpostavili laboratorij za kontroliranje in izboljšanje kakovosti semen. V sklopu projekta je inštitut Ekosemena vzpostavil novo delovno mesto, s katerim še danes zagotavlja strokovno vodenje banke semen.

Z nadgradnjo projekta sta bila uspešno prijavljena projekt Seme preteklosti je seme prihodnosti (v sklopu LAS Gorenjska košarica) ter projekt sodelovanja LAS Veriga EKOsemen. Projekt Seme preteklosti je seme prihodnosti spodbuja razvoj podjetniške kulture med že obstoječimi kmeti, čebelarji in drugimi potencialnimi deležniki, s posebnim poudarkom na mladih. Z operacijo se celostno povezujejo stroka, semenarji, ekološki pridelovalci, čebelarji, znanstveno-raziskovalne institucije ter občani. Vzpostavljena so medonosna polja in polja za pridelavo starih sort semen. Lastna pridelava semen in s tem podjetniške priložnosti se spodbujajo tudi s strokovno pomočjo kmetom pri pridelavi semen s poudarkom na starih sortah medonosnih kulturnih rastlin. S postavitvijo učnih vrtov, šolskih čebelnjakov, setvijo medonosnih rastlin ter izvedbo različnih delavnic o semenarstvu in čebelarstvu se mlade spodbuja k sonaravni pridelavi hrane, semenarstvu in čebelarstvu, s čimer se spodbuja razvoj zelenih delovnih mest ter prikaz zgodb o uspehu na področju kmetijstva in poslovne priložnosti za naslednje generacije mladih kmetov. Projekt LAS sodelovanje – Veriga EKOsemen je primer prenosa dobre prakse z Gorenjske na Dolenjsko in v Belo Krajino, kjer se kmetom nudi strokovno podporo na terenu in v laboratoriju. Cilj projekta je tudi širiti varietete starih sort semen, izboljšati kakovost prsti ter priprava biodiverzitetne mešanice, s katero se bo posledično pridobilo večjo količino semen ter povečalo količino ekološko pridelane

hrane. Vzpostavljena bosta testno polje ter koleksijski nasad za preizkušanje biodiverzitetnih mešanic, ki bosta povezovala ekološke pridelovalce, ekološke predelovalce ter končne uporabnike.

Skozi različne semenarske projekte se opozarja tudi na širšo problematiko kmetijstva, pomanjkanje povezovanja, izginjanje malih družinskih kmetij in s tem na izginjanje tipičnega izgleda krajine, predvsem pa na strateški pomen zagotavljanja stabilne in celostne preskrbne verige s poudarkom na zagotavljanju primarnih surovin – semen. Tovrstni projekti povečujejo obseg pridelave lastnih sort izbranih vrst kmetijskih rastlin, ohranjajo rastlinske genske vire, povečujejo uporabo v Sloveniji pridelanega potrjenega semena za setev lokalnih starih sort in povečujejo uporabo sort, ki ustrezajo slovenskim pridelovalnim razmeram.

V Semenjarnico je trenutno vključenih 14 ekoloških kmetov, od tega jih je 11 z območja Zgornje Gorenjske, ostali pa so z drugih območij Slovenije.

Za razvoj semenarstva je zelo pomembno neprestano osveščanje kmetov, zato sta se v tujini kot zelo dobri pokazali praksi »farm talk« in »development talk«. Gre za srečanja na terenu z lastnikom kmetije, drugimi kmeti in mediatorjem na temo razvoja kmetije. Tudi sicer je pri razvoju semenarske dejavnosti še ogromno potenciala.

---

7. Kmetijstvo in njegova vloga v prostoru

7.1. POMEN LOKALNE SAMOOSKRBE

Po podatkih iz Analize kmetijstva v občini Radovljica, ki jo je pripravila KGZ Kranj, je večina kmetov usmerjenih v pridelavo za krmo, manj pa v pridelavo za hrano ljudi. Širša javnost je vedno bolj naklonjena lokalno pridelani hrani. Spodbujanje samooskrbe s hrano v občini Radovljica bi lahko imelo pozitiven vpliv na gospodarstvo, okolje, zdravje prebivalcev in kakovost življenja. S povezovanjem lokalnih kmetij, potrošnikov in občinskih prizadevanj se lahko spodbudi razvoj trajnostnega in samozadostnega pristopa k pridelavi hrane, se pripomore k vzpostavljanju boljših povezav med lokalnimi kmeti in potrošniki.

S spodbujanjem trajnostnih kmetijskih praks, kot sta ekološko kmetovanje in biodinamično kmetovanje, lahko občina prispeva k ohranjanju naravnih virov, biotske raznovrstnosti in zdravega okolja. Lokalna pridelava hrane zmanjšuje potrebo po transportu in s tem povezanimi emisijami CO₂. Prav tako lahko prispeva k manjši količini embalaže in odpadkov.

Spodbujanje lokalne samooskrbe lahko podpira lokalne kmete in ustvarja priložnosti za nova delovna mesta v kmetijskem sektorju ter spodbuja lokalno gospodarstvo. Blagovna znamka »Okusi Radol'ce« že vključuje lokalne ponudnike (tudi s širšega območja) in je lahko dodatna poslovna priložnost za različne dobavitelje kmetijskih pridelkov in izdelkov.

K povečanju samooskrbe s hrano bi pomembno prispevali tudi s tem, da bi večji delež lokalnih pridelkov z velikih kmetij porabili na območju občine. Predvsem ekološko kmetijstvo ohranja tradicionalne kmetijske prakse ter naravno in kulturno dediščino območja. Gre za dolgotrajen proces, ki zahteva vlaganja v ozaveščanje lokalnega prebivalstva. Osveščanje mladih v osnovnih šolah o pomenu samooskrbe in uporabi lokalno pridelane hrane je ključno za spodbujanje trajnostnih prehranjevalnih navad in ozaveščanje o vrednosti lokalnih virov. V osnovnih šolah je potrebno še bolj izkoristiti učilnice na prostem v povezavi s tematiko prehrane, kmetijstva in čebelarstva.

7.1.1. Lokalna samooskrba

Skupni projekt zgornjegorenskih občin »Lokalna samooskrba«, v katerega je vključena tudi Občina Radovljica, z različnimi aktivnostmi na daljši rok poskuša širiti zavest o pomenu samooskrbe in občane spodbuja k čim večji realizaciji le-te. Prehranska varnost in dostopnost kakovostne lokalno pridelane hrane sta eden od najpogostejše navedenih strateških ciljev Evropske unije in regije. V okviru projekta, ki ga izvaja Razvojna agencija Zgornje Gorenjske, se izvajajo različne aktivnosti:

- spodbujanje lastne pridelave hrane z različnimi usmerjenimi akcijami (razdelitev osnovnih surovin za pridelavo hrane (semena, sadike ...)),
- izobraževanje javnosti o lokalni prehranski samooskrbi preko spletnih seminarjev, praktičnih delavnic in/ali strokovnih ekskurzij,
- povezovanje javnosti, zainteresirane za samooskrbo, z območja Zgornje Gorenjske preko Facebook skupine. Skupina je namenjena izmenjavi znanja o samooskrbi, prodaji in izmenjavi domačih izdelkov ter promociji dogodkov, vezanih na samooskrbo,
- nadgradnja in spodbuda uporabe obstoječih mobilnih aplikacij trženja lokalno pridelane hrane,
- koordinacija postopkov optimizacije naročanja prehrane v javnih zavodih.

7.1.2. LOKALNO GOR

Priporočila za javno naročanje živil priporočajo nabave sezonske, lokalne in ekološke hrane ter hrane iz shem kakovosti, kar je pomembno za ranljivejše skupine (otroke, mladostnike in starostnike, doječe matere, nosečnice).

Pri javnem naročanju živil v javnih zavodih (vrtci, šole, bolnice in domovi za starejše) je priporočilo, da se upoštevajo načela, merila in pogoji, ki zagotavljajo, da bo hrana kakovostna, zdrava in uravnotežena.

Zakon o javnem naročanju omogoča boljše uveljavljanje načela kratkih dobavnih verig, saj se lahko več živil nabavi neposredno pri pridelovalcih/predelovalcih. Načelo kratkih dobavnih verig omogoča, da:

- naročnik iz postopka javnega naročanja izloči enega ali več sklopov, vsakega v vrednosti do 80.000 evrov brez ddv,
- vrednost vseh izločenih sklopov živil skupaj lahko predstavlja največ 20 % vrednosti celotnega javnega naročila.

Prav tako zakon določa, da naročnik pri merilih za izbiro ponudbe pri naročanju živil prednostno upošteva živila, ki so:

- v shemah kakovosti (ekološko, izbrana kakovost, druge sheme višje kakovosti),
- proizvedena po nacionalnih predpisih o kakovosti živil,
- trajnostno pridelana in predelana in je zagotovljena višja kakovost živil z vidika večje svežine ali nižjih okoljskih obremenitev pri prevozu.

Kakovostni vidik pri naročanju tovrstnega blaga je torej vedno upoštevan. Poleg tega Uredba o zelenem javnem naročanju določa, da mora javno naročilo vsebovati:

- najmanj 15 % ekoloških živil,
- najmanj 15 % živil iz drugih shem kakovosti.

Povečevanje lokalne samooskrbe in povezovanje kmetov z javnimi zavodi spodbuja tudi projekt LOKALNO GOR v sklopu LAS Gorenjska košarica, katerega vodilni partner je Razvojna agencija Zgornje Gorenjske. Glavni dolgoročni cilj operacije je ustvariti okolje in razmere, ki povečujejo zavedanje, ohranjanje in prenose znanj, običajev, vpeljevanje tradicionalnih jedi z lokalnimi surovinami za višjo prehransko samooskrbo z aktivnostmi:

- pomoč delavcem v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih, da bodo bolj angažirani za vpeljavo tradicionalne lokalne hrane v prehrano otrok,
- povečati delež tradicionalne lokalne hrane v jedilnikih javnih vzgojno-izobraževalnih zavodov,
- programi za otroke, njihove starše in osebe s posebnimi potrebami za povečanje zavedanja o prehrani domačih gospodinjstev,
- strokovna pomoč pridelovalcem hrane, da bodo ohranjali kulturno dediščino na podeželju ter pridelali hrano za ljudi,
- povezati pridelovalce pod okriljem zadrug,
- pomagati specifičnim pridelovalcem pri razvoju dejavnosti, individualnem nastopu na trgu in promociji,
- vzpostaviti sodobne tržne poti in pristope za trženje lokalno pridelane hrane,
- osveščanje lokalnega prebivalstva o pozitivnih učinkih uživanja lokalno pridelane hrane.

7.2. VLOGA KMETIJSTVA V RAZVOJU TURIZMA OBČINE RADOVLJICA

Turizem je panoga, ki je na Biosfernem območju Julijske Alpe v velikem porastu, enako velja tudi za občino Radovljica. Število nočitev se je v letu 2022 v primerjavi z letom 2018 povečalo za skoraj 60 %. Med obiskovalci prevladujejo tuji gostje, ki predstavljajo kar 98 % celotnih nočitev v občini. Pozitiven je trend povečevanja števila gostov izven glavne sezone v prvi polovici leta.

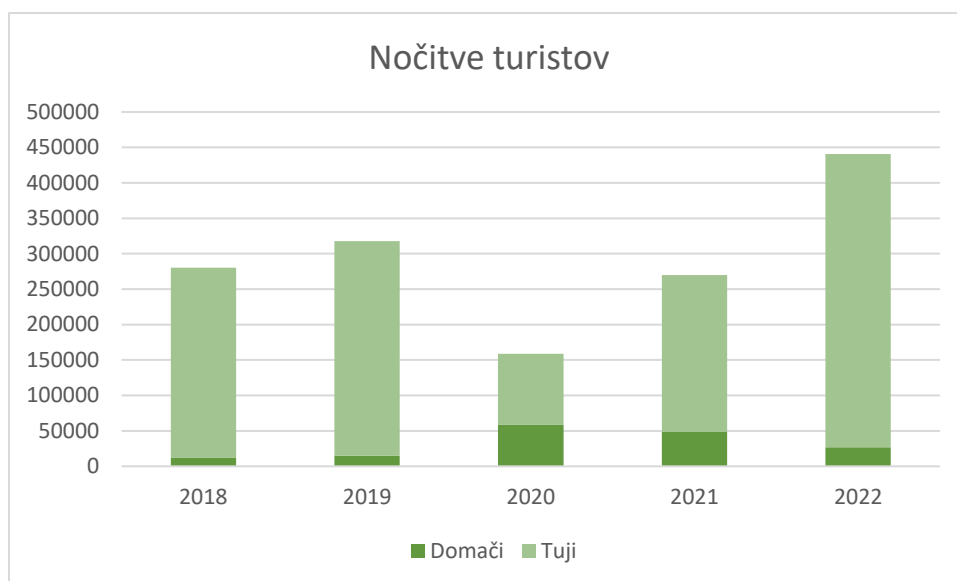
Za ohranitev lepo obdelane krajine je ključnega pomena prav kmetijstvo, ki obdeluje tudi obrobne površine, gričevnata področja in ohranja planine nezaraščene. Obdelana krajina je velika dodana vrednost z vidika turistične ponudbe.

Turizem v občini Radovljica¹⁶

Po podatkih Javnega zavoda turizem in kultura Radovljica je bilo skupno v 8 mesecih leta 2023 zabeleženih 141.673 prihodov gostov ter ustvarjenih 383.452 nočitev na območju občine Radovljica. Po rekordnih številkah leta 2022 je bil v avgustu 2023 upad nočitev za 14 %, kar je posledica slabega vremena. Vreme je namreč močno zmanjšalo predvsem obisk v kampih, ki na območju destinacije ustvarjajo največ nočitev.

¹⁶ Vir: [Poletna turistična sezona 2023 \(radolca.si\)](https://www.radolca.si)

Graf 16: Nočitve turistov v občini Radovljica od 2018 do 2023 (vir: SURS)

Javni zavod turizem in kultura Radovljica je aktiven tudi na področju povezovanja kmetijstva in turizma. Omenjeni javni zavod, ki je partner v projektu sodelovanja LAS »EKO Okusi Slovenije«, je v letu 2023 predstavil dva nova kulinarična produkta. V okviru projekta »EKO Okusi Slovenije«, ki je financiran s sredstvi Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, je nastala nova **krožna Kolesarska tura po kmetijah Radol'ce**. Kolesarski krog, dolg slabih 30 km, vodi mimo ekoloških in drugih kmetij na radovljiškem podeželju. Trasa vabi vse, ki radi odkrivajo podeželje na kolesu, da se na pot odpravijo sami ali pa se pridružijo organiziranim vodenjem, ki vključujejo tudi degustacije na izbranih kmetijah.

Skupaj s pripravo kolesarske trase pa so v Radovljici, prav tako kot del projekta »EKO Okusi Slovenije«, razvili tudi **posebno kolesarsko malico iz lokalnih živil**, ki bo v sezoni 2024 na voljo po predhodnem naročilu vsak dan, letošnjo jesen pa v sklopu organiziranih vodenih izletov s kolesom. Malico so razvili v Hiši Linhart.

V okviru projekta je bilo razvito **kulinarično doživetje na ekološki kmetiji »Kmetova miza«**. Gre za dogodek vrhunske kulinarike, ki se bo lahko tržil kot vrhunsko in butično kulinarično doživetje za zaključene skupine.

V čebelarstvu centru v Lescah se vsako leto odvija **Festival medu**, ki poleg stojnic čebelarjev in medicarjev ponuja tudi vzporedni izobraževalni in zabavni program, povezan s čebelarjenjem.

Ponudba okoliških kmetov je občanom in obiskovalcem radovljiške občine na voljo na **Radol'ški tržnici**, ki je vsako prvo soboto v mesecu med 10. in 12. uro v starem mestnem jedru. Organizator tržnice je JZTK Radovljica.

Na območju občine je pomanjkanje turističnih in izletniških kmetij, območje Lipniške doline je skoraj brez gostinske ponudbe, kar nakazuje na potrebo po spodbujanju razvoja kulinarične ponudbe v občini, v povezavi z lokalnimi pridelovalci.

7.3. LAS ZGORNJA GORENJSKA – BOJA

Območje občin Bled, Bohinj, Gorje, Jesenice, Kranjska Gora, Radovljica in Žirovnica je bilo v programskem obdobju 2014–2020 vključeno v Lokalno akcijsko skupino Gorenjska košarica. Zaradi učinkovitejšega obvladovanja tako velikega območja po principu od spodaj navzgor, ki je osnova pristopa programa LEADER/CLLD, so župani Zgornje Gorenjske na koordinacijskem sestanku dne 4. 1. 2022 soglasno potrdili odločitev za ustanovitev novega LAS z imenom LAS Zgornja Gorenjska – BOJA.

Območje LAS Zgornja Gorenjska – BOJA tako predstavlja zaokroženo geografsko in funkcionalno celoto, ki jo določajo varovane naravne značilnosti, skupna zgodovina, notranja družbena povezanost in skupen razvoj na področju turizma, mobilnosti, kmetijstva in podeželja. V zaključeno celoto ga dodatno povezuje še Biosferno območje Julijske Alpe, ki predstavlja dodano

vrednost območja in spodbuja delovanje tudi izven meja območja LAS pri oblikovanju operacij sodelovanja LAS (znotraj Slovenije in tudi s sosednjimi državami).

LAS je partnerstvo različnih deležnikov, ki izhajajo iz različnih sektorjev in pokrivajo strokovna področja, ki so potrebna za oblikovanje kakovostnih partnerstev za izvedbo operacij.

Na osnovi prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, ki so bile prepoznane za območje, so bili definirani potrebe in potenciali, ki so bili izhodišče za oblikovanje ukrepov. Ukrepi so oblikovani tako, da spodbujajo inovativnost, sodelovanje vseh sektorjev in vključevanje partnerjev iz različnih strok z različnimi kompetencami in znanji. Pričakuje se precejšnje multiplikacijske učinke, ki bodo dodali vrednost lokalnim proizvodom in storitvam ter bogatili socialni kapital skupnosti.

Za doseganje zastavljenih ciljev je LAS Zgornja Gorenjska – BOJA oblikoval štiri ukrepe:

Namen **ukrepa A – Podjetno podeželje Zgornje Gorenjske** je povezovati in spodbujati lokalne akterje k prepoznavanju in udeležanju trajnostnih podjetniških priložnosti v sinergiji med turizmom, kmetijstvom in ohranjanjem kulturne dediščine.

Z **ukrepom B: Živa in pristna Zgornja Gorenjska** želi LAS aktivirati lokalno prebivalstvo k skupnim projektom, ki bodo povezali različne skupine med seboj, te pa bodo zgradile močno lokalno skupnost, ki bo ponosna na to, od kod izvira, in bo znala poskrbeti za ranljive skupine.

Vodilo **ukrepa C: Pametna Zgornja Gorenjska** je vsemu podeželskemu prebivalstvu LAS omogočiti dostopnost do storitev s povezovanjem različnih sektorjev, uvajanjem digitalnih rešitev in s tem ohraniti poseljenosti vasi in manjših naselij.

Z **ukrepom D: Odporna in neokrnjena Zgornja Gorenjska** želi LAS spodbuditi okrepitev osveščanja prebivalcev in turistov o pomenu ohranjanja in varovanja narave in naravne dediščine območja ter oblikovanje projektov za učinkovito rabo energije in ravnanja z odpadki.

Na razvoj kmetijstva bosta vplivala predvsem ukrepa A in D, ki spodbujata projekte razvoja kmetijstva, kratke dobavne verige, povezovanje in ohranjanje narave in povečevanje osveščenosti prebivalstva na območju.

Strategija podpira operacije, ki dodajajo vrednost na področju krepitve socialnega kapitala in boljših rezultatov, katerega osnova sta medsektorsko povezovanje in aktivacija lokalnih potencialov skupin. Večsektorski pristop izboljša razumevanje določenih izzivov in privede do inovativnejših rešitev, ki ga upravlja lokalna skupnost. Sodelovanje in mreženje med lokalnimi deležniki omogočata izmenjavo znanja, izkušenj in dobrih praks ter posledično stremita k inovativnosti za celovit razvoj podeželja.

Upravičeno območje za črpanje sredstev iz skladov ESRR in EKSRR je celotno območje LAS, z izvetim območjem mestnega naselja Jesenice, in je tako lahko finančni vir za podporo projektov, povezanih z razvojem kmetijstva tudi znotraj občine Radovljica.

7.4. PODPORNE INSTITUCIJE

Najpomembnejša institucija na področju kmetijstva je **KGZ Kranj**, ki je bila tudi strokovni partner pri pripravi tega dokumenta. Kmetijskosvetovalna služba, ki ima svojo izpostavo tudi v Radovljici, izvaja naslednje naloge:

- svetovanje v zvezi s tehnološkim, gospodarskim in okoljevarstvenim področjem kmetijske dejavnosti,
- svetovanje in načrtovanje ribogojstva (za območje cele države),
- svetovanje in pomoč pri načrtovanju, organiziranju in izvajanju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah,
- svetovanje in pomoč pri izdelavi razvojnih načrtov za kmetijska gospodarstva,
- svetovanje s področja ekonomike kmetijskih gospodarstev, obdavčitve in knjigovodstva FADN,
- svetovanje in pomoč pri uveljavljanju ukrepov (državne in občinske) kmetijske politike,
- svetovanje in pomoč pri organizaciji in delovanju vseh oblik povezovanja kmetov (krožki, društva, zadruge),
- svetovanje s področja kmetijskih in s kmetijstvom povezanih predpisov,
- izobraževanje in usposabljanje kmetov in članov njihovih družin s predavanji, delavnicami, ogledi dobrih praks, tečaji,

- strokovnimi prispevki v medijih ter pisnimi strokovnimi navodili,
- organiziranje strokovno pospeševalnih prireditev, razstav, prikazov in tekmovanj,
- načrtovanje in izvajanje programov razvoja podeželja in drugih razvojnih projektov,
- pomoč pri pripravi projektne dokumentacije za različne razpise,
- izdelovanje poslovnih načrtov,
- izvajanje usposabljanj uporabnikov fitofarmaceutskih sredstev,
- izvajanje usposabljanj, pridobljenih preko javnih naročil (kmetijsko okoljski in podnebni program, ekološko kmetovanje, dobrobit živali – govedo).

V občini Radovljica ima sedež **Kmetijsko gozdarska zadruga Sava Lesce z. o. o.**, ki spada med večje zadruge v Sloveniji in je največji odkupovalec mleka v državi (55 mio. litrov letno).

V zadrugo je vključenih 93 kmetov, od tega 48 iz občine Radovljica. Člani zadruge so tudi njeni lastniki. Zadruga pokriva področje od Rateč do Radovljice, manjši del pa tudi Naklo, Duplje in Zavrh. Zaposlujejo 36 ljudi, skupaj s posestvi Poljče in Bled ter sadovnjakom Resje. Njihova osnovna dejavnost je pridelava mleka, ostale dejavnosti pa so še pridelava jabolk, vzreja in prodaja telet in plemenskih telet ter kmetijska trgovina, specializirana za kmetovalce in vrtničarje. V svojem prodajnem programu imajo tudi drugo blago široke potrošnje, vključujoč pridelke in predelke lokalnih ponudnikov. Zadruga ima pomembno vlogo tako pri odkupu mleka, rastlinskih pridelkov in živine od svojih članov kot tudi pri njihovi oskrbi s kmetijskim repromaterialom, nudijo pa tudi brezplačna svetovanja o varstvu rastlin. Vsak teden je na dvorišču zadruge organizirana kmečka tržnica, kamor lahko kmetje pripeljejo svoje pridelke in izdelke.

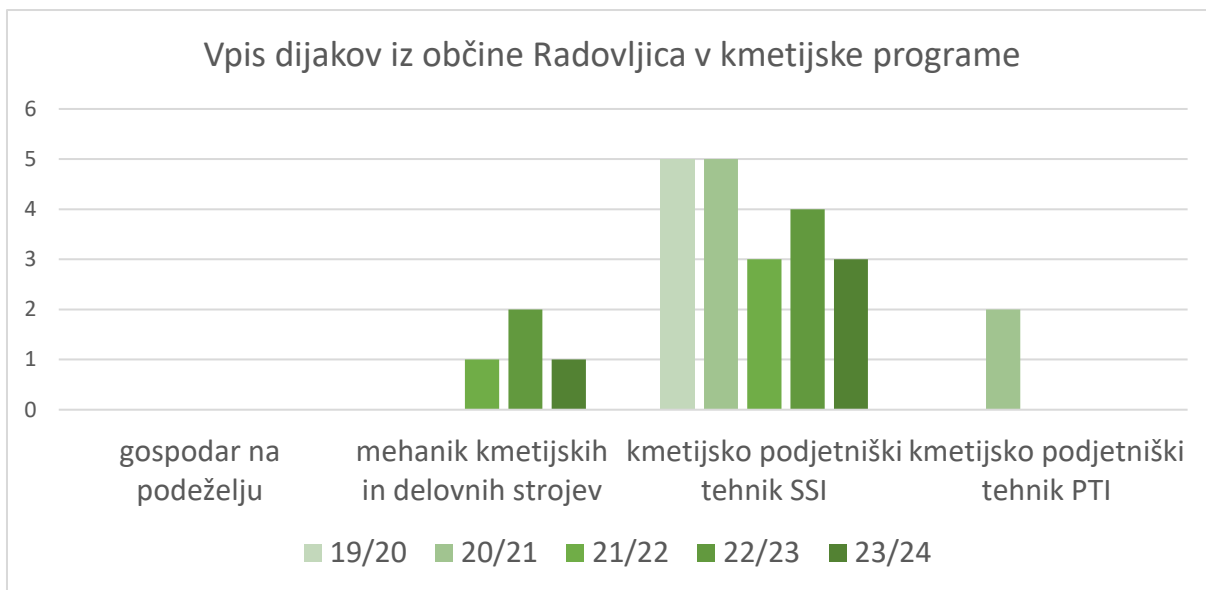
Mnenje predstavnikov Zadruge Sava je, da ima sodelovanje kmetov z zadrugo še precej velik potencial, žal pa se kmetje na zadrugo obrnejo le v primeru, ko potrebujejo pomoč (ko jim ostajajo viški). Obstaja določena stopnja nezaupanja kmetov do zadruge, zato ne izkoriščajo vseh možnosti sodelovanja, ki jih zadruga nudi (svetovanje, vodenje računovodstva ...). V Zadrugi Sava so sicer najbolj aktivni tisti kmetje, ki oddajajo mleko.

V Zadrugi Sava ne vidijo možnosti pri razvoju souporabe strojev, ker vsi kmetje istočasno potrebujejo enako strojno storitev.

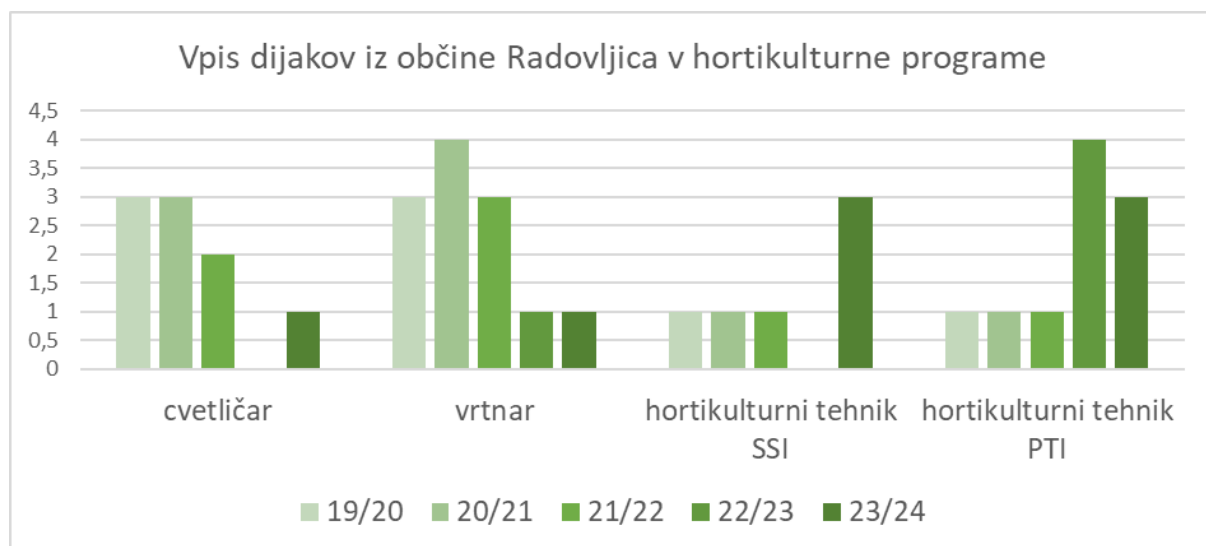
V občini Radovljica ni večjih živilsko predelovalnih obratov, če izzamemo Žito – Gorenjka, ki ne bazira na lokalnih surovinah. Tako mleko in živina odhajata v predelavo drugam po Sloveniji, pa tudi v sosednje države.

Leta 2007 je bil ustanovljen **Biotehniški center Naklo**, ki je pomembno izobraževalno središče, ki skrbi za razvoj kadrov na področju kmetijstva in dejavnosti, povezanih s kmetijstvom na področju Gorenjske. Njihova vizija je biti kvalitetna izobraževalna, raziskovalna in razvojna ustanova, ki v ospredje postavlja občutek za naravo, skrb za pridelavo in predelavo zdrave hrane ter skrb za urejenost okolja v sodelovanju z gospodarstvom.

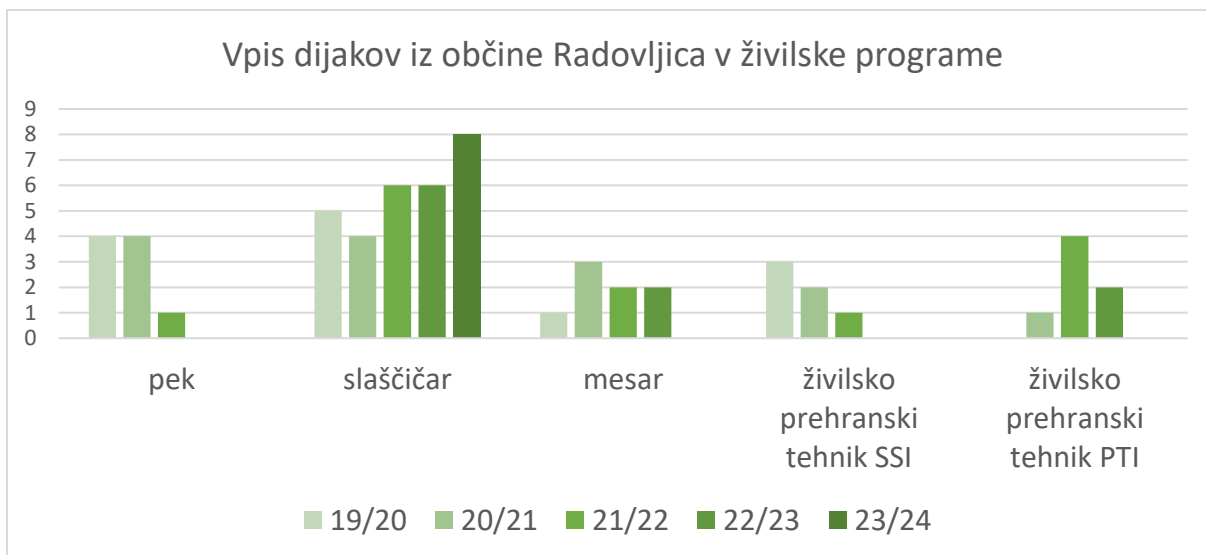
Analiza podatkov o številu vpisanih dijakov kaže, da interes za kmetijske programe med mladimi v občini Radovljica v zadnjih letih upada, vendar je velik porast pri vpisu na hortikulturne programe. To nakazuje na povečan interes za vrtnarjenje, področje, ki dolgoročno lahko veliko doprinese k povečanju lokalne samooskrbe in večji pridelavi zelenjadnic za lokalno uporabo. Med vpisanimi dijaki, ki se šolajo za program »gospodar na podeželju«, iz občine Radovljica od leta 2019 ni bilo vpisa.

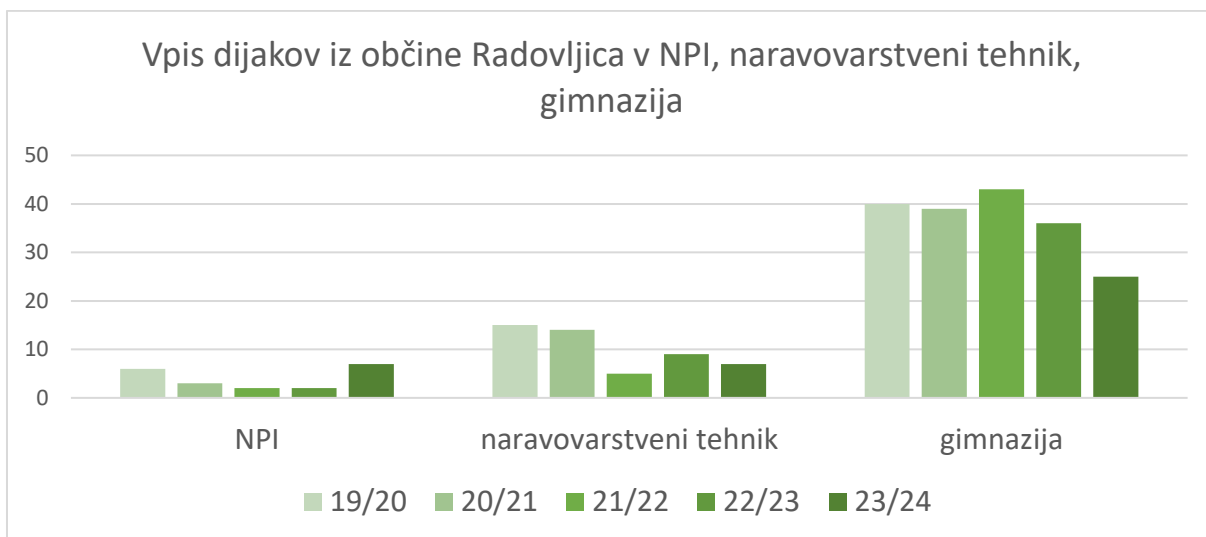
Graf 17: Vpis dijakov iz občine Radovljica v kmetijske programe (vir: arhiv BC Naklo)

Graf 18: Vpis dijakov iz občine Radovljica v hortikulture programe (vir: arhiv BC Naklo)

Graf 19: Vpis dijakov iz občine Radovljica v živilske programe (vir: arhiv BC Naklo)

Graf 20: Vpis dijakov iz občine Radovljica v NPI, naravovarstveni tehnik, gimnazija (vir: arhiv BC Naklo)

7.5. INTERESNA ZDRUŽENJA IN DRUŠTVA

Na območju občine deluje več interesnih združenj, ki so povezana s kmetijstvom. Na območju delujeta dve čebelarske društvi (Radovljica in Karavanke Begunje). Aktivno je govedorejsko društvo in društvo rejcev drobnice. Ženske so povezane v Društvo žensk z dežele. Na območju deluje tudi osem agrarnih skupnosti.

8. SWOT analiza

PREDNOSTI krepimo	SLABOSTI odpravljamo
<ul style="list-style-type: none"> ○ ohranjena krajina ○ ravninska in sončna lega – dobri pogoji za kmetovanje ○ ugodna biotska pestrost ○ delujoča Zadruga Sava ○ delovanje ČRIC-a ○ tradicija čebelarstva ○ veliko število registriranih čebelarjev ○ vzpostavljena Semenjarnica ○ vzpostavljen učni vrt DEMETER in učilnice na prostem pri osnovnih šolah ○ majhna uporaba fitofarmaceutskih sredstev ○ kmetovanje iz veselja in za hobi ○ dobra strojna opremljenost kmetij ○ bogati vodni viri ○ močno razvita turistična dejavnost ○ dobrobit živali 	<ul style="list-style-type: none"> ○ kmetije brez naslednikov ○ ni zadosti turističnih kmetij ○ zamiranje/opuščanje majhnih kmetij ○ opuščanje obdelave na obrobni, neravninskih delih ○ opuščanje pašništva v planinah ○ pomanjkanje cenovno dostopnih zemljišč za potrebe kmetovanja ○ majhna prehranska samooskrba (večja pridelava krme za živali, manj hrane za ljudi) ○ nizka stopnja semenske dejavnosti med pridelovalci ○ neizkoriščene možnosti povezovanja ○ priseljevanje iz mesta na podeželje in nerazumevanje opravljanja kmetijske dejavnosti s strani splošne javnosti ○ razdrobljena struktura kmetijskih zemljišč ○ nesmotrna raba in pozidava kmetijskih zemljišč ○ (zapletena) birokracija ○ neustrezna merila za dodeljevanje nepovratnih sredstev na državnem nivoju ○ prevelika zaščita zveri

PRILOŽNOSTI izkoristimo	NEVARNOSTI obvladujemo
<ul style="list-style-type: none"> ○ zavedanje lokalnih prebivalcev o pomenu lokalne hrane ○ uveljavljena znamka »Okusi Radol'ce« ○ promocija manjše uporabe mesa v prehrani ljudi je priložnost za pridelovalce zelenjadnic ○ pripravljenost na povezovanje in sodelovanje ○ vsi tržni presežki se prodajo ○ različne možnosti direktne prodaje (splet, zabojčki) ○ 60 % gozdnatost območja občine ○ pripravljenost na pridelavo semen ○ pripravljenost na preusmeritev v ekološko kmetovanje ○ pripravljenost na registriranje (dodatnih) dopolnilnih dejavnosti ○ visok pomen prehranske varnosti ○ interes kmetov za dodatna izobraževanja ○ močna turistična panoga na ožjem in širšem območju ○ sodelovanje z javnimi ustanovami (šole, vrtci, menze, domovi starostnikov) 	<ul style="list-style-type: none"> ○ povprečna starost nosilcev kmetij 60,29 let ○ administracija – kmetijski svetovalci v vlogi administratorjev ○ podnebne spremembe – pogosti ekstremni vremenski pojavi ○ pomanjkanje paše za čebele (monokulture in pesticidi) ○ pojav divjih zveri ○ prestrogi pogoji za mlade prevzemnike ○ promocija »nemesne« prehrane lahko ogrozi sektor živinoreje ○ dvig cen krme in energentov ○ nizke odkupne cene pridelkov ○ dolgotrajni in zapleteni postopki pridobivanja dokumentacije za razvoj kmetije ○ razvejana mreža trgovskih verig z nizkimi cenami – globalizacija ○ negativen odnos oz. nerazumevanje javnosti do kmetijstva in kmetovalcev ○ pritisk turizma na infrastrukturo in naravno okolje ○ recesija (padec kupne moči) ○ pomanjkanje delovne sile

---

9. Opredelitev strateških in operativnih ciljev

Na osnovi analize prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti razvoja kmetijstva v občini Radovljica so bili postavljeni štiri strateški cilji, ki so podrobneje razdelani na operativne cilje:

STRATEŠKI CILJ 1: Povečati zavest o pomenu kmetijstva med lokalnim prebivalstvom

OPERATIVNI CILJ 1.1.: Oblikovanje aktivnosti ozaveščanja, promocije in izobraževanja

STRATEŠKI CILJ 2: Spodbuditi povezovanje in podjetništvo v kmetijstvu

OPERATIVNI CILJ 2.1.: Spodbuditi združništvo

OPERATIVNI CILJ 2.2.: Povezati kmetijstvo in uporabnike v javnih institucijah in turizmu

OPERATIVNI CILJ 2.3.: Podpora organizirani ponudbi lokalno pridelane hrane (tržnice, košarice, splet ...)

OPERATIVNI CILJ 2.4.: Kontinuiran razvoj dopolnilnih dejavnosti, nadgradnja kolektivne blagovne znamke »Okusi Radol'ce«

STRATEŠKI CILJ 3: Spodbuditi povečanje samooskrbe

OPERATIVNI CILJ 3.1.: Izboljšanje oskrbe s kakovostno, lokalno pridelano hrano

OPERATIVNI CILJ 3.2.: Učinkovito in sonaravno gospodarjenje z zemljišči

OPERATIVNI CILJ 3.3.: Spodbuditi ljudi k samooskrbi (lastni pridelavi hrane)

STRATEŠKI CILJ 4: Ohraniti avtohtonost podeželja in biodiverzitete

OPERATIVNI CILJ 4.1.: Zaščita, ohranjanje in razvoj funkcionalne sposobnosti kmetijskih gospodarstev

OPERATIVNI CILJ 4.2.: Ohranjanje naravne in biotske pestrosti

OPERATIVNI CILJ 4.3.: Povečanje odpornosti na podnebne spremembe

10. Ukrepi in projekti

UKREP 1: Povečanje zavedanja o pomenu kmetijstva in lokalno pridelane hrane

Kmetijstvo, pridelava in predelava hrane še nimajo prave veljave med lokalnim prebivalstvom, se pa zavest o pomenu samooskrbe, zagotavljanju lastnih surovin za predelavo in kratke dobavne verige med prebivalci občine Radovljica povečuje.

Da bi povečali delež lokalno pridelane hrane, je potrebno najprej ozavestiti potrošnika o pomenu lokalno pridelane hrane in o pomembnosti kmetijske dejavnosti. Osveščanje je potrebno graditi že pri otrocih v osnovnih šolah z različnimi krožki na temo kmetovanja, čebelarjenja, vedenja na kmetijskih površinah itn.

Posameznike je potrebno spodbuditi k pridelavi hrane za lastne potrebe ter jim omogočiti dostop do potrebnega znanja in povezovanja.

Tabela 13: Projekti v okviru Ukrepa 1

PROJEKT		NOSILCI	OCENA STROŠKOV	VIR FINANCIRANJA
1.1.	Zaposlitev strokovnega sodelavca za področje pospeševanja kmetijske dejavnosti in povezovanja s turizmom.	Občina Radovljica, JZ turizem in kultura Radovljica (v nadaljevanju JZTK)	40.000 €/leto	Občina Radovljica
1.2	Promocija kmetijske dejavnosti. AKTIVNOSTI: Redna rubrika v Deželnih novicah, portal Moja občina, dogodki v okviru aktivnosti JZTK. Izobraževalne vsebine za obiskovalce kmetijskih površin (pašniki) – poenotena ikonografija, ki se uporablja v vseh turističnih promocijskih materialih.	Uredniški odbor Deželnih novic JZTK Inštitut Ekosemena Zadruga Sava KGZS LUR (ČRIC)	1.200 € ¹⁷ /leto	Občina Radovljica JZ turizem in kultura Radovljica LAS ZG – BOJA
1.3	Izobraževalne aktivnosti za učence OŠ v občini Radovljica. AKTIVNOSTI: Spodbuditi vrtnice, da vsi vključijo v svoj program sprehod po »Otroški čebelarški poti«. Oblikovati 3 nivoje izobraževalnih dni za OŠ in vključitev vseh OŠ v občini: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1. triada: že definirana vsebina (obisk ČRICA) – potreben dogovor z vsemi šolami, ▪ 2. triada: tehniški dan na učnem vrtu Demeter in ogled kmetij, ▪ 3. triada: celotna Čebelarska učna pot. Promocija poklicev v kmetijstvu in gozdarstvu za tretjo triado v okviru projekta Karierni razvoj mladih. Uvedba učnega predmeta Kmetijstvo in samooskrba v OŠ kot druga faza projekta.	Inštitut Ekosemena LUR (ČRIC) Čebelarski muzej JZTK VVZ in OŠ na območju občine Radovljica RAGOR	300 €/razred 3.000 ¹⁸ €	Občina Radovljica OŠ RAGOR

¹⁷ Strošek priprave člankov

¹⁸ Projekt Ragor Karierni razvoj mladih

1.4.	Promocijska in ozaveščevalna akcija »Narjen v Radol'cu«. AKTIVNOSTI: Celostna podoba kampanje (v obliki pečata), Radolška tržnica, tržnica pri Zadrugi Sava, aktivnosti podjetja Optifarm, nadgradnja meseca lokalne kulinarike s kulinaricnimi produkti za butične skupine in z dogodki na kmetijah, pri lokalnih pridelovalcih, kolesarska malica ¹⁹ .	JZTK RAGOR		JZ turizem in kultura Radovljica
1.5.	Izobraževalne delavnice za »vrtičkarje«. AKTIVNOSTI: Aktivnosti na vrtu po mesecih v Deželni novicah. Izobraževalne delavnice v izvedbi inštituta Ekosemena (3/leto). Aktivnosti v sklopu projektov Semenjalnica, Uporabna zelišča, Lokalna samooskrba (izvajalec RAGOR).	Inštitut Ekosemena LUR (ČRIC) KGZS Zadruga Sava RAGOR	20.000 ²⁰ €/letno	Občina Radovljica
1.6.	Vzpostavitev čebelarke učne poti. AKTIVNOSTI: Oblikovati pot (peš ali s kolesom) od čebelarskega muzeja, mimo učnega vrta preko Volčjega hriba do ČRIC-a kot turističen produkt in oblika naravoslovnega dneva za šole. Pri oblikovanju označb koristiti digitalne možnosti (QR kode), brošura, spletna podstran na Radolca.si. Potrebno je izdelati kompostni WC na lokaciji pri vrtu.	Čebelarski muzej LUR Inštitut Ekosemena JZTK	Vrednost po projektu.	Občina Radovljica
1.7.	Medgeneracijsko vključevanje AKTIVNOSTI: Vključitev prostovoljcev znotraj ranljivih skupin v redno delo na učnem vrtu v zameno za sezone pridelke.	LUR		

UKREP 2: Spodbude malim in srednjim kmetijam za povečevanje lokalne samooskrbe

Pridelovalni potencial kmetijskih zemljišč v občini Radovljica je velik in ga je potrebno primerno izkoristiti. Potrebno je predvsem povečati pridelavo vrtnin, poljščin, jagodičevja in sadja in na ta način povečati stopnjo samooskrbe.

Poseben fokus je potrebno usmeriti v male in srednje velike kmetije, ki so na območju najbolj ogrožene. Zaradi staranja nosilcev dejavnosti le-te najbolj opuščajo kmetijsko dejavnost. Kmetovanje na malih kmetijah je delovno intenzivna panoga in zaradi tega za mlade vedno manj zanimiva. Taka oblika kmetovanja je, z obdelavo tudi obrobni površin in pašništvo, pomembna za ohranjanje kulturne krajine. Urejena krajina je najbolj odporna na klimatske spremembe, hkrati pa je pomembna za ohranitev turistične panoge na območju.

Potrebno je oblikovati povezano lokalno skupnost malih in srednjih kmetov in jim pomagati pri pridobivanju novih znanj in opreme, ki je potrebna za kmetovanje v času velikih podnebnih sprememb in vedno višjih zahtev potrošnikov.

Potrebno je tudi spodbujati kmetije k ekonomičnemu in trajnostnemu poslovanju (primerna tehnologija, vlaganje v obnovljive vire energije, ponovna uporaba stranskih produktov, recikliranje itn.).

¹⁹ Povzeto po Turistični strategiji

²⁰ Občinska projekta Uporabna zelišča in Semenjalnica ter programi v ČRIC-u

Kupec išče kakovostno in varno hrano, zato je pomembno čim več predelovalcev vključiti v sheme kakovosti pri pridelavi in predelavi kmetijskih proizvodov in reji živali. Smiselno je dodatno podpirati ekološko pridelavo hrane, ki jo išče najzahtevnejši kupec.

Tabela 14: Projekti v okviru Ukrepa 2

PROJEKT	NOSILCI	OCENA STROŠKOV	VIR FINANCIRANJA
<p>2.1. Dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja. Merila prilagoditi tako, da bodo spodbujala ekološko kmetovanje, ohranitev malih in srednjih kmetij, vključno z ohranjanjem pašnikov. Sofinanciranje dodatkov za zorenje gnojevke.</p>	Občina Radovljica	40.000 € ²¹ /leto 10.000 € ²² /leto	Občina Radovljica
<p>2.2. Poklicno usmerjanje. AKTIVNOSTI: Sofinanciranje šolanja za poklice v kmetijstvu s strani občine v okviru razpisa za dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja.</p>	Občina Radovljica	Znesek se določi v okviru letnega proračuna Občine Radovljica.	Občina Radovljica
<p>2.3. Terenska individualna svetovanja in načrt razvoja kmetij. AKTIVNOSTI: Intenzivirati delo kmetijskih svetovalcev na terenu.</p>	KGZS – Zavod Kranj		KGZS – Zavod Kranj
<p>2.4. Izobraževanja za kmete v obliki delavnic in ogledov dobrih praks. AKTIVNOSTI: 4 izobraževalne delavnice in 2 ogleda dobrih praks letno. VSEBINE: ekološko kmetovanje, pomoč pri odpiranju dopolnilnih dejavnosti (zakonodaja, potrebna dokumentacija, ogledi dobrih praks), pomoč mladim/novim kmetom pri začetkih ukvarjanja s kmetijsko dejavnostjo, zaščita kmetijskih zemljišč pred naravnimi katastrofami, divjadjo in zvermi, gojenje in varstvo gozdov za lastnike gozdov.</p>	RAGOR KGZS – Zavod Kranj BC Naklo ZGS	10.000 ²³ €/leto	Občina Radovljica KGZS – Zavod Kranj ZGS
<p>2.5. Razširitev dejavnosti in promocija ohranjanja starih sort semen, ekološkega kmetijstva in prehranske varnosti.²⁴ AKTIVNOSTI: Povečanje varietet semen v semenski banki in števila kooperantov. Pomoč pri izobraževanju vrtničarjev in kmetov.</p>	LAS ZG – BOJA, Inštitut Ekosemena	260.000 €	EKSRP, ESRR, Občina Radovljica in drugi partnerji v okviru projektov LAS ZG – BOJA

²¹ Razpis občine Radovljica 2023

²² Razpis občine Radovljica 2023

²³ Projektno financiranje in financiranje izobraževalnih dejavnosti društev preko razpisa

²⁴ Idejni predlogi za LAS ZG – BOJA, obdobje 2021–2027

	Uvajanje zelenega gnojenja za zmanjšanje pesticidov.			
2.6.	Letni dogodek na temo povezovanja kmetov in osveščanja širše publike o pomenu lokalno pridelane hrane in vlogi kmetijstva v prostoru. AKTIVNOSTI: Izobraževanja in predstavitve za kmete, tržnica produktov, družabni program. Potencialna lokacija: Letališče Lesce.	Zadruga Sava JZTK Občina Radovljica LUR	35.000 €/leto	Zadruga Sava Občina Radovljica
2.7.	Pospesevanje pridelave zelenjave. AKTIVNOSTI: Analiza tržnega potenciala na območju (zavodi, gostinstvo, prebivalstvo) in aktualnih prodajnih kanalov. Opredelitev potreb po vrstah zelenjave in poljščin. Oblikovanje skupine zainteresiranih kmetov pridelovalcev. Pomoč pri promociji in oblikovanje skupnega prodajnega kanala.	BC Naklo ²⁵ ali KGZS – Zavod Kranj Turizem Bohinj ²⁶	Ocena vrednosti po potrjenem projektu.	EKSRP, ESRR, Občina Radovljica in drugi partnerji v okviru projekta Intervencija: Regijski pristop povezovanja lokalnih proizvodov s poudarkom na ekoloških proizvodih (IRP 12)
2.8.	Analiza potreb za vzpostavitev skupnega prostora za predelavo, opremljenega v skladu z zakonodajo, ki določa dopolnilne dejavnosti. S tem bi manjšim pridelovalcem omogočili, da začnejo z dopolnilno dejavnostjo – sušenje sadja in zelišč, stiskalnica za sadje, vkuhanje zelenjave in sadja, izdelava marmelad itn. AKTIVNOSTI: Analiza potreb pri kmetih, definiranje prostora in potrebne opreme. (Za izdelavo takega prostora je zainteresirana Zadruga Sava, ki bi prostore koristila za svoje potrebe in za namen komercialnega oddajanja kmetom.)	BC Naklo ²⁷ ČRIC	Ocena vrednosti po potrjenem projektu.	Zadruga Sava
2.9.	Inkubator za področje kmetijstva. Znanje in mentoriranje za trajnostno kmetovanje in razvoj kmetije v okviru projekta LAS ZG – BOJA za programsko obdobje 2021–2027. Poveže in nadgradi projekte od 2.4., 2.5., 2.7. in 2.8.	KGZS – Zavod Kranj, Inštitut Ekosemena	Ocena vrednosti po potrjenem projektu LAS.	EKSRP, ESRR, Občina Radovljica in drugi partnerji v okviru projekta LAS ZG – BOJA
2.10.	Periodična srečanja kmetov AKTIVNOSTI: Uvesti periodična srečanja kmetov (2/leto) in ostalih deležnikov ob kavi, kjer si delijo izkušnje, spregovorijo o aktualnih temah itn. (po vzoru Čebelarska kava).	Kmetijsko svetovalna služba Zadruga Sava	400 €/leto	Občina Radovljica

²⁵ Izdelava študije v okviru študijskega programa. To ne predstavlja dodatnega stroška, vendar bi bila izvedba daljša za cca. leto dni.

²⁶ Turizem Bohinj je prijavitelj projekta Intervencija: Regijski pristop povezovanja lokalnih proizvodov s poudarkom na ekoloških proizvodih (IRP12), ki povezuje kmete (min. 50) s kupci HoReCa in zavodi.

²⁷ Izdelava študije v okviru študijskega programa. To ne predstavlja dodatnega stroška, vendar bi bila izvedba daljša za cca leto dni.

2.11.	Vzpostavitev sistema kolektivnih naložb v kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo.	Agrarne skupnosti Društva Zadruga Sava Nosilci kmetijske dejavnosti	Znesek se določi v okviru letnega proračuna Občine Radovljica.	Občina Radovljica
2.12.	Konstantno vplivanje občine na vlado glede krovne zakonodaje, ki ovira kmetovanje.	župani občin ZG		

UKREP 3: Povezovanje kmetov s kupci v najširšem smislu

Pomoč kmetom pri izboljšanju njihovega prodajnega procesa in jih povezati z različnimi kupci je ključnega pomena za njihovo trajnostno uspešnost.

Največji doprinos uspešni prodaji je vzpostavitev pogodbenih odnosov s ponudniki v gostinstvu in hotelirstvu ter pospeševanje nabave lokalnih pridelkov in predelkov v javnih zavodih. Zakon o javnem naročanju omogoča boljše uveljavljanje načela kratkih dobavnih verig, saj se lahko več živil nabavi neposredno pri pridelovalcih/predelovalcih.

Po že ustaljeni praksi je potrebno še povečati vključenost lokalnih kmetij v shemo kakovosti »Okusi Radol'ce« in v sodelovanju s Srednjo gostinsko in turistično šolo, s kuharji v zavodih in gostinci organizirati kulinarčne delavnice, ki poudarjajo uporabo lokalnih sestavin. Pomagati kmetom pridobiti ustrezne certifikate in oznake za njihove izdelke, kar povečuje zaupanje potrošnikov.

Spodbujanje kmetov, da sodelujejo na lokalnih tržnicah in sejmi, kjer lahko neposredno prodajajo svoje pridelke in predelke potrošnikom. S celovitim pristopom, ki vključuje izobraževanje, podporo in promocijo, se lahko kmetom v občini Radovljica pomaga izboljšati njihov prodajni proces, hkrati pa tudi prispeva k lokalnemu gospodarstvu in ohranjanju lokalne kulture in tradicije.

Tabela 15: Projekti v okviru Ukrepa 3

PROJEKT	NOSILCI	OCENA STROŠKOV	VIR FINANCIRANJA
3.1. Povezovanje lokalnih ponudnikov z javnimi zavodi in segmentom HoReCa. AKTIVNOSTI: Aktivnosti znotraj projektov LOKALNO GOR (ozaveščanje, izobraževanje in spodbujanje javnih zavodov in splošne javnosti o uporabi lokalno pridelane hrane) in LOKALNA SAMOOSKBA (vključevanje kmetov v dinamični nabavni sistem in animiranje ter nudenje strokovne pomoči zavodom pri javnih naročilih). Aktivnosti povezovanja kmetov in lokalnih gostinskih ponudnikov »Okusi Radol'ce«.	RAGOR LAS GK (projekt Lokalno GOR) JZTK javni zavodi na območju občine Radovljica	6.000 € ²⁸	Občina Radovljica
3.2. Izboljšanje ponudbe lokalno pridelane hrane za končne kupce. AKTIVNOSTI: Promocija prevzemnega mesta za e-trgovino	Optifarm	3.000 ²⁹ € 30.000 ³⁰ €	Občina Radovljica EKSRP in ESRR v okviru projekta LAS ZG – BOJA (za

²⁸ Projekt Lokalna samooskrba

²⁹ Promocija prevzemne točke

³⁰ Hladilna prevzemna enota v okviru projekta LAS ZG – BOJA

	Optifarm, ki je dogovorjen na lokaciji Zadruga Sava (projekta Lokalno GOR in Lokalna samooskrba). Pokrivanje stroška medijskega zakupa, da prevzemno mesto zaživi. Dolgoročno: postavitve hladilne enote v Lescah v okviru novega LAS projekta za programsko obdobje 2021–2027.			postavitev hladilne enote)
3.3.	Sodelovanje pri organizaciji promocijskih dogodkov na kmetijah.	RAGOR Občina Radovljica KGZS JZTK	3.000 €/leto	Občina Radovljica
3.4.	Oblikovanje kataloga pridelovalcev in predelovalcev (s poudarkom na aktualnosti ponudbe).	RAGOR Občina Radovljica KGZS JZTK	Vrednost projekta še ni ocenjena.	Občina Radovljica EKSRP in ESRR v okviru projekta LAS ZG – BOJA

UKREP 4: Pospesevanje dopolnilnih dejavnosti in povezovanje s turizmom

Glavni cilj dopolnilnih dejavnosti so izboljšanje dohodkovnega položaja kmetije in zagotavljanje ter ustvarjanje novih delovnih mest na kmetiji. Dopolnilne dejavnosti lahko igrajo tudi izredno pomembno vlogo v turistični ponudbi kraja. Turistične kmetije ter dopolnilne dejavnosti, ki so usmerjene v predelavo osnovnih živil, doprinesejo k pestrosti lokalne ponudbe. To je lahko edinstvena priložnost, kjer se lahko tradicija, lokalne posebnosti in znanja kmetov preko pridelkov in proizvodov iz dopolnilnih dejavnosti tržijo kot lokalni produkti višje kakovosti.

Na območju občine Radovljica se nahajajo številne, za razvoj turizma pomembne enote naravne in kulturne dediščine. Potrebno je povečati sinergijske učinke pridelave in predelave hrane s turizmom na podeželju, gastronomijo in kreiranjem novih podjetniških priložnosti na tem področju.

Turistično ponudbo podeželja s promocijo naravne in kulturne dediščine podeželja predstavlja tudi doživljajski turizem, povezan s kmetijsko dejavnostjo: doživljajski turizem na kmetiji, poučne delavnice, izletniške kmetije itn.

V občini Radovljica imajo čebele že tradicionalno velik pomen in s tem tudi čebelarški produkti, ki so v osnovi primarni proizvodi, vendar je potrebno spodbujati tudi inovativne proizvode iz medu in izvajanje dejavnosti, povezanih s čebelarstvom (apiturizem).

Gozdarstvo in s tem povezane dopolnilne dejavnosti na kmetiji so pomembne zaradi dostopnih surovin, saj je občina bogata z gozdom. Uporabnost lesa je vsestranska, bodisi kot končni produkt, kot gradbeni material ali pa za potrebe predelave v lesno biomaso.

Dodatno podporo bi veljalo nameniti kmetijam z dopolnilno dejavnostjo prodaje kmetijskih pridelkov in izdelkov na kmetiji. Vzpostavitev skupne ponudbe kmetij na različnih lokacijah na območju občine.

Tabela 16: Projekti v okviru Ukrepa 4

PROJEKT	NOSILCI	OCENA STROŠKOV	VIR FINANCIRANJA
4.1. Dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja. Pomoč za naložbe v dopolnilne dejavnosti na kmetijah.	Občina Radovljica	10.000 €/leto	Občina Radovljica

4.2	<p>Pomoč pri izobraževanju in pridobivanju novih kompetenc za potrebe DDK s fokusom na povečanju kulinarične in doživljajske ponudbe na kmetijah (izletniške in nastanitvene kmetije), razvoju apiturizma itn.</p> <p>AKTIVNOSTI: Promocija dela kmetijsko svetovalne službe v okviru člankov za Deželne novice in lokalnih spletnih platform (2 članka/letno).</p> <p>Individualna svetovanja.</p>	KGZS	V okviru rednega dela Kmetijsko svetovalne službe.	KGZS
4.3.	<p>Nadgradnja znamke »Okusi Radol'ce«.</p> <p>AKTIVNOSTI: Intenziviranje povezovanja kmetijstva in gostinstva po vzoru obstoječih dobrih praks (kmetova miza, kolesarske kulinarične poti, kolesarska malica, lokalno pridelana hrana v gostinskih lokalih). Spodbude in izobraževanje za povečanje kulinarične ponudbe na kmetijah (izletniške in nastanitvene kmetije). Pomoč pri oblikovanju produktov doživljajskega turizma na kmetijah kot dopolnilna dejavnost. Intenziviranje vključevanja kmetov v projekt »Narjen v Radolc«.</p>	JZTK	Aktivnosti znotraj proračuna JZ turizem in kultura Radovljica	JZ turizem in kultura Radovljica
4.4.	<p>Klet v graščini, opremljena za namene degustacije in promocije lokalno pridelanih izdelkov.</p> <p>AKTIVNOSTI: Oprema prostora in priprava programa aktivnosti.</p>	JZTK	Vrednost projekta še ni ocenjena.	JZ turizem in kultura Radovljica

UKREP 5: Spodbujanje aktivnega delovanja različnih interesnih skupin s področja kmetijstva in ohranjanje narave

Pomemben dejavnik in pokazatelj stanja kmetijstva in drugih, s kmetijstvom povezanih dejavnosti so tudi strokovna društva in različne interesne skupine s področja kmetijstva. Take oblike združevanja so z vidika prenosa znanja in praktičnih izkušenj zelo pomembne. Potrebno je dati poudarek na medsebojno povezovanje društev z vključevanjem različnih starostnih skupin prebivalstva, ki glede na organiziranost in delež vključenega prebivalstva prispevajo k razvoju podeželja. Društva je potrebno vključiti tudi v lokalno partnerstvo LAS Zgornja Gorenjska – BOJA, s čimer bi še okrepili lokalni razvoj tudi preko pristopa LEADER/CLLD in s tem bi se sredstva za razvoj namenjala tudi za delovanja oz. projekte na nivoju društev in interesnih skupin.

Prav tako je pomembno dvigniti zavedanje o pomenu ohranitve okolja in biodiverzitete.

Tabela 17: Projekti v okviru Ukrepa 5

PROJEKT	NOSILCI	OCENA STROŠKOV	VIR FINANCIRANJA
5.1. Dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja. Podpora delovanju društev s področja kmetijstva, gozdarstva in razvoja podeželja.	Občina Radovljica	10.000 €/leto	Občina Radovljica
5.2. Vključevanje Društva žensk z dežele občine Radovljica kot dobavitelja oz. izvajalca storitev, povezanih s kulinariko, na občinskih dogodkih.	Občina Radovljica JZTK Društvo žensk z dežele	Znesek se določi v okviru letnega proračuna Občine Radovljica.	Občina Radovljica
5.3. Dvig kompetenc agrarnim skupnostim. AKTIVNOSTI: Povezati agrarne skupnosti preko kmetijsko svetovalne službe s ciljem prenosa dobrih praks in znanja, pomoč pri urejanju statusa.	KGZS Agrarne skupnosti na območju	Povezovanje društev na področju kmetijstva je redno delo kmetijskih svetovalcev.	
5.4. Projekt »Odstranjevanja invazivk«. AKTIVNOSTI: Pilotni projekt očiščenja področja Blatnice okrog posestva Poljče. Medobčinski LAS ZG – BOJA projekt kot nadgradnja projekta »Proč z invazivkami« za vseh 7 občin Zgornje Gorenjske v programskem obdobju 2021–2027.	Društvo za varstvo okolja Bled Zadruga Sava LAS ZG – BOJA	3.000 ³¹ €/leto	Zadruga Sava Občina Radovljica EKSRP in ESRR v okviru projekta LAS ZG – BOJA (za LAS projekt)
5.5. Spodbude za ohranjanje podnebja, okolja in dobrobit živali. AKTIVNOSTI: Na osnovi izdelanih naravovarstvenih usmeritev za razvoj kmetijstva (ZRSVN) skupaj s KGZS definirati ključne usmeritve za kmete in ključne projekte za varovanje okolja. Organizacija izobraževanj za vključitev v KOPOP in SOPO operacije za kmete (Sheme za podnebje, okolje in dobrobit živali s podintervencijami za »Zeleni prehod«). Vodeni ogledi zemljišč in osveščanje kmetov/lastnikov o pomembnosti in redkosti rastišča in pomenu ohranjanja.	ZRSVN KGZS	Izdelava ključnih usmeritev, izobraževanj in vodeni ogledi zemljišč so v okviru nalog službe kmetijskih svetovalcev.	ZRSVN KGZS EKSRP
5.6. Spodbude za cvetoče površine in sajenje medonosnih rastlin za pašo čebel. AKTIVNOSTI: Akcija deljenja semen medovitih rastlin med zainteresiranimi prebivalci občine Radovljica v sklopu obveščevalne akcije »Ohranimo čebele«.	Čebelarstva zveza Gorenjske/Slovenije Čebelarstva društva na območju občine Radovljica	1.000 €/leto	Občina Radovljica

³¹ Ocenjena vrednost stroška odstranjevanja invazivk na posestvu Poljče, za LAS projekt še ni ocene vrednosti

5.7.	Studenčice. AKTIVNOSTI: Večsektorski pristop pri oblikovanju kmetovanja na zaščiteneh območjih, tako da se oblikuje model, ki je sprejemljiv za kmete in hkrati ščiti najpomembnejše dele zaščitene kulturne krajine (Studenčice).	ZRSVN KGZS Občina Radovljica	Stroškovnik še ni ocenjen.	Občina Radovljica
5.8.	Regulacija uporabe gozdnih cest in dostopa do planin. AKTIVNOSTI: Definiranje kritičnih mest (dolina Drage), oblikovanje parkirnih mest v dolini, organizacija prevozov.	ZGS Občina Radovljica JZTK	Stroškovnik se definira na podlagi opredeljenih projektov.	Občina Radovljica
5.9.	Oblikovanje aktiva mladih kmetovalcev. AKTIVNOSTI: Spodbuditi mlade kmete, da se aktivneje vključijo v obstoječe Društvo podeželske mladine Zgornjesavske doline, kamor se lahko vključujejo tudi mladi iz občine Radovljica.	KGZS		
5.10.	Kozolci – naša dediščina in prihodnost. AKTIVNOSTI: Sofinanciranje obnove kozolcev. Natečaj za spodbujanje lastnikov kozolcev k tradicionalnemu načinu sušenja krme v kozolcih.	RAGOR	10.000 €/leto ³²	Občina Radovljica
5.11.	Spodbude za zaščito kmetijskih površin pred divjadjo in zvermi. AKTIVNOSTI: Pridobivanje sredstev v okviru KOPOP operacije Sobivanje z velikimi zvermi.	KGZS	Dodatna sredstva v občinskem razpisu, namenjena za zaščito zemljišč pred divjadjo in zvermi.	MKGP Občina Radovljica

³²Sredstva bi na letni ravni razdelili na 8.000 € za obnovo kozolcev in 2.000 € za natečaj.

---

11. Zaključek

Predlagani projekti, ki so oblikovani znotraj ukrepov v desetem poglavju, odgovarjajo na ključne izzive, ki so se tekom priprave strategije pokazali na področju kmetijstva v občini Radovljica.

NIZKA STOPNJA SAMOOSKRBE V OBČINI RADOVLJICA

V občini Radovljica je kljub dobrim pogojem za kmetovanje stopnja samooskrbe, predvsem z zelenjavo in sadjem, izredno nizka. Večina kmetijstva je usmerjenega v živinorejo in pridelovanje krme za živino. Določeni globalni trendi (epidemije, vojne, energetska kriza itn.) lahko predstavljajo veliko nevarnost, zato je potrebno dolgoročno graditi na lastni pridelavi osnovne hrane.

Povpraševanje po lokalno pridelani, sledljivi, zdravi in kakovostni hrani je vse večje, a v nasprotju s tem v trgovinah najdemo večinoma samo tujo zelenjavo, medtem ko slovensko podeželje in kmetijstvo ostajata neizkoriščen potencial. Zato je potrebno spodbuditi lokalno okolje, ki se trajnostno samooskrbuje in s tem poveča kvaliteto življenja vseh vključenih v ta proces. Pomembno je vključevanje v kratke dobavne verige, od kmetije do potrošnika, javnih ustanov in gostinskih obratov.

STAROSTNA STRUKTURA NOSILECEV DEJAVNOSTI IN NASLEDSTVO

Neugodna starostna struktura nosilcev kmetijske dejavnosti in majhen interes mladih za kmetovanje nista samo problem občine Radovljica, ampak je dolgoletna problematika na nivoju celotne države. Mlajše generacije lažje sledijo kmetijski politiki, trgu in novim tehnologijam, zato je pomembno pomlajevanje starostne strukture.

Določene intervencije s ciljem pomlajevanja strukture kmetijskih nosilcev so oblikovane na nacionalnem nivoju. Skupna kmetijska politika za mlade, ki se odločijo lastniško prevzeti kmetijo in izpolnjujejo pogoje, zagotavlja podporo v obliki pavšalne pomoči. Druga novost je intervencija Medgeneracijski prenos znanja, ki je namenjena prenosnikom za čas izvajanja poslovnega načrta mladega prevzemnika. Gre za nepovratno podporo v obliki pavšalnega zneska.

Velik izziv za kmete, še posebej manjše in srednje kmete, ki ne razpolagajo z ustrežno mehanizacijo in tiste, ki se ukvarjajo s pridelavo zelenjave in jagodičja, je pomanjkanje delovne sile v času sezonskih konic.

OHRANJANJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

Kmetijskih zemljišč v uporabi v občini Radovljica je 2.541 ha in njihov obseg se je med leti 2000 in 2022 zmanjšal za 70 ha, zato je eden ključnih izzivov ohranjanje kmetijskih zemljišč. Glede na zakonodajo, ki se pripravlja v bodoče, se nakazuje, da se bodo območja varovanj in omejitev povečevala, kar bi lahko pripeljalo do dodatnega upada kmetijskih zemljišč zaradi opuščanja kmetovanja ali celo do nižanja vrednosti le-teh zaradi vseh omejitvenih ukrepov.

Za samo kakovost prebivalcev občine in zanimanje turistov, ki prihajajo s celega sveta, je ohranjanje kulturne krajine izrednega pomena. K temu pa največ pripomorejo manjše kmetije, ki obdelujejo tudi obrobna področja in vodijo svojo živino na pašo, zato je potrebno posebno pozornost nameniti tem formatom kmetij.

POVEZOVANJE RAZLIČNIH DELEŽNIKOV IN MEDSEBOJNO RAZUMEVANJE

Povezovanje kmetov z javnimi zavodi in gostinskimi obrati je eden največjih izzivov, hkrati pa tudi velika priložnost za razvoj lokalno pridelane hrane, ki bi doprinesla dvig kakovosti življenja vsem deležnikom. Povezovanje ponudnikov bi olajšalo zagotavljanje zanesljive oskrbe s hrano, večje količine in raznovrstnejšo ponudbo. Oblikovanje veznega člana med kmeti in kupci bi lahko bil zanimiv projekt za novonastali LAS Zgoranja Gorenjska – BOJA.

Pomembno je vzpostaviti večje medsebojno zaupanje med pridelovalci in predelovalci in jim omogočiti oblikovanje skupnega nastopa na trgu in izgradnjo večje prepoznavnosti.

Povezovanje je potrebno spodbujati na nivoju kmetijskih gospodarstev, ki jim sodelovanje doprinese k večji ekonomičnosti poslovanja (koriščenje strojnih uslug, kolektivne naložbe, povezovanja v društva, krožke, zadruga).

Vzporedno s tem je potrebno neprestano delovati na ozaveščanju (predvsem mladih) o pomenu zdrave lokalno pridelane hrane in vlogi kmetov in same kmetijske dejavnosti, da prebivalci občine lažje sprejmejo tudi nekatere neprijetnosti, ki jih kmetijstvo lahko občasno povzroči.

KMETOVANJE NA ZAŠČITENIH OBMOČJIH

Na območju občine Radovljica so naslednja pomembnejša območja za ohranjanje narave:

- posebna varstvena območja (območja Nature 2000): Jelovica, Rodine, Častitljiva luknja, Karavanke, Peračica, Nakelska Sava in Kropa,
- zavarovana območja: naravni spomeniki, med njimi so Obla gorica, Volčji hrib in grajski park v Radovljici ter več zavarovanih dreves,
- naravne vrednote: med njimi so večja območja grebena Begunjščice, reka Sava od sotočja navzdol, mokrišča ob Savi med Bledom in Radovljico, širše porečje Peračice, ostanki moren v okolici Radovljice in Vrbenj, planota Jelovica, Zidana skala nad Kropo, večje število podzemnih (jam) in drevesnih naravnih vrednot,
- območja pričakovanih naravnih vrednot: na območju Karavank, Jelovice, Kamne Gorice, Peračice, Radovljice in Begunjščice.

Ta območja je pomembno ohraniti, hkrati pa predstavljajo oviro za razvoj kmetijske dejavnosti. Na območjih varovanj in omejitev (Natura 2000, EPO, VVO območja, varovalni pasovi ob vodotokih, OOTT ...) se v prihodnjih letih obetajo spremembe glede uporabe FFS sredstev ter gnojil, kar bo za določene panoge predstavljalo precejšnji izziv. Kako uskladiti kmetovanje, zagotavljati produktivnost in konkurenčnost ter obenem zagotavljati oz. izpolnjevati vse predpisane zahteve prej naštetih varovanj in omejitev v tako kratkem obdobju je precej velik izziv za obstoj kmetijske panoge. Zato je tu izrednega pomena strpen dialog med različnimi deležniki in iskanje dobrih skupnih rešitev.

OKOLJSKE TEŽAVE

V zadnjih letih beležimo veliko izrednih vremenskih pojavov. Temperatura zraka se je v obdobju 1961–2011 dvignila za 1,7 °C, do konca stoletja pa predvidevajo, da se bo še za minimalno 1,3 °C. Količina padavin je sicer zadostna, vendar je neugodno razporejena tekom leta. Še posebej zadnje leto so največjo škodo naredile toča in poplave.

Za doseganje konstantnih pridelkov bo prilagajanje na podnebne spremembe njuno potrebno. Tu so predvsem pomembni namakalni sistemi, ki povečajo obseg pridelave, pridelava je konstantna ter kakovostna, kar daje kmetijam konkurenčno prednost. Zaradi vse večje prisotnosti toče so za ohranjanje pridelka pomembne zaščite proti toči, vse večjo nevarnost na območju pa predstavlja prisotnost divjadi in zveri, ki lahko naredijo veliko škodo pridelovalcem in živalim na paši. Vse to privede do povečanja stroškov same pridelave in zmanjševanja konkurenčnosti lokalno pridelane hrane.

Strategija razvoja kmetijstva v Občini Radovljica do leta 2035 je podlaga za pripravo letnih načrtov, načrtovanje aktivnosti izvajanja projektov, financiranih iz proračunskih sredstev, prijavo projektov na druge vire financiranja in pripravo Pravilnika o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja Občine Radovljica 2024-2027.

Občina Radovljica bo v sodelovanju z drugimi nosilci projektov pripravljala obdobjna poročila o izvajanju strategije. V zaključnih računih bo občina letno poročala o projektih, financiranih s proračunskimi sredstvi.

12. Seznam slik, tabel in grafov

Slika 1: Radovljica, avtor: Žan Kolman (vir: arhiv JZTK Radovljica)	4
Slika 2: Utrinki z delavnic (vir: arhiv RAGOR-ja)	6
Slika 3: Geografski položaj občine Radovljica (vir: Razvojni program Občine Radovljica do leta 2030)	13
Slika 4: Zemljevid in seznam KS (vir: https://www.radovljica.si/objave/48)	13
Slika 5: Krajina občine Radovljica, avtor: Rožle Bregar (vir: arhiv JZTK Radovljica)	15
Slika 6: Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)	17
Slika 7: Sloj: Dejanska raba zemljišč (vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)	18
Slika 8: Prostorska razporeditev – travniki (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)	19
Slika 9: Prostorska razporeditev – njive (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)	19
Slika 10: Prostorska razporeditev – sadovnjaki (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)	20
Slika 11: Zavarovana območja, naravne vrednote in območje Nature 2000 v občini Radovljica (vir: ARSO)	21
Slika 12: Hraški listneki (vir: Geografski vestnik 90-1, 2018, 61–84)	22
Slika 13: Mokrišča v občini Radovljica (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2022)	23
Slika 14: Kmetijske površine v občini Radovljica, avtor: Jani Kolman	31

Tabela 1: Sredstva iz proračuna Občine Radovljica, namenjena razvoju kmetijstva in podeželja, in njihovo koriščenje skozi leta (vir: interni podatki Občine Radovljica)	24
Tabela 2: Analiza porabe sredstev v obdobju 2015–2023 po ukrepih, skladno s pravno podlago za dodeljevanje pomoči (vir: interni podatki Občine Radovljica)	24
Tabela 3: Gnojevka - pregled razdeljenih sredstev po letih (vir: interni podatki Občine Radovljica)	25
Tabela 4: Kmetijska gospodarstva v občini Radovljica, skupni KZU, GVŽ in povprečni GVŽ na ha KZU po letih (vir: SURS)	33
Tabela 5: Kmetijska gospodarstva v občini Radovljica, skupni KZU, GVŽ in povprečni GVŽ na ha KZU v letih 2012 in 2022 (vir: Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja ter KGZS)	34
Tabela 6: Kmetije EK in OMD v občini Radovljica 2012 in 2022 (vir: AKTRP in KGZS)	36
Tabela 7: Gozdarski podatki v občini Radovljica (vir: Zavod za gozdove Slovenije, OE Bled)	37
Tabela 8: Površina gozdov po obliki lastništva (vir: Zavod za gozdove Slovenije, OE Bled)	37
Tabela 9: Agrarne skupnosti v občini Radovljica (vir: AJPES)	40
Tabela 10: Število živali na paši (vir: KGZS in AS občine Radovljica)	40
Tabela 11: Število članov v čebelarskih društvih (vir: čebelarska društva)	42
Tabela 12: Število največkrat registriranih dopolnilnih dejavnosti (vir: KGZS Kranj)	44
Tabela 13: Projekti v okviru Ukrepa 1	55
Tabela 14: Projekti v okviru Ukrepa 2	57
Tabela 15: Projekti v okviru Ukrepa 3	59
Tabela 16: Projekti v okviru Ukrepa 4	60
Tabela 17: Projekti v okviru Ukrepa 5	62

Graf 1: Prikaz števila kmetij glede na standardni prihodek kmetijskega gospodarstva (vir: interni podatki občine Radovljica)	25
Graf 2: Zakaj kmetujete? (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)	26
Graf 3: Ovire pri kmetovanju (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)	27
Graf 4: Opremljenost kmetij z mehanizacijo (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)	28
Graf 5: Turizem na kmetiji (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)	29
Graf 6: Povezovanje in sodelovanje (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)	29
Graf 7: Vključenost v sheme kakovosti (vir: Anketa med kmeti občine Radovljica)	30
Graf 8: Obseg kmetijskih zemljišč v uporabi v občini Radovljica med leti 2000 in 2020 (vir: SURS)	31
Graf 9: Struktura kmetijskih zemljišč v uporabi (vir: SURS)	32
Graf 10: Struktura uporabe njiv (vir: SURS)	32

Graf 11: Starost nosilcev kmetijskih gospodarstev (vir: Register kmetijskih gospodarstev)	33
Graf 12: Kmetijska zemljišča v uporabi - primerjava 2012–2022 (vir: AKTRP in KGZS).....	34
Graf 13: Glavni posevek na njivskih površinah v letu 2022 (vir: AKTRP in KGZS).....	35
Graf 14: Število živali v občini Radovljica: primerjava 2012–2022 (vir: AKTRP in KGZS)	35
Graf 15: Skupno število živali na paši (vse planine v občini Radovljica) (vir: KGZS in AS občine Radovljica)	41
Graf 16: Nočitve turistov v občini Radovljica od 2018 do 2023 (vir: SURS)	48
Graf 17: Vpis dijakov iz občine Radovljica v kmetijske programe (vir: arhiv BC Naklo)	51
Graf 18: Vpis dijakov iz občine Radovljica v hortikulture programe (vir: arhiv BC Naklo).....	51
Graf 19: Vpis dijakov iz občine Radovljica v živilske programe (vir: arhiv BC Naklo)	52
Graf 20: Vpis dijakov iz občine Radovljica v NPI, naravovarstveni tehnik, gimnazija (vir: arhiv BC Naklo)	52

---

13. Seznam prilog

Priloga številka 1: Strokovna izhodišča s področja varstva narave za pripravo Strategije razvoja kmetijstva; ZRSVN

Priloga številka 2: Anketa kmetijskih gospodarstev v občini Radovljica; RAGOR

Priloga številka 3: Analiza stanja kmetijstva v občini Radovljica; KGZS Zavod Kranj

Priloga številka 4: Gozdarski del Strategije kmetijstva v občini Radovljica; ZGS OE Bled

---

14. Viri

Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027

Razvojni program Občine Radovljica do leta 2030

Turistična strategija Občine Radovljica 2023–2028

Slovenia Green, Analiza stanja – Občina Radovljica

Anketa kmetijskih gospodarstev v občini Radovljica, RAGOR

Analiza stanja kmetijstva v občini Radovljica, KGZS – Zavod Kranj

SURS, podatki za leto 2012 in 2022

Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (SN 2023–2027)

Podnebne spremembe 2021, Fizikalne osnove in stanje v Sloveniji, Poročilo IPCC 2021, Povzetek za odločevalce z dodanim opisom stanja v Sloveniji

Strokovna izhodišča s področja varstva narave za pripravo Strategije razvoja kmetijstva v občini Radovljica, ZRSVN

Zbornik predavanj 10. Valičev arheološki dan, Gorenjski muzej

Sredstva iz proračuna Občine Radovljica, namenjena razvoju kmetijstva in podeželja in njihovo koriščenje skozi leta, interni arhiv Občine Radovljica

Agrarne skupnosti občine Radovljica

Strategija lokalnega razvoja za lokalno akcijsko skupino za ribištvo iz evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo za programsko obdobje 2021–2027

Arhiv BC Naklo

STRATEGIJA RAZVOJA KMETIJSTVA V OBČINI RADOVLJICA DO LETA 2035

NAROČNIK	Občina Radovljica Gorenjska cesta 19, 4240 Radovljica Tel: +386 (0)4 537 23 00 e-pošta: obcina.radovljica@radovljica.si spletna stran: www.radovljica.si
ODGOVORNA OSEBA	Ciril GLOBOČNIK, župan Občine Radovljica
USMERJEVALNA SKUPINA	Andreja SCHMITT, Občina Radovljica Tomaž CÖR, KGZS Tone PEČARIČ, KGZS Tadeja KUNČIČ, Občina Radovljica, Odbor za kmetijstvo dr. Maja KOLAR, Semenjlnica Eva ŠTRAVS PODLOGAR, RAGOR Martina HRIBAR BRUS, RAGOR
IZDELOVALEC IN MODERATOR PROCESA	Razvojna agencija Zgornje Gorenjske Spodnji Plavž 24e, 4270 Jesenice Tel: +386 (0)4 581 34 04 spletna stran: www.ragor.si
LEKTORIRANJE	Veronika PERKO